PATRONAT DEL MUSEU DE LLÍVIA

EL LLIBRE FERRAT

PRIVILEGIS I ORDINACIONS DE LA VILA DE LLÍVIA

per

Cebrià Baraut

Biblioteca Comtat de Cerdanya
Puigcerdà
R. 4294

1985

Han contribuït a l'edició d'aquest volum el DEPARTAMENT DE CULTURA LA GENERALITAT DE CATALUNYA, SERVEI D'ARXIUS I L'EXCEL.LENTÍSSI DIPUTACIÓ DE GIRONA.

© Patronat del Museu Municipal de Llívia
ISBN 84-505-0905-X
Dip. leg. B. 2.461-1985
Impremta de Montserrat

Als amics de Llívia Josep Vinyet,
Pere Cañada i Sebastià Bosom

INTRODUCCIÓ

1. La vila de Llívia

Llívia és avui una vila de la Baixa Cerdanya, de 946 habitants i amb un terme municipal de 17,48 km², que en virtut de l'acord signat allí mateix el 1660 entre els representants del rei Lluís XIV de França i Felip IV d'Espanya, complementari del tractat dels Pirineus (1659),[1] forma un enclavament català dins l'estat francès. En produir-se aquest esdeveniment, que havia de condicionar en gran mesura el seu futur, la població tenia darrera seu un passat remotíssim i una llarga història, de la qual em limitaré a recordar breument aquí alguns dels aspectes més rellevants.

a) *Antiga capital de Cerdanya*

Els orígens de Llívia, edificada primitivament al cim del puig del mateix nom (1.224 m.), darrer contrafort meridional del Carlit, es perden en la llunyania dels temps prehistòrics. El seu nom primer, pre-romà, sembla haver estat *Kere*, capital de la «Cerretania» (Cerdanya) i dels «Cerretani» (cerdans), esmentats per les antigues fonts literàries gregues i llatines.[2] Els romans confirmaren la seva capitalitat, li concediren el «ius latinum», en feren el centre de la romanització de tota la comarca i la batejaren amb el nom de *Julia Lybica*,[3] que alguns autors han cregut poder relacionar amb Juli Cèsar i amb Lívia, muller de l'emperador August.

1. J. Sanabre, *El tractat dels Pirineus i la mutilació de Catalunya* [Col·lecció Tramuntana, VI], Barcelona 1978, pp. 78-87. Reproducció en facsímil del document original en «Cinquè quadern d'informació municipal», Llívia 1984, pp. 13-16.

2. M. Delcor, *Livia, ancienne capitale de la Cerdagne. De l'antiquité à l'occupation arabe, d'après les témoignages littéraires* (Extrait des «Melanges» offertes a E. Griffe), Toulouse 1972, pp. 171-182; *Estudis històrics sobre la Cerdanya* [Col·lecció Tramuntana XXIV], Barcelona 1977, pp. 36-44; J. Corominas, *Estudis de toponímia catalana*, I, Barcelona 1965, p. 89, n.ª 19 i p. 164 (Cereja).

3. Mencionada així per primera vegada pel geògraf grec Ptolomeu, del segle II de la nostra era (*Geografia*, lib. III, 4, 11, ed. F. Lasserre).

Durant el domini visigòtic, el castell de Llívia («Cerritaniae caput») va tenir un paper destacat en la rebel·lió del general romà Flavi Pau contra el rei Wamba i, el 672, hi foren fets presoners els seus dos principals defensors, Araugiscle i el bisbe Jacint.[4] Ocupada, en el segon decenni del segle VIII, pels musulmans i designada per ells amb el nom de *Medinet-El-Bab* (Ciutat de la Porta), entre els anys 730-731, la capital de Cerdanya fou escenari d'una altra revolta, aquesta vegada promoguda pel capdill bereber Munussa ('Utman Abu Nasir), que hi va fer morir cremat el bisbe Nambad, abans de ser ell mateix vençut i mort per l'exèrcit de l'emir d''Abd al-Rahman I de Còrdova.[5] En constituir-se els comtats catalans sota la sobirania dels reis carolingis (783-785), Llívia es convertí naturalment en la capital del comtat de Cerdanya, i malgrat el trasllat, a partir del segle XI, de la residència comtal a Cornellà del Conflent i a Ix mantingué la seva primacia com a nucli urbà i centre de la comarca fins a la fundació de Puigcerdà (1177-78) pel rei Alfons el Cast.

b) *Castell i plaça forta*

Tanmateix la pèrdua de la capitalitat política no havia d'impedir que Llívia, encastellada dalt del puig, dominador de la plana i de l'antiga via romana que unia el Rosselló i el Conflent a la comarca de l'Alt Urgell i a la vall de Segre, continués essent un baluard insubstituïble, en els segles venidors, des del punt de vista estratègic i militar. El 1257 el rei Jaume I el Conqueridor concedí als seus pobladors de poder baixar al pla i construir-hi les seves demores, però a condició de no abandonar les cases que tenien a dalt del castell i de mantenir-les en bones condicions, per tal de poder-s'hi refugiar en cas de guerra o de necessitat.[6]

L'interès que manifesta aquest document —considerat amb raó com la carta fundacional de la vila de Llívia dels nostres dies—, per al manteniment de la fortalesa el compartiren també els seus successors, els reis de Mallorca primer (1276-1349) i de Catalunya-Aragó després, sobretot Pere III (1349-1387) i la reina Maria, com a lloctinent (1436-1453) del seu marit Alfons el Magnànim. Llur correspondència revela, en efecte, una preocupació constant per la seva conservació, custòdia i defensa, d'acord amb el convenciment, reiterat en diverses avinenteses, que de la seva possessió depenia la sort de tot el comtat de Cerdanya.[7] Això ex-

4. JULIANUS TOLETANUS, *Historia expeditionis Wambae regis;* MIGNE, PL, 96, cols. 773 i 804; J. VILLANUEVA, *Viage literario a las iglesias de España,* X (Valencia 1821), pp. 17-18.

5. Anònim de Còrdova, ed. Th. MOMSEN, MGH, *Auctorum antiquissimorum,* XI (*Chronica minora,* II), Berlín 1894, p. 361.

6. Vegeu Apèndix, n.º 3.

7. Apèndix, n.os 20 i 32.

plica les seves freqüents intervencions en les obres de reparació i d'engrandiment que s'hi feren en distintes èpoques, i també les mesures adoptades per a reforçar-ne la resistència en cas d'atac, com és ara el nomenament d'un castlà, investit de poders especials, que hi residís habitualment,[8] i l'agregació a la seva recollita, separant-los de la de Puigcerdà, d'un cert nombre de pobles dels voltants.[9]

Aquestes iniciatives permeten de fer-se una idea de la importància que com a punt estratègic hom li atribuïa, no pas injustificada, ja que de fet el castell i la plaça forta de Llívia són sempre presents, durant els segles XIII-XV, en totes les conteses bèl·liques que afecten d'alguna manera les terres cerdanes. L'última en la qual es veieren igualment implicats foren els intents de recuperació del comtat del Rosselló, després de la llarga guerra que enfrontà Joan II amb la Generalitat de Catalunya (1462-1472). Assetjat diverses vegades i després d'una prolongada resistència, animada pel seu castlà Damià Descatllar,[10] el castell caigué finalment en poder del rei Lluís XI de França, que el 1479 el va fer enderrocar. La destrucció del castell, que ja mai més no seria reconstruït, assenyala la fi d'un altre període de la història de Llívia de la mateixa manera que el traspàs de la capitalitat de Cerdanya a la vila de Puigcerdà, al segle XII, havia significat la fi de l'anterior.

c) *Una vila reial*

Privada del castell que n'havia estat fins aleshores l'element més destacat, Llívia esdevé a partir d'ara una simple vila reial, regida com les altres sotmeses al domini immediat de la corona per un batlle, nomenat pel sobirà, i un consell municipal. L'existència d'aquest consell, format pels cònsols, jurats i prohoms, és atestada des del segle XIV, però no serà fins al segle XVI que, mitjançant un procés gradual d'obertura cap a una major participació de l'estament popular en els afers comunitaris, assolirà unes competències ben definides i un ordenament estable. Un pas decisiu en aquesta direcció va ser donat el 1574, en adoptar el sistema d'insaculació per a les eleccions dels càrrecs públics, introduït ja molt abans a Barcelona (1493) i a Puigcerdà (1500).[11]

En el preàmbul del document on s'especifiquen les modalitats d'aquest procediment electoral, aprovat pel virrei de Catalunya, Fernando

8. Apèndix, n.os 16-17. El 1366, Ponç Descatllar comprà la castlania de Llívia a Bernat de So, vescomte d'Evol, per la quantitat de tretze mil sous barcelonins. M. ANGLADA, *Vint-i-cinc anys a Llívia* [Biblioteca Selecta, 332], Barcelona 1962, p. 223.

9. Apèndix, n.os 20-22, 28, 31-32.

10. A. DE DESCATLLAR, *Le dernier châtelain de Llivia*, «Études Roussillonaises», 6 (1957), pp. 119-135.

11. Vegeu més endavant, p. 19, n.a 39.

de Toledo, els suplicants comencen per recordar que la vila de Llívia és considerada com la més antiga del comtat de Cerdanya i «en son temps és estada la principal d'aquell comtat, y tenie un castell de gran importàntia per ésser la clau de la custòdia de tota aquella terra, e així és estada en son temps molt privilegiada y dotada de moltes prerrogatives per los sereníssims reys de Aragó». Es lamenten després del seu estat present, ja que «la dita vila és venguda a total ruyna e lo castell resta del tot assolat, per hont les prerrogatives de dita vila són vuy oblidades», si bé acaben per reconèixer que tanmateix, «dita vila va en notable augment e s'espera ab lo favor divinal dins pochs anys venir a ésser una bona població».[12] En realitat, segons tots els indicis, aquesta havia superat ja aleshores en gran part la crisi provocada per la destrucció del castell al segle anterior, a la qual alludeixen els autors de la súplica, i es trobava en una situació de franca represa.

Prova d'això és la diversitat dels oficis esmentats en els instruments de ratificació dels estatuts de les confraries d'oficis existents a la vila, expedits pel virrei de Catalunya, Hurtado de Mendoza, l'any 1568.[13] Una d'elles, sota l'advocació de Sant Sebastià i sant Roc, la constituïen els sastres, calceters, palladors i pallissers; una altra, sota el patronatge de sant Eloi, agrupava els ferrers, daguers, serrallers, sabaters, fusters, basters, forners, traginers, hostalers i picapedrers; i una tercera, finalment, que tenia per patró sant Joan Baptista, la formaven els paraires i teixidors. La puixança i la influència d'aquests gremis havia de ser molt considerable, car el 1604 calgué pactar amb ells unes noves ordinacions, que representaven un augment de la seva participació en el govern municipal i alhora modificaven notablement el contingut de les anteriors.[14] En espera que futures investigacions ho confirmin, hom té la impressió que Llívia, malgrat les circumstàncies adverses a què hagué d'enfrontar-se, va gaudir durant el període comprès entre mitjan segle XVI i els primers decennis del XVII d'un període de relativa prosperitat que, en línies generals, coincideix d'un cantó amb l'acabament de l'església actual (1617), i de l'altre amb la compilació dels antics privilegis de la vila transcrits en el magnífic cartulari, que afortunadament s'ha conservat a l'arxiu del comú i ha arribat intacte fins als nostres dies.

2. El «Llibre Ferrat»

a) *Descripció del manuscrit*

El llibre dels privilegis de Llívia és un volum manuscrit, en pergamí, de 36 × 25 cm., amb cobertes de fusta forrades de cuiro marró i cinc

12. AMLl, *Llibre Ferrat*, n.º 15.
13. ACA, Reg. 4695, fs. 222r-227v; 4696, fs. 183r-189v; 4697, fs. 1-5r.
14. Apèndix, n.º 35.

claus, un al mig i els altres als extrems de la part superior i inferior de les dues cares de la coberta, de davant i de darrera, cosa que va motivar el nom de *Llibre Ferrat* amb el qual és conegut. Al revers de la tapa del davant hi ha enganxat un paper que conté unes anotacions relatives al plet pendent davant la Reial Audiència entre la vila i la família Descatllar, que pretenia posseir-ne la batllia a perpetuïtat, escrites per Joan Maranges, doctor en lleis i fill de Llívia, l'any 1604. Aquest text afegit al manuscrit i del qual hi ha encara una transcripció posterior, no del tot literal,[15] diu així:

> Primo. Infeudatio facta per regem Petrum Aragonie Jacobo primo regi primo Majoricarum, die 13 kalendas februarii 1278, est in diversorum viride 2, fol. 33.
>
> Tertia confirmatio dicte infeudationis que fuit facta per regem Jacobum Aragonie 2^m^. anno 1298, et per regem Jacobum 2^m^., die vero kalendas octobris 1327, est in diversorum viride 2^m^., fol. 49.
>
> Concessio bajulie de Livie facta per regem Petrum 3^m^. Aragonie Guillermo Sabateri Livie habitatori et naturali, anno 1344, nonis ianuarii, est in officiorum 4, repertorio 3, 1242, usque S., fol. 191.
>
> Venditio facta per Bernardum de So Pontio Callar anno 1366, 3 aprilis, de castlania et bajulia de Livia, est in gratiarum regis Petri 3, 1375, fol. 144, et in archivio vile Podiiceritani.
>
> Sententia facta inter regis procuratorem fiscalem et Damianum Callar super castrum Livie, est in itinerarum 14 regis Ferdinandi 2., 1489 usque 91, fol. 1345.
>
> Alia concessio que fuit facta per regem Petrum 3.^m^. Aragonie anno 1345, 16 kalendas novembris, Arnaldo de Moraria revocando iam factam dicto Sabaterio, est in officiorum 5, 1345, fol. 21.
>
> Littera que fuit mandata Sabaterio ut ab exercicio dicte bajulie desisteret permitteretque ut dictus de Moravia per suum substitutum illam regeret, est in eodem loco.
>
> Annexatio seu confiscatio quam rex Petrus 3^s^. fecit anno 1342 de regno Majorice, comitatibus Rosselionis et Ceritanie contra regem Jacobum Majoricarum, est in regio archivo Barcinone in quodam armario sexto Mejoricarum in quodam processu intitulato procesus annotationis n.° 554, fol. 6.
>
> Dels actes dalt calendats consta los Callars no haver pogut tenir ni posseir la ballia de Llívia per més tems y spay de tres anys conforme està pròvidament disposat per Constitucions de Catalunya, de les quals consta en la fi que officis trienals i officis de jutges de taula, no obstant se diga per part de dits Callars que tenen la concessió de dita ballia y castellania del rei en Jaume segon de Mallorca del any 1341, com en effecte la tenen i l'e vista, i que per tant com dit rei de Mallorca fos divers i distint de Aragó y comte de Bercelona qui foeia dites constitucions disposants les ballias ser trienals no se deu regular la dita ballia de Llívia com les demés de Catalunya, perquè a assó se respon que quant lo rei en Pere segon de Aragó donà i infeudà a son germà Jaume lo regne de Mallorca y comtats

15. Dos fulls de paper, intercalats dins del mateix manuscrit.

de Rosseló y Cerdanya, en lo any 1278, los infeudà y donà ab pacte esprés que dit rei en Jaume de Mallorca y comte de Rosselló y Cerdanya y sos successors, havien de servar les constitucions de Catalunya fetas y faedoras, com molt bé consta en dita enfeudació y confirmació dalt calendadas; per la qual raó y per lo que en lo any 1341 succehí entre los dits reis de Aragó i Mallorca és expedit que dits Callars no poden tenir perpètua dita ballia com al present se pretén per plet que penja en la Real Audiència, en lo any 1604.

Las cosas en esta plana scritas he scritas y posadas jo en Joan Maranges doctor en Lleis, natural de la vila de Llívia, perquè sia memòria per lo esdevenidor y sàpian los successors en dita vila que si los que vui viuen no poden acabar lo plet tenen contra dits Callars serà per los molts travalls tenen los de Llívia y estar pobres per los robos los han estat fets, no per falta de dret, i que sempre pugan és just la posen avant. Vui als 4 de novembre 1604.

El manuscrit comprèn en total 42 folis en pergamí, dels quals vint-i-quatre són numerats amb números romans (ff. I-XXIIII), quatre amb numeració aràbica (ff-25-28), i tres inicials sense numerar; la resta en blanc. Els tres folis sense numerar al començament del llibre contenen: la taula de l'obra (ff. 1^{r}-3^{r}) i l'escut de Llívia (f. 3^{v}).

b) *L'escut de Llívia*

L'escut, 29 × 20 cm., pintat en blau, verd i vermell, representa la població de Llívia arrecerada al peu del puig del mateix nom, coronat pel vell castell protector, al qual l'uneix un camí que puja fins a la fortalesa, evocador del seu origen remot. Fora del camper, al costat dret de la part superior, apareix un personatge, dempeus i barbut, abillat amb una túnica de color verd i un mantell vermell, que porta a la mà dreta una mena de ceptre (o potser una clava?). El nom ERCULES que acompanya aquesta figura permet d'identificar-lo amb el famós heroi de la mitologia grega, a qui una antiga llegenda atribuïa la fundació de Llívia,[16] i a la qual fa també allusió la inscripció en lletres majúscules que en forma d'orla emmarca l'escut i la figura susdita: LIVIUM OPPIDUM EST INTER PIRENEORUM CONVALLES MONTIUM PROVINCIA CATALONIA ET CERITANIA REGIONIS AB ERCULE LIBICO ANTE XPISTUM NATUM 1678.

c) *Data de composició del manuscrit*

De l'examen de l'escriptura es desprèn que el llibre ha estat escrit per diverses mans i en èpoques successives. La primera part, correspo-

16. Aquesta llegenda té, probablement, el seu origen en un vers del poeta llatí Sali Itàlic, segons el qual Hèrcules, durant els seus viatges, devia haver establert el seu camp a Cerdanya (M. DELCOR, *Estudis històrics sobre la Cerdanya*, pp. 44-45).

y lo de liuia terra de Cerdanya totes y qual senol libertats.
franqueses Immunitats priuilegis ademprius constitutions
y concessions fetes y concedides per sos predecessors als ha
bitants del dit Castell los y ballia y les constitutions y usos
de aquella Lo qual priuilegi four dat en Barcelona
a xij. de Marc M. cccc xiij.º esta en lo pnt libre.
folij

Item La serenissima Reyna dona Maria com alostinent
general del serenissimo Rey señor y maiit seu ab son Real pri
uilegi dat en Perpinya lo primer dia del mes de febrer
del any M. cccc L.º ab Inserta de altres dos priuilegis lo
vn del Rey don Jayme. y laltre del Rey don pedro con
cedi a dit Castell los y ballia eo. als habitants de aquella
franquesa de redelme ab plena mentio dela recollecta y
altres coses. esta en lo pnt llibre folij

Item la serenissima Reyna dona Maria com alostinent
general predita ab son Real priuilegi dat en Perpinya
lo primer dia de febrer del any M. ccc xxxx viij.º
atorga als habitants en dit Castell los y ballia de liuia que
no Ipsorregue en ningunes penes per trobar en dita terra
Lomens bandejats si ja per lo veguer de Cerdanya no here
manats publicar y denunciar en dit Castell y los per ene
miches del Rey. esta en lo pnt libre folij

Item La serenissima Reyna dona Maria com alostinent
general predita ab son Real priuilegi dat en Per

1. Llibre Ferrat. Taula, f. [1.v]

Cuicunque autem de officialibus et subditis nostris contra predicta vel aliquod predictorum venerit iram et indignationem nostram prius damna passis in duplo plenarie restitutis et penam Mille morabatinorum auri sine ullo remedio se noverit incurrisse. Ipsa tamen pena nostro erario applicetur. In cuius rei testimonium presentem cartam nostram fieri iussimus nostro sigillo pendenti munitam. Datum Barcinone die octava Marcij anno a nat. Domini Millesimo trecentesimo octuagesimo septimo. Regnique nostri primo. Franciscus Cacosta

Signum Johannis dei gratia Regis Aragonum Valentie Maioricarum Sardinie et Corsice Comitisque Barcinone Rossilionis et Ceritanie qui hec laudamus concedimus firmamus et iuramus

Testes sunt Nobilis Franciscus Cacosta vice cancellarius. Petrus Cacosta baiulus Cathalonie generalis Epiminus pet. de arenosio dominicus Masconi legum doctor et Bernardus de porter legum doctor dicti domini Regis consiliarij

Signum mei Galcerandi de ortigis dicti dni Regis prothonotarii Regiaque auctoritate notarii publici per totam terram et dnationem Regiam qui predictis omnibus interfui et hec scribi feci et clausi

Dnus Rex mandavit mihi Galcerando de ortigis in cuius posse firmavit et iuravit

Gratiarum. ij. fol. xxxxviij°

Hmoi exemplum in pnti folio contentum alieno calamo scriptum sumpsi et abstraxi ego Gabriel Olzina s.e c.e et Regie mag.tis Archivarius eiusque auctoritate notarius publicus barchinone populatus a quodam libro seu registro serenissimi dni Regis Joannis memorie celebris Gratiarum Intr.o apud regium archivum barchinone recondito et custodito ad verbum prout iacet iussu regio ad instantiam sindici deli[illegible] Ut igitur eidem exemplo fides plenior adhibeatur meum quo utor appo[illegible] no sig[illegible] num:

2. Llibre Ferrat. Privilegi del rei Joan I. Còpia certificada pel notari Joan Olzina, f. 1r.

In Dei nomine sateat uniuersis Q. Nos Martinus dei gratia Rex Aragonum Valentie Maioricarum Sardinie et Corsice Comes Barchinone Rossilionis et Ceritanie de certa sciencia deliberate etiam et consulte per nos et omnes heredes et successores nostros quoscunque presentes pariter et futuros laudamus approbamus et in omnibus confirmamus vobis fideli nostro Guillelmo Badu nuncio sindico et procuratori loci et parrochie de Linia terre Ceritanie ad nos nomine uestri misso pro faciendo nobis fidelitatem nomine uniuersitatis dicti loci et parrochie et eius singularium ratione nostri nomine dominij seu successionis ac uniuersitati dicti loci et parrochie et eius singularium et omnibus habitantibus in eodem et eius terminis presentibus pariter et futuris perpetuo omnes libertates priuilegia et constitutiones factas et concessas vobis et antecessoribus uestris habitatoribus dicti loci et parrochie et uniuersitati eiusdem per claree memorie Raymundum Barchinonie comitem Barchinone et per illustrissimos dominos Regem Alfonsum primum filium dicti comitis Raymundi Jacobum atauum petrum abauum Jacobum proauum Alfonsum auum et petrum patrem nostros predecessores et eos quemlibet memorie olorio se ac per nos et illustrem Mariam carissimam nostram consortem et locumtenentem etiam generalem sunt in instrumentis et priuilegiis inde factis plenius continetur Item omnes consuetudines et usus loci et parrochie eiusdem prout eis ipse locus et parrochia melius et plenius usi fuerunt et utuntur hodie Item confirmamus laudamus et approbamus omnes concessiones non contrahentes alienationem in preiudicium nostri et Regalium et terrarum nostrarum uniuersitati loci et parrochie predicte factas per illustrem Regem Johannem fratrem et predecessorem nostrum reuocationi felicis prout in instrumentis et priuilegiis inde factis plenius continetur Et prout eis ipse locus et parrochia melius et plenius usi fuerunt et utuntur Volentes statuentes et ordinantes omnia et singula supra dicta perpetuo et inuiolabiliter obseruari Iubemus tenore huius gratie Gubernatori generali eiusque uicesgerentibus uicario et baiulo ac aliis officialibus dicti loci et parrochie Ne non uniuersis baiulis curie meorum et almodinis ac inspectoribus aliisque uniuersis et singulis officialibus nostris et subditis presentibus et futuris omnium ciuitatum villarum et locorum terre et dominationis nostre quatenus dicta priuilegia libertates constitutiones consuetudines et usus quibus et prout melius et plenius dicti loci et parrochia usi fuerunt et utuntur

3. Llibre Ferrat. Privilegi del rei Martí l'Humà, f. IIr.

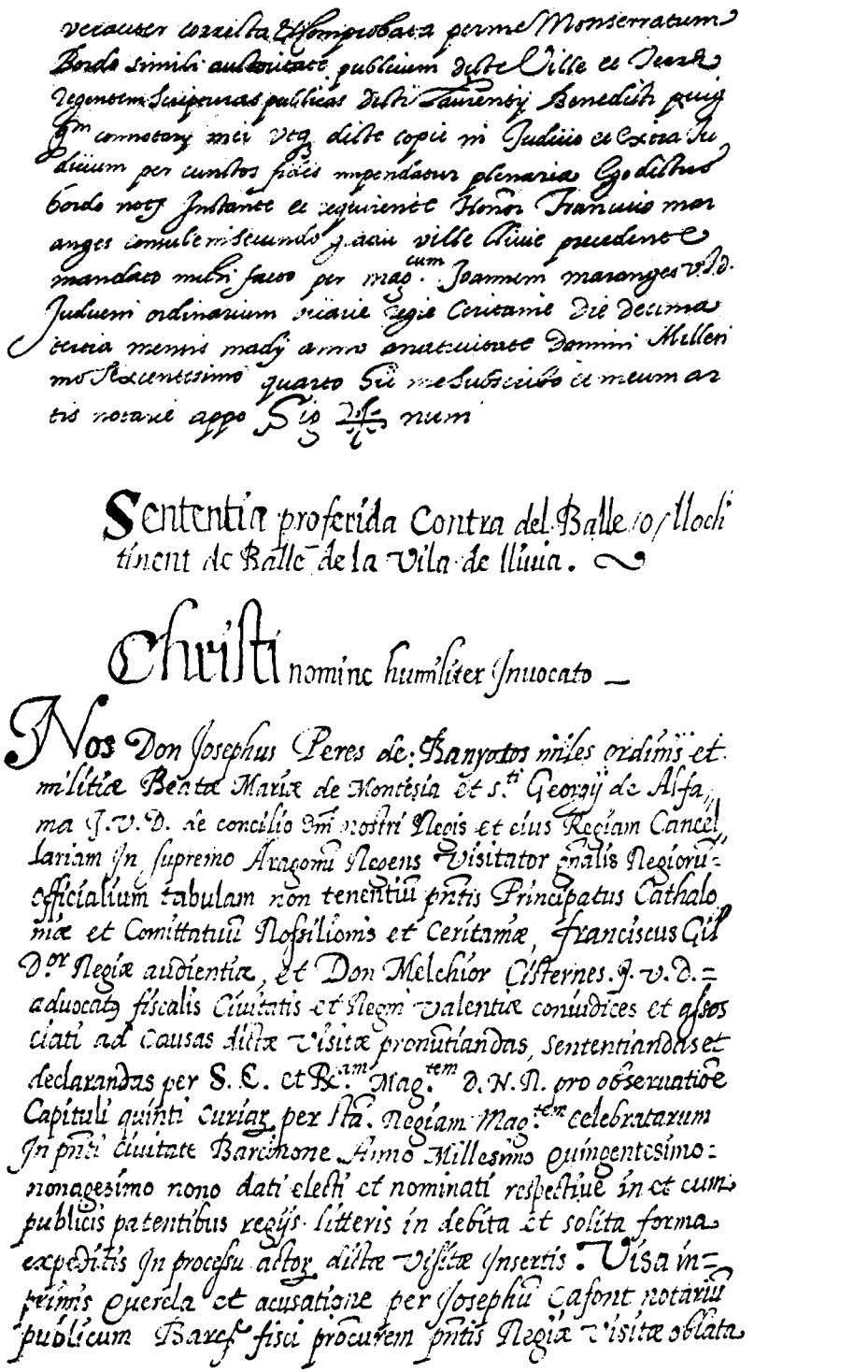

4. Llibre Ferrat. Final i començament de les dues sentències afegides posteriorment. f. 26v.

nent a la taula i als privilegis (ff. I-XVIII^{r}), pertany al començ de la segona meitat del segle XVI. Més tard, després del 1579, hom hi afegí el privilegi de la insaculació (ff. XVIII^{v}-XXIIII^{r}) i, posteriorment encara, al segle XVII, les dues sentències que ocupen els folis XXIIII^{v}-28^{r}, la darrera de les quals és del 1613.

d) *Els atorgadors dels privilegis*

El *Llibre Ferrat* vol ser i constitueix de fet un recull de privilegis municipals, atorgats a la vila de Llívia, tret del que fa referència a la insaculació (n.º 15),[17] pels reis de Catalunya-Aragó: Joan I (n.º 1), Martí l'Humà (n.º 2), Ferran I d'Antequera (n.º 3), Maria, muller i lloctinent d'Alfons el Magnànim (n.ºs 4-10), Ferran II el Catòlic (n.º 12) i Carles V, rei d'Espanya i emperador d'Alemanya (n.ºs 11 i 13-14). Aquest darrer, amb tres privilegis, i la reina Maria amb set són doncs els més ben representats en aquesta col·lecció de concessions reials, que van, sense atenir-se a un ordre cronològic estricte, des de l'any 1387 fins al 1529.

e) *La procedència dels documents*

Tots els documents que integran el recull, segons es fa constar expressament, provenen dels registres oficials conservats a l'Arxiu reial de Barcelona, d'on foren transcrits per Gabriel Alsina,[18] arxiver i notari públic, domiciliat a la Ciutat comtal, el qual, a petició de síndic de Llívia, dóna fe de l'autenticitat dels trasllats del *Llibre Ferrat*, copiats per una altra mà, mitjançant una declaració firmada i avalada amb el propi signe notarial.

> Huiusmodi exemplum in presenti folio contentum, alieno calamo scriptum, sumpsi et abstraxi ego Gabriel Olzina, sacre cesaree et regie Magestatis archivarius eiusque auctoritate notarius publicus, Barchinone populatus, a quodam libro seu regestro serenissimi domini regis Joannis, memorie celebris, Gratiarum intitulato apud regium archivium Barchinone recondito et custodito, ad verbum prout jacet jussu regio, ad instantiam sindici de Livia. Ut igitur eidem exemplo fides plenior adhibeatur meum quo utor appono sig(*s. man.*)num.

Aquesta certificació es repeteix d'una manera uniforme al peu de cada un dels documents reproduïts, canviant només els noms dels monarques i la respectiva referència al lloc on es troben de l'arxiu reial barceloní.

17. Concedit per Fernando de Toledo, virrei de Catalunya i dels comtats de Rosselló i Cerdanya durant el regnat de Felip II (1571-1580).
18. Escrit Alzina i també, a vegades, Olzina.

f) *El contingut: Confirmacions generals*

El primer dels documents transcrits en el *Llibre Ferrat*, del rei Joan I i de l'any 1387, és una confirmació de les concessions (llibertats, franquícies, privilegis, emprius i constitucions) que la vila de Llívia, de domini reial, havia rebut ja anteriorment dels seus predecessors els reis de Catalunya-Aragó, Jaume I (1213-1276), Pere II, Alfons II, Jaume II, Alfons III i Pere III.[19] Martí l'Humà en tornar-les a confirmar uns anys més tard (n.º 2), s'expressa de la mateixa manera, però afegeix encara a la llista precedent els noms d'Alfons I i de Ramon Berenguer IV comte de Barcelona (1131-1162).[20] Ferran I d'Antequera, en canvi, esmenta únicament els reis Pere III, Martí l'Humà i Joan I en particular i els reis de Catalunya-Aragó en general (n.º 3). Aquesta darrera fórmula serà l'emprada també per Carles V (n.º 13) i, posteriorment, pel seu fill Felip II, el 1585, en les respectives confirmacions dels privilegis de Llívia. Les tres primeres consta, d'altra banda, que van tenir lloc a l'inici del regnat d'aquells monarques i amb motiu de la prestació d'homenatge i fidelitat dels seus representants al nou sobirà.[21]

g) *Classes de privilegis*

Els altres documents reials que figuren en el recull es refereixen primordialment a l'economia, l'administració de la justícia, el govern i les institucions municipals, aspectes sobre els quals proporcionen informacions especialment valuoses.

h) *Tributs i administració de béns*

Entre les mesures més remarcables des del punt de vista tributari cal assenyalar la limitació del cost dels processos judicials, per raó de deutes o altres motius, introduïts davant els tribunals dels batlles i

19. «omnes libertates, franquitates, immunitates, privilegia, ademprivia et constitutiones ac concessiones factas et concessas vobis... per illustres dominos reges Jacobum atavum, Petrum abavum, Ildefonsum patruum magnum, Jacobum proavum, Alfonsum avum et Petrum patrem nostros predecessores».

20. «omnes libertates, privilegia et constitutiones factas et concessas vobis et antecessoribus vestris... per clare memorie Raymundum Berengarii comitem Barcinone et per illustrissimos dominos regem Ildefonsum primum filium dicti comitis Raymundi, Jacobum atavum, Petrum abavum, Jacobum proavum, Alfonsum avum et Petrum patrem nostros predecessores». En un document de Jaume I de l'any 1247 es fa referència a certes concessions de caràcter tributari fetes als homes de Llívia pel comte Ramon Berenguer IV i el rei Alfons I. Vegeu Apèndix, n.º 2.

21. «nuntio, sindico et procuratori universitatis castri et loci de Livia, terre Ceritanie, ad nos nunc noviter misso pro faciendo nobis fidelitatem nomine dicte universitatis, ratione nostri novi dominii seu nove successionis». Freqüentment hom aprofitava aquesta avinentesa per a obtenir l'aprovació dels privilegis antics i sol·licitar-ne de nous.

oficials reials (n.º 4),[22] el repartiment equitatiu de les talles a tots els veïns, residents o no a la vila (n.º 6) [23] i la franquícia de lleuda en els comtats de Cerdanya i del Rosselló (n.º 7), de què gaudien feia molt de temps abans que els fos confirmada per la reina Maria, l'any 1449. La mateixa reina, d'altra banda, concedeix als cònsols i prohoms de Llívia la facultat de poder imposar temporalment contribucions sobre certs aliments i mercaderies, dins de la població i en el seu terme, a propis i estranys, per tal d'eixugar els deutes pendents i fer front a les obligacions a les quals eren tinguts (n.º 9).[24] El permís de construir un graner públic i fixar el preu de la compra i venda del blat a llur voluntat, atorgat pel rei Ferran II (n.º 12) [25] i confirmat després per Carles V (n.º 11), havia de contribuir encara a augmentar les competències administratives del consell municipal. En la defensa dels béns comunitaris destaquen les intervencions de la reina Maria (n.º 10) i de l'emperador Carles V (n.º 14) a favor dels drets de pasturatge que els habitants de Llívia posseïen d'antic en els llocs d'Estavar, Bajande, Ro i llurs termes.[26]

i) *Administració de la justícia*

En relació amb l'exercici de la justícia el *Llibre Ferrat* conté, en primer lloc, tres privilegis de la reina Maria d'índole molt diversa. Un d'ells confirma als habitants del puig de Llívia i dels llocs incorporats a la recollita del seu castell les disposicions dels reis Jaume II de Mallorca i Pere III de Catalunya-Aragó, que modificaven en part el curs ordinari dels processos civils i reduïen considerablement les despeses per ells ocasionades als litigants (n.º 4).[27] Un altre prohibeix que els habitants de Llívia siguin inculpats i punits per haver acollit a la vila o en el seu territori homes bandejats, si, per no haver estat pregonats els seus noms,

22. Es tracta d'un privilegi concedit per Jaume II de Mallorca (1289), confirmat per ell (1304) i per Pere III de Catalunya-Aragó (1375), fent-lo extensiu als pobles de la recollita del castell de Llívia. Vegeu Apèndix, n.os 6, 9, 21 i 27.

23. Vegeu també el privilegi concedit per Jaume III de Mallorca als homes de Cáldegues, Oncés i Angostrina, llocs pertanyents a la recollita del castell de Llívia, el 1343. Apèndix n.º 13.

24. Vegeu algunes concessions semblants fetes per Pere III, el 1364 (Ap. n.º 18) i 1379 (Ap. n.º 24), i Joan I el 1396 (Ap. n.º 29). I posteriorment, encara el 1608 (Ap. n.º 36).

25. El 1206 els habitants de Llívia havien obtingut la franquícia del dret de moltura del blat (Ap. n.º 1) i, el 1353, del rei Pere III, la facultat de portar-lo i vendre'l a altres comarques de Catalunya (Ap. n.º 15).

26. Ja anteriorment reconeguts i protegits pels reis de Mallorca, Jaume II (1303) i Jaume III (1328), pel que fa a les pastures del Baix Carlit i les valls d'Agostrina, sobretot després de la compra que en féu la vila de Puigcerdà al monestir de Poblet el 1298 (Ap. n.º 8). La qüestió de l'usdefruit d'aquests pasquers, reclamat pels habitants de Llívia, havia de provocar freqüents i enutjoses conteses entre les dues poblacions cerdanes fins més enllá de l'edat mitjana.

27. Vegeu Apèndix, n.os 6, 9 i 21.

desconeixien llur condició (n.º 5), i el tercer els posa sota la protecció i salvaguarda reials i mana que per delictes i deutes d'altri no puguin ser detinguts ni penyorats, fora del cas que hi estiguessin principalment compromesos o en fossin fiadors (n.º 8). Les altres concessions es refereixen, en canvi, als agents de justícia, els batlles i els jutges. Així Ferran II ordena que el batlle haurà de donar compte, cada tres anys, de la seva actuació en l'exercici del seu càrrec davant el tribunal del jutjat de la vegueria de Puigcerdà, tal com prescriuen les constitucions de Catalunya per als oficis triennals (n.º 12). I el rei Jaume III de Mallorca i la seva muller Contança estableixen, per la seva part, que el jutge de Cerdanya i el seu escrivà, tractant-se de plets o contractes que afecten els habitants de Llívia, han d'anar personalment a la vila i rebre allí les declaracions dels testimonis, instruir-hi els processos i dictar-hi les sentències corresponents (n.º 16). El document notarial on són transcrites aquestes ordenances precisa encara que això val també per a les causes criminals. Els veïns de Llívia, si incorren en algun delicte, fins i tot quan són capturats fora del seu territori, només poden ser detinguts i jutjats a la mateixa població, sense que el veguer de Cerdanya, segons concessió del susdit rei Jaume III de Mallorca, hi pugui intervenir.[28]

j) *La recollita del castell de Llívia*

Els privilegis dels segles XIV i XV, bé que atorgats d'ordinari, a petició dels cònsols i prohoms, als homes del lloc i parròquia de Llívia, o del seu puig (*podium*) i castell (*castrum*), van també adreçats algunes vegades als habitants dels pobles de la recollita d'aquest, els quals havien de refugiar-s'hi en temps de guerra i contribuir, en temps de pau, a la seva coservació i vigilància.[29] Les prestacions econòmiques i els serveis

28. «quod ex privilegio in scriptis hominibus [de Livia] concesso per dominum Jacobum, recolende memorie, Maioricarum rege, vicarius Ceritanie non debet sine fatica juris se intromitere in hominibus dicti loci et parrochie» (LlF, n.º 16).

29. LlF, n.ºs 4 i 7: «proborum hominum castri et podii de Livia et recollecte eiusdem»; Ap. n.º 21: «pro parte hominum recollecte fortalicii de Livia predicti, quod iam antiquitus et etiam nova provisione agregatorum». El 1375, el rei Pere III, per tal d'assegurar la defensa del castell de Llívia, incorporà a la seva recollita, separant-los de la de Puigcerdà, els pobles d'Odelló, Vià, Naüja, Oceja, Palau, Ix, Florí i Lorà (Ap. n.º 20): «Ita quod de cetero homines dictorum locorum presentes et futuri perpetuo teneantur guerrarum et necessitatum temporibus se cum uxoribus, prolibus, familiis et bonis ac aliis rebus eorum intus dictam forciam de Livia se recolligere et eamdem defendere contra omnes inimicos et potestates contra nos et nostros populos venientes, et etiam teneantur operari in fortalicio et vallis barrii dicti castri, et facere guaytas et badas et alias necessaria ad defendendum dictam forciam et barria de Livia». Alguns d'ells intentaren després de deseixir-se'n, la qual cosa motivà diverses intervencions dels reis Joan I (Ap. n.º 28) i Martí l'Humà (Ap. n.º 31) fins que, el 1450, la reina Maria confirmà definitivament la seva pertinença a la recollita de Llívia (Ap. n.º 32). Com a compensació de les obligacions que això comportava hom els concedí de poder gaudir dels mateixos privilegis atorgats als habitants de la població de Llívia i del seu castell (LlF, n.º 4; Ap. n.ºs 9 i 21).

personals que eren obligats d'aportar al manteniment i a la defensa de la fortalesa constitueixen sovint el motiu determinant de les concessions que els són fetes,[30] tals com la relativa al redelme (n.º 4), a la lleuda (n.º 7) [31] i a la recaudació d'impostos (n.º 9).[32] Amb elles hom cercava al mateix temps d'encoratjar el poblament i la construcció de cases en el puig, a fi de reforçar la capacitat de resistència de l'antic castell, considerat aleshores com la clau i el baluard de la Cerdanya («clavis et firmamentum terre Ceritanie», n.º 5) [33] i que calia, doncs, conservar en les millors condicions possibles i ben fortificat («fortissimum et munitissimum conservare oportet», n.º 9).[34] Ateses la seva situació i la importància que hom li concedia, no és d'estranyar que en els instruments reials la població i el castell apareguin inseparablement units fins l'any 1479, en què el rei Lluís XI de França, després d'haver-se'n apoderat, ordenà la seva demolició. A partir d'aleshores, no havent estat refet, el castell ja no surt més en els privilegis posteriors que únicament esmenten el lloc, la parròquia i la vila de Llívia. Aquesta darrera denominació, emprada per la reina Maria el 1447 (n.º 8), és represa per l'emperador Carles V, en una confirmació general de privilegis, l'any 1528 (n.º 13), la qual no conté però, contràriament al que s'ha escrit sovint, cap concessió expresa del títol de vila.[35] Tanmateix, a partir de la segona meitat del segle XVI,

30. LlF, n.º 4: «eisdem concedere dignaremur in compensationem laborum, dampnorum et sumptuum quos habent necessario supportare, tam ratione et ocasione operum fortalicii et barrii de Livia predictorum et badarum et gaytarum eiusdem quam alias ad que omnia sunt dicti homines obligati et perinde sepissime vexati»; Ap. n.º 21: «per quoddam aliud privilegium inde eis concessum per nos, datum Ilerde quinta die madii proxime preteriti, cum alias predicti homines dicte recolecte ad opera gaytas et badas propter eorum numeri paucitatem et onerum gravitatem comode sufficere non valerent, nisi quia subscripta eis in predictorum onerum aliquod cedere poterunt relevamen».

31. LlF, n.º 7: «quod quidem privilegium fuit eis concessum propter onus quod habent speciale custodiendi dictum castrum et podium».

32. LlF, n.º 9: «pecunias vero ex dictis impositionibus sive sisas proventuras convertatis et convertere teneamini in reparationem et munitionem dicti castri seu solutionem onerum et debitorum»; Ap. n.º 17: «propter opera que facere habetis ... in muris et vallibus dicti castri et eius villa».

33. Ap. n.º 20: «forcie presertim notabilis et strenue et in confinibus terrarum nostrarum posite». La negligència en la seva defensa és qualificada de «maximum dampnum et periculum perditionis seu destructionis, quod absit, dictorum comitatuum Rossilionis et Ceritanie» (LlF, n.º 4).

34. LlF, n.º 4: «ut dictum castrum quod est de insignioribus dicti comitatus (Ceritanie) custodiretur ad presevationem et conservationem totius dicti comitatus»; Ap. n.º 20: «quod in restauratione seu amissione castri et forcie de Livia, situati in confinibus terre Ceritanie, omnis pene salvatio et perditio ville Podiiceritani pendet cum esto quod ipsa villa et terra predicta perderentur, quod absit, eciam cum ipsis castro et forcia, villa et terra recuperarentur predicte et non e contra».

35. El nom de vila hi és usat simplement al costat del de castell o plaça fortificada («villa seu oppidum Livie»), i el mateix emperador, un any més tard, prescindint d'aquell tractament, torna a donar-li com abans la denominació de lloc i parròquia («loci et parrochie de Livia», Ap. n.º 14), cosa inexplicable en el supòsit que anteriorment li hagués atorgat el títol de vila.

aquest qualificatiu li serà atorgat d'una manera corrent i constant en tots els documents oficials, i motivarà la seva no inclusió entre els trenta-tres pobles (*villages*) cedits a França pel tractat *dels Pirineus* (1659).[35 bis]

k) *El règim municipal*

Pel que fa a l'organització municipal, els privilegis del *Llibre Ferrat* revelen un estadi de desenrotllament força avançat. Les referències als prohoms (*probi homines*) i als cònsols (*consules*) com a classe dirigent, a petició dels quals són atorgades moltes de les concessions,[36] suposen l'existència d'un consell comunitari reduït que actua en nom de tots els veïns, similar al que tenien al segle XIV altres poblacions cerdanes, com per exemple la propera vila de Puigcerdà.[37] En circumstàncies i per motius determinats aquest consell podia delegar la seva representació en un síndic o procurador, investit dels poders necessaris per a gestionar els afers concernents al bé comú. Així, l'any 1387, el síndic Pere Mitjavila presta homenatge de fidelitat al rei Joan I en nom dels prohoms, cònsols i habitants de la universitat de Llívia i obté del monarca la confirmació de tots els privilegis que els havien concedit els seus predecessors (n.º 1). L'any 1405, Guillem Bada és encarregat d'una missió semblant prop del rei Martí l'Humà (n.º 2), i el 1413 Pere Calva acompleix la mateixa comesa a l'inici del regnat de Ferran d'Antequera (n.º 3). A part del manteniment i de l'ampliació de les franquícies i llibertats comunals, el consell vetlla també per la conservació dels drets de pasturatge quan són conculcats (n.º 10), i les seves competències s'estenen a matèries, com la facultat d'imposar tributs (n.os 6 i 9) i de regular el consum i la venda del blat (n.os 12-13), ordinàriament reservades a la potestat dominical, la qual cosa demostra un grau notable de participació en l'ordenament i l'exercici de les funcions administratives.

l) *El privilegi de la insaculació*

La constitució i el funcionament d'aquest règim local havia d'assolir la seva forma darrera i estable, ben segur després d'un llarg procés d'adaptació a les circumstàncies canviants dels temps, amb el privilegi dit de la «insaculació», atorgat pel virrei de Catalunya i dels comtats de

35bis. P. VILA, *La Cerdanya* [Enciclopèdia «Catalunya», 3], Barcelona 1926, pp. 238-39; J. SANABRE, *El tractat dels Pirineus*, pp. 88-90.

36. LIF, n.os 1, 6-7, 10-12, 15, Ap. n.os 18-19, 24, 28-30. En canvi, els del segle XIII van adreçades als homes o habitants de la parròquia i universitat de Llívia (Ap. n.os 1-9).

37. J. M.ª FONT RIUS, *Cartas de población y franquicias de Cataluña*, Madrid-Barcelona 1969, II, p. 636 i nota 18; S. GALCERAN, *Els privilegis de la vila de Puigcerdà del «Llibre verd» i del seu «Trasllat» (1298-1318)*, «Urgellia», 1 (1978), pp. 301-348.

Priuilegi sobre la Insiculatio
y nou Redres dela Vila y parrochia
de Liuia

Nos Philippus Dei Gra. Rex castelle aragonum etc.
Comes barchne etc.

Nos ferdinandus a toleto Prior magnus castelle ordinis
s.ti Joannis hierosolomitaney. sacre catholice et Regie mag.tis
consiliarig locutenens et capitaneg Generalis in principatu
cathalonie et comittatibg rossilionis et ceritanie Pro
parte vra. consulum Juratorum et Proborum hominum
Ville de liuia locorumqz de sereja et de gurgussa parroc=
hie dicte ville Nobis fuerunt oblata et in scriptis humi=
liter presentata In viam supplicationis Capitula quedam
quorum series per ordinem sic se habent

Ex.mo Señor

La vila de Liuia situada en lo comtat de sardanya laqual
se creu es la mes antiga poblacio de aquell comtat y en son
temps es estada la principal de aquell comtat y tenie vn
castell de gran Importantia per esser la clau dela custodia
de tota aquella terra e assi es estada en son temps molt
priuilegiada y dotada de moltes perrogatiues per los serenissims
Reys de Arago de immortal memoria e com la fortuna sie
Inconstat e mudable es vngreda dita vila a total Ruyna
e lo castell resta del tot assolat per hont les perrogatiues de
dita vila son vuy oblidades sols resten alguns priuilegis y
moltes loables consuetuts retingudes en la memoria dels quy
han habitat en dita vila y per sucessio als qui vuy habiten
transferides en la obseruantia deles quals occorren moltes
difficultats e en esdeuenidor podrien occorrer molt majors
perso que dita Vila va en notable augment e sespera ab lo

5. Llibre Ferrat. Privilegi de la insaculació, f. XVIII^{r}.

Rosselló i Cerdanya, Fernando de Toledo, l'any 1579 (n.º 15).[38] Els catorze capítols sotmesos a l'aprovació del virrei i per ell sancionats reglamenten amb tot detall la provisió dels càrrecs públics (cònsols, jurats, consellers, obrer, clavari, mostassà, granater, sobreposats, baciners, estimadors de danys y qui té càrrech de donar lo pa beneyt y altres càrrechs y officis de dita universitat, com fins assí bé tenen de costum y pràctica»), la manera com han de ser elegits els candidats, llur nombre, les condicions requerides, el jurament que han de prestar abans d'entrar en funcions i la durada de llur mandat.

D'acord amb les normes allí establertes, les eleccions han de tenir lloc cada any el dia de la Nativitat de sant Joan Baptista (24 de juny) i hauran de fer-se a sort pel procediment d'insaculació o del bací.[39] Els rodolins contenint els noms de les persones considerades idònies, introduïts en les bosses corresponents als diversos càrrecs i oficis de la corporació o posats en un bací amb aigua, seran extrets per un nen de vuit anys i llegits en públic.[40] Per a poder ser insaculat caldrà que el candidat sigui català,[41] habitant de Llívia o del seu terme, no sigui deutor de la corporació ni hagi exercit el mateix càrrec en els dos anys precedents. Tampoc no podran ser cònsols pare i fill, sogre o gendre o dos germans a la vegada.

Per al consolat seran designades divuit persones «a coneguda dels sònsols y jurats de dita vila», dels quals, pel sistema abans dit del bací, se n'escolliran tres, corresponents a la mà major, mitjana i menor, dos de la vila de Llívia i un dels llocs de Cereja i Gorguja alternativament. Pertocarà al primer elegit exercir les funcions de cònsol en cap i tots ells podran usar de les insígnies i dels distintius propis de llur rang.[42]

38. Més tard hi van ser introduïdes encara algunes modificacions (Ap. 33 i 35), a petició de les autoritats i dels habitants de Llívia.

39. El primer sistema d'elecció consistia en extreure per atzar un rodolí de cera, dins el qual hi havia el nom del candidat escrit en un paper o llenca de pergamí, d'una bossa o sac, i el segon, més antic, d'un bací d'aigua. Aquest és prescrit només per a l'elecció dels cònsols. El sistema d'insaculació, introduït a Catalunya a mitjan segle XV, es generalitzà quan fou implantat a la Generalitat de Catalunya (1493) i al municipi barceloní (1498). A Puigcerdà hi fou introduït l'any 1500 per concessió de Joan d'Aragó, comte de Ribagorça i virrei de Catalunya (*Privilegis de la insigne vila de Puigcerdà*, Bibl. de Catalunya, ms. 779, fs. 137v-141v).

40. «y hagen un minyó de edat de vuit anys y ab lo bras trossat lo fassen senyar tres vegades, remenant quiscuna los dits rodolins, e aprés prengue hu dels dits rodolins y públicament sie ubert».

41. Vegeu també Ap. n.º 35.

42. En aital sentit és digna de consignar-se la petició adreçada pels cònsols de Lívia al governador dels comtats de Rosselló, Conflent i Cerdanya, l'any 1658, i la resposta d'aquest: «Per quant los cònsols de la vila de Llívia nos han representat la precisa necesitat que tenen de que alguna persona aporte da bara de batlle de dita vila per la administratió de la justícia, e attés que per les diferències qui ha entre lo senyor Durbila y Francesc Malla vuy no.i ha ningú que aporta aquella, lo que

Els jurats, en nombre de dotze, auxiliars dels cònsols seran elegits pel consell general, no «a veus o ab rodolins» com abans sinó per votació secreta,[43] i de manera que vuit pertanyin a la vila de Llívia i quatre a la parròquia.

El consell general, «inseguint los privilegis e imemorial costum a dita universitat concedits», estarà format per trenta persones de les proposades pels cònsols, jurats i prohoms, «de les que a ells aparexerà ser més àbils», les quals «puguen determinar, fer o conclourer lo que convindrà per obs y bon govern y administració de la república». Certs afers podran ser remesos i resolts per un consell dit particular, integrat per quinze membres de la comunitat, compresos els cònsols i jurats.

Al govern del comú així instituït li serà lícit de fer elegir un síndic per a la defensa dels interessos i els drets de la col·lectivitat, i de crear també un notari que tingui cura de redactar les escriptures concernents als negocis i afers de la vila, i de consignar per escrit les propostes i resolucions del consell, que, al seu albir, el podrà mantenir en les seves funcions per temps indefinit.[44]

Tots els altres càrrecs i oficis, en canvi, elegits pel procediment de l'insaculació o del bací, duraran només un any, a la fi del qual hauran de ser renovats en la forma acostumada. Els designats estaran obligats a acceptar el veredicte de la sort i a complir íntegrament i amb fidelitat el càrrec que els haurà tocat, altrament incorreran en les penes que els

redunda en gran prejudici dels habitants i comú de dita vila; per ço desitjant sa Senyoria proveir de degut remei dita falta, en lo entretant que sa Altesa ordene y mane lo fahedor sobre las diferències de dits Durbila y Francesc Malla y sens prejudicá als drets y pretensions que ditas parts tenen, ab thenor de la present donam facultat y permissió al cònsol en cap de dita vila i en sa absència al cònsol segon per a que exercesca y administre la justícia en dita vila en lloc del balle, aportant la bara y fent las demés cosas y conforme lo balle ha acostumat fer, ab los mateixos cárrechs, onors, prerrogativas y emoluments fins a tant que sa Altesa informat de tot mane y dispose lo que millor serà de son servei. Ordenam per ço y manam a tots y sengles oficials, així reals com altres a qui specte, que als dit cònsol en cap y segon respectivament obedescan en lo interim que quiscú de ells exerciran dit offici, sots pena de desgrácia de Sa Magestat y de sinc cents ducats de plata. Dada en Puigcerdà als .xxx. de novembre de 1658. Sagarra. — Per manament de sa Senyoria, Isidro Dalmau secretari». (Llívia, Arxiu municipal, paper solt). Entre les peticions presentades per Pere Sala, síndic de la vila de Puigcerdà, a l'aprobació del rei Felip III el 1599 hi figura també aquesta: «Ítem suplica a sa Magestat sie servit concedir y atorgar que, quant los veguers de Puigcerdà aniran fora la vegueria, sia tingut encomanar lo bastó de veguer a qui serà cònsol en cap de dita vila durant la absència de aquell, com se sia vist que moltes vegades los tals veguers no encomanen lo bastó a persona alguna y resta tota la vegueria y vila ab lo sotballe qui és home de baixa mà y no.s fa cas de la justícia en dit temps. — Plau a sa Magestat». (*Llibre de privilegis de la insigne vila de Puigcerdà*, f. 150v.)

43. «la abilitatió de les dites dotze persones se hage de fer per lo consell general o la major part de aquell ab scrutini y no ab veu publicada en lo dit consell» (LIF, n.º 15, La nominatió dels jurats).

44. «puga exercir dit offici per hu o molts anys, a coneguda dels cònsols y consell de dita universitat» (*ibid.*, La creació del notari).

cònsols estimin pertinents, «fent aquelles executar per lo balle o official real de dita vila». En el començament del seu mandat caldrà que tots prestin el jurament prescrit davant el batlle de la mateixa vila. En cas d'absència d'aquest, no el podrà rebre el cònsol en cap, segons proposaven els peticionaris, sinó únicament el veguer de Cerdanya del senyor rei.

3. Altres privilegis

Si bé cal suposar que la iniciativa de reunir en un volum els privilegis de Llívia obeïa a una finalitat i un propòsit ben definits, amb tot no deixa de ser sorprenent que un nombre considerable d'aquells, per cert ben importants i en igualtat de condicions per a poder-hi ser incorporats, en restessin exclosos. Això fa pensar que el criteri seguit pels seus promotors fou més aviat personal i selectiu, potser lligat a unes circumstàncies concretes que desconeixem, i que en tot cas hom no pretenia oferir-ne una compilació exhaustiva. Confirma aquesta suposició el fet que hi manquin també la major part dels privilegis conservats encara, originals o en còpia, a l'arxiu del comú de Llívia, aleshores segurament més ric i menys espoliat que en l'actualitat.

a) *Arxiu Municipal de Llívia*

Malauradament no tenim cap inventari antic d'aquest arxiu que permeti fer-se una idea del seu fons, que atesa la significació del lloc i la seva llarga història, havia de ser per força remarcable, tant per la quantitat com pel valor de la seva documentació. Pel que fa als pergamins sabem només, per dos índexs tardans, un d'ells de l'any 1895, que a finals del segle XIX n'hi havien encara, entre catalogats i per catalogar, noranta-un,[45] xifra notablement superior a la setantena amb què compta en el present. Entre els desapareguts s'hi han d'incloure alguns privilegis originals, segons permet de constatar la llista que dono a continuació, manllevada als índexs suara esmentats.

45. Cent-dotze, si s'hi afegeixen els vint-i-un números (2, 15, 17, 29, 31, 45, 48-52, 54, 56-61, 63-64, 68) que duen la indicació «no existe» o «no existen», que no eren, per tant, a l'arxiu en fer-se l'inventari, però que, a jutjar per l'ordre de la numeració hi havien estat. Potser són els que correspondrien als documents mencionats en algunes sentències judicials o coneguts per altres referències que avui no s'hi troben. Vegeu J. M.ª Font Rius, *Notas sobre algunos archivos históricos del Pirineo catalán*, «Pirineos», 12 (1956), pp. 299-302. Segons un «Inventario de los pergaminos existentes el 29 de julio de 1875 en la caja del archivo de la iglesia», el nombre de pergamins conservats aleshores a l'arxiu parroquial era de 88, repartits així: segle XIII, 10; XIV, 33; XV, 23; XVI, 13 i XVII, 9. (Llívia, Arxiu municipal, paper solt.)

Índice del catàlogo de los pergaminos custodiados dentro de una caja del siglo XV, existente en el archivo municipal de Llívia, en 27 de julio de 1895.

Numeración antigua:

1. Original, sello desaparecido. Pedro, abad de San Juan de Ripoll, 14 calendas septiembre 1206.
3. Original, fragmento grande de sello pendiente en cera blanca. Jayme de Aragón, nonas de abril de 1247.
4. Original, sello cera encarnada. Jayme de Aragón, Lérida, 4 idus mayo 1257.
5. Item, Pedro de Aragón, Zaragoza, 25 de enero 1317.
6. Item, Pedro de Aragón, Barcelona, 23 de noviembre 1363.
7. Item, fracmento de sello en cera encarnada. Pedro de Aragón, Lérida, 5 de junio 1375.
8. Item, visto hecho en 1427 de una carta de Pedro de Aragón, dada en Lérida a 5 de junio de 1375. (Es la copia del original n.° 7.)
10. Vidimus de la época de Pedro de Aragón, Barcelona, 21 de mayo de 1379.
11. Item, del visto de una carta del rey Jayme de Mallorca, en Perpiñán, nonas de mayo 1296.
23. Original, sello fracmentos. Pedro de Aragón, 1 julio 1376.
23 bis. Copia del anterior, hecha en el siglo XIV.
24. Original, sello destruido. Pedro de Aragón, 10 junio 1382.
25. Copia de anterior del siglo XIV, de una carta real del rey Pedro de Aragón, 10 junio 1382.
30. Original, fracmento de sello, cera encarnada. Carta del rey Martín de Aragón, 5 abril 1408.
33. Original, sello algo roto, cera encarnada. Carta real de María de Aragón, en Barcelona, 20 junio 1423.
35. Original, sello fracmento cera encarnada. Carta real de María de Aragón, referente a la recolecta del castillo de Llívia, 24 marzo 1438.
36. Original, sello bien conservado, sello cera encarnada. Carta real de Maria de Aragón, Perpiñán, 1 febrero 1449.
39. Original, (sello) fragmento encarnado. Carta María de Aragón, Perpiñán 1 febrero 1450.
43. Copia hecha en el siglo XIV de una carta real de Jayme de Aragón, dada en Tarragona, 13 idus agosto 1268.
53. Sentencia, 11 de mayo 1611, y en ella se calenda una carta del rey Jayme [de Mallorca], en 1297, abril, en la cual se hace gracia a Llívia del derecho de foriscapio.
55. Original, fracmento de sello, cera encarnada, accediendo a lo solicitado por los cónsules de Llívia referente al nombramiento de clavero; decreto dado por el marqués de Almazán, en Barcelona 1614, día 21 de mayo.

Pergaminos sin numeración antigua:

2. Original, sello entero, cera encarnada. Carta real del rey Alfonso de Aragón, 12 abril 1424.

8. Original, sello desaparecido. Privilegio del rey Jayme de Mallorca dado en Rives Altes, 3 calendas febrero, 1304. (Documento notable y para ser transcrito en la historia de Llívia.)
9. Item, 25 septiembre 1381. Contiene copia de una carta real de Pedro de Aragón, dada en Zaragoza, 9 septiembre 1381.
11. Item, sello perdido, para imponer cisas con imposición para 20 años, Barcelona, 25 febrero 1608.

b) *Arxiu de la Corona d'Aragó*

A pesar de les pèrdues sofertes, l'arxiu municipal de Llívia constitueix però encara una font imprescindible per a qualsevol intent de reconstrucció dels privilegis de la vila. És per això que m'ha semblat convenient aplegar en un apèndix els documents que hi estan directament relacionats o hi fan d'alguna manera referència, com una ampliació dels que figuren en el *Llibre Ferrat*. Amb el mateix propòsit hi he afegit també un cert nombre d'altres documents procedents de l'Arxiu de la Corona d'Aragó de Barcelona.[46] Així i tot no pretenc pas haver esgotat el tema, susceptible, sens dubte, d'ulteriors enriquiments, sinó únicament haver esbrossat el camí, per tal que algun dia sigui possible disposar d'un recull complet dels privilegis i ordinacions d'una de les localitats més antigues i amb més història de la nostra geografia pirinenca.

Cebrià BARAUT

46. Sigles utilitzades: ACA = Arxiu de la Corona d'Aragó (Barcelona). — AMLl = Arxiu municipal de Llívia. — LlF = Llibre Ferrat.

EL LLIBRE FERRAT

(Transcripció)

TAULA DEL PRESENT LLIBRE

Primo. El sereníssim señor rey don Johan, de gloriosa memòria, ab son real privilegi lloha, approva y confirma al síndich y procurador de la universitat del castell y loc de Lívia, terra de Cerdanya, totes y qualsevol llibertats, franqueses, immunitats, privilegis, ademprius, constitucions i concessions fetes i concedides per sos predecessors als habitants del dit castell, loch y ballia y les consuetuts y usos de dita ballia. Lo qual privilegi fonc dat en Barcelona a VIII.° de mars M.CCCLXXXVII.° Està en lo present libre, fol. I.

Ítem el sereníssim señor rey don Martí, de gloriosa memòria, ab son real privilegi lloha, approva i confirma al síndich y procurador de la universitat del castell y loc de Lívia, terra de Cerdanya, totes y qualsevol libertats, franqueses, immunitats, privilegis, ademprius, constitucions y confessions fetes y concedides per sos predecessors als habitants del dit catell, loc y ballia y les consuetuts y usos de aquella. Lo qual privilegi fonc dat en Barcelona a VIIII.° de maig M.CCCCV. Està en lo present libre, fol. II.

Ítem el sereníssim señor rey don Ferrando, de gloriosa memòria, ab son real privilegi lloha, approva y confirma al síndich y procurador de la universitat del castell y loc de Lívia, terra de Cerdanya, totes y qualsevol libertats, franqueses, immunitats, privilegis, ademprius, constitucions y concessions fetes y concedides per sos predecessors als habitants del dit castell, lloc y ballia y les constitucions y usos de aquella. Lo qual privilegi fonc dat en Barcelona a XII. de març M. CCCCXIII.° Està en lo present libre, fol. III.

Ítem la sereníssima reyna dona Maria com a loctinent general del sereníssimo rey, señor y marit seu, ab son real privilegi, dat en Perpinyà lo primer dia del mes de febrer del any M.CCCCL.°, ab inserta de altres dos privilegis, lo un del rey don Jayme y l'altre del rey don Pedro, concedí al dit castell, loc y ballia eo als habitants de aquella franquesa de redelme ab plena mentió de la recollecta i altres coses. Està en lo present libre, fol. IIII.°.

Ítem la sereníssima reyna dona Maria com a loctinent general predita ab son real privilegi, dat en Perpinyà lo primer dia de febrer del any M.CCCCXXXXVIIII.° atorga als habitants en dit castell, loc y ballia de Lívia que no incorreguen en ningunes penes per trobar en dita terra hòmens bandejats, si ja per lo veguer de Cerdanya no heren manats publicar y denunciar en dit castell y loc per enemichs del rey. Està en lo present libre, fol. VII.

Ítem la sereníssima reyna dona Maria com a loctinent general predita ab son real privilegi, dat en Perpinyà lo primer dia del mes de febrer del any M.CCCCXXXXVIIII, ab inserta de altre privilegi concedit per lo rey don Pedro,

dat en València a X de juny M.CCCLXXXII.°, concedí a dita universitat del dit castell y loc de Lívit que totes y qualsevol persones tenents cases eo terres y possessions en dita ballia, no obstant estiguen y residesquen en altres parts o parròchies, que paguen y haien de pagar qualsevol talls, contributions y altres càrrechs com dit loc y universitat. Està en lo present libre, fol. VIII.

Ítem la sereníssima reyna dona Maria com a loctinent general predita ab son real privilegi, dat en Perpinyà a XIIII.° de febrer any M.CCCCXXXVIIII.°, cofirma a la universitat del dit castell y loc de Lívia lo privilegi a dita universitat concedit per los reys don Joan y don Martí de la franquesa de la lleuda. Està en lo present libre, fol. IX.

Ítem la sereníssima reyna dona Maria com a loctinent general predita ab son real privilegi, dat en Barcelona a quatre de febrer M.CCCCXXXVII.°, posa, rebe y constitueix lo castell y loc de Lívia y los hòmens y dones en aquells y sos *términs habitants* y ses propietats, bestiars y altres béns y coses llurs sots real protecció, custòdia y comenda y guiatge special, de manera que no puguen ésser invadits, danyats, presos, detinguts, penyorats ni marchats per culpa o crim o deutes de altri, si ja en aquells no heren principalment o com a fermanses obligats, ni en dits casos si primer en ells no serà trobada fatiga. Està en lo present libre, fol. X.

Ítem dita sereníssima reyna com a loctinent general predita ab son real privilegi, dat en Barcelona a VI. de febrer any M.CCCCXXXXVII.°, concedí a dita universitat y los atribuí y donà licèntia y facultat que durant cert temps que poguessen imposar y *statuir impositions* en lo pa, vi, carns y altres mercaderies que en lo dit castell y loc de Lívia se venessen o contractassen. Està en lo present libre, fol. XI.[1]

Ítem el invictíssim y potentíssim emperador don Carlos de felice recordatió ab son real privilegi, dat en loc de Maioreta a VI. de març M.D.XXV., los llohà, approvà, ratificà y confirmà, de nou en quant menester fos concedí lo privilegi a dita universitat concedit per lo cathòlich rey don Ferrando sobre la edifficatió del graner comú per la conservatió y custòdia dels forments y altres grans. Està en la present libre, fol. XIII. I ab lo mateix privilegi concedí que lo balle de dita parròchia de Llívia sie tengut y obligat en purgar taula de tres en tres anys davant del jutge de taula de la vila de Puigcerdà, fol. XIII.[2]

Ítem el cathòlic rey don Ferrando de memòria perpètua ab son real privilegi, dat en Perpinyà a XXVII. de setembre del any M.CCCCLXXXXIII.°, atorgà y concedí licèntia y facultat als habitants en dit castell y loc de Lívia de edifficar y construir graner comú per la conservatió y custòdia dels grans, y comprar y vendre y cambiar dits grans per profit y comoditat de la cosa pública y per ops dels habitants en aquells. Està en lo present libre, fol. XV.

Ítem el dit invictíssim emperador don Carlos de felice recordatió ab son real privilegi, dat en Monçó a (*en blanc*) del mes de juny del any M.D.XXVIII.°, llohà, aprovà, ratificà, confirmà y de nou concedí y atorgà a dita universitat del castell y loc de Lívia tots los privilegis, franqueses, letres, immunitats, exceptions, consuetuts, ordinations y bons usos, scrits y no scrits, a ells per

1. Falta el privilegi de la reina Maria referent a dret dels homes de Llívia de pasturar el seu bestiar als termes d'Estavar, Bajanda i Ro (Barcelona, 6 de febrer 1447), n.° 10.
2. El darrer paràgraf afegit per un altra mà.

qualsevol reys predecessors y altres tenint potestat al dit loc y parròquia concedits. Està en lo present libre. fol. XVI.

Item el dit invictíssim emperador don Carlos ab son real privilegi, dat en Barcelona a v. de maig M.D.XXVIIII.°, concedí a dita universitat una manutenència per ser conservat en la possessió tenien de pasturar y erbeyar llurs bestiars tant grossos com menuts en lo terme del loc de Stavar de la terra de Cerdanya. Està en lo present libre, fol. XVII.

Privilegi concedit per lo virrey de Cathalunya y comtats de Rosselló y Cerdanya a la universitat de Lívia per a traurer los officis de dita universitat a rodolins, fol. XVIII.°.[3]

Sentència feta en la procurató de Perpinyà en lo any 1358 ab inserta de duas lletras del rey, ab les quals se provén que lo jutge de Cerdanya ab son notari fassa les causses de Llívia dins la ballia, fol. XXIIII, pàgina 2.ª.[4]

1

Barcelona, 8 març 1387

El rei Joan I, a petició de Pere Mitjavila, síndic i procurador de la universitat del castell i lloc de Llívia, aprova i confirma als seus habitants i als de la batllia les llibertats, franquícies, immunitats, constitucions, concessions i ordinacions, i els privilegis, usos i costums a ella atorgats pels seus predecessors, i mana que els siguin respectats i mantinguts per tots els oficials i súbdits de la corona, sota pena d'incórrer en la indignació reial i una multa de mil morabetins d'or.

AMLL, *Llibre Ferrat*, f. 1r-v, n.° 1.
ACA, Canc. Reg. 1891, fs. 48v-49v.

In Dei nomine. Pateat universis, quod nos Johannes Dei gratia rex Aragonum, Valentie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comes Barcinone, Rossilionis et Ceritanie, gratis et ex certa scientia, per nos et omnes heredes et successores nostros presentes et futuros laudamus, approbamus et in omnibus confirmamus vobis Petro Mijavila, nuntio, sindico et procuratori universitatis castri et loci de Livia, terre Ceritanie, ad nos nunc noviter pro faciendo nobis fidelitatem nomine dicte universitatis, ratione nostri novi dominii seu nove successionis, misso et etiam consulibus et probis hominibus ac universitati predicte et omnibus habitatoribus eiusdem castri, loci et eius baiulie presentibus et futuris in perpetuum, omnes libertates, franquitates, immunitates, privilegia, ademprivia et constitutiones ac concessiones factas et concessas vobis et antecessoribus vestris habitatoribus dicti castri, loci et baiulie ipsius et universitati eiusdem per illustres dominos reges Jacobum atavum, Petrum aba-

3. Afegit posteriorment a l'índex.
4. Afegit posteriorment a l'índex, on no és feta, en canvi, cap referència a la sentència contra el lloctinent de batlle, Joan Costa, i el notari de Llívia, Jeroni Costa (28 de gener 1613), n.° 17.

vum, Ildefonsum patruum magnum, Jacobum proavum, Alfonsum avum et Petrum patrem nostros [predecessores], memorie recolende, ac per nos prout in instrumentis et privilegis ac concessionibus inde factis plenius continetur, et etiam omnes consuetudines et usus dicti loci et eius baiulie prout omnibus et singulis supradictis, ipse locus et eius singulares et dicte baiulie, melius et plenius usu fuerunt et hodie utuntur, volentes, statuentes et etiam mandantes predicta omnia et singula perpetuo et inviolabiliter observari. Mandantes gubernatori generali eiusque vices gerentibus, vicariis, baiulis, curiis, merinis, çalmedinis, suppraiunctariis et aliis universis et singulis officialibus et subditis nostris, presentibus et futuris, omnium civitatuum, villarum et locorum terre et dominationis nostre, quod dictas libertates, franquitates et immunitates, privilegia, constitutiones, consuetudines, concessiones, ordinationes et usus quibus actenus usi fuistis et utimini, pro nunc teneant et observent et faciant ab omnibus perpetuo teneri et servari. Et ut predicta maiori gaudeant firmitate promittimus et juramus vobis, per dominum Deum et crucem sanctissimam domini nostri Jhesuchristi ac eius sancta quatuor Evangelia, manibus nostris corporaliter tacta, quod predicta omnia et singula tenebimus, complebimus et observabimus perpetuo et in aliquo non contraveniemus tenerique et servari ab omnibus faciemus. Quicumque autem de officialibus et subditis nostris contra predicta vel aliquod predictorum venerit, iram et indignationem nostram, prius damna passis in duplo plenarie restitutis et penam mille morabatinorum auri sine ullo remedio se noverit incurrisse, ipsa tamen pena nostro erario applicetur. In cuius rei testimonium presentem cartam nostram fieri jussimus nostro sigillo pendenti munitam.

Data Barcinone die octava marcii, anno a nativitate Domini millesimo tricentesimo octuagessimo septimo, regnique nostri primo. — Franciscus Çacosta.

Sig+num Johannis, Dei gratia regis Aragonum, Valentie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comitisque Barcinone, Rossilionis et Ceritanie, qui hec laudamus, concedimus, firmamus et juramus.

Testes sunt nobilis Franciscus Çacosta vicecancellarius, Petrus Çacosta baiulus Cathalonie generalis, Eximinus Petrus de Arenosio, Dominicus Masconi legum doctor et Bernardus de Porter legum doctor, dicti domini regis consiliarii.

Sig (*s. man.*) num mei Galcerandi de Ortigis, dicti domini regis prothonotarii, regiaque auctoritate notarii publici per totam terram et dominationem regiam, qui predictis omnibus interfui et hec scribi feci et clausi.

Dominus rex mandavit mihi Galcerando de Ortigis in cuius posse firmavit et juravit.

Gratiarum II., fol. XXXXVIII.°.

2

Barcelona, 9 maig 1405

El rei Martí I, a petició de Guillem Bada, síndic i procurador del lloc i de la parròquia de Llívia, aprova i confirma les llibertats, constitucions i concessions, i els privilegis, usos i costums atorgats als seus habitants pels seus predecessors, des del comte de Barcelona Ramon Berenguer IV fins al seu germà Joan I, i jura mantenir-los i fer que siguin per tots invariablement observats.

AMLL. *Llibre Ferrat*, fs. 2r-3r, n.° II. Pergamí, còpia del s. XVIII, n.° 25.
ACA, Canc. Reg. 2202, f. 16r-v.

In Dei nomine. Pateat universis, quod nos Martinus Dei gratia rex Aragonum, Valentie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comes Barcinone, Rossilionis et Ceritanie de certa scientia, deliberate etiam et consulte, per nos et omnes heredes et successores nostros quoscunque presentes pariter et futuros laudamus, approbamus et in omnibus confirmamus vobis fideli nostro Guillermo Bada nuncio, sindico et procuratori loci et parrochie de Livia, terre Ceritanie, ad nos noviter misso pro faciendo nobis fidelitatem nomine universitatis dicti loci et parrochie et eius singularium, ratione nostri novi dominii seu successionis, ac universitati dicti loci et parrochie et eius singularium et omnibus habitantibus in eodem et eius terminis presentibus pariter et futuris, perpetuo omnes libertates, privilegia et constitutiones factas et concessas vobis et antecessoribus vestris habitatoribus dicti loci et parrochie et universitati eiusdem, per clare memorie Raymundum Berengarii comitem Barcinone et per illustrissimos dominos regem Ildefonsum primum filium dicti comitis Raymundi, Jacobum atavum, Petrum abavum, Jacobum proavum, Alfonsum avum et Petrum patrem, nostros predecessores et eorum quemlibet, memorie gloriose, ac per nos et illustrem Mariam carissimam nostram consortem et locumtenentem etiam generalem, prout in instrumentis et privilegiis inde factis plenius continetur. Item omnes consuetudines et usus loci et parrochie eiusdem, prout eis ipse locus et parrochia melius et plenius usi fuerunt et utuntur hodie. Item confirmamus, laudamus et approbamus omnes concessiones, non continentes alienationem in preiudicium nostri et regnorum et terrarum nostrarum, universitati, loci et parrochie predicte factas per illustrem regem Johannem fratrem et predecessorem nostrum, recordationis felicis, prout in instrumentis et privilegiis inde factis plenius continetur et prout eis ipse locus et parrochia melius et plenius usi fuerunt et utuntur, volentes, statuentes et ordinantes omnia et singula supradicta perpetuo et inviolabiliter observari. Et jubemus huiusmodi serie gubernatori generali eiusque vices gerentibus, vicario et baiulo ac aliis officialibus dicti loci et parrochie, necnon universis baiulis, curiis, merinis, çalmedinis, supraiunctariis aliisque universis et singulis officialibus nostris et subditis presentibus et futuris, omnium civitatuum, villarum et locorum terre et dominationis nostre, quod dicta privilegia, libertates, constitutiones, consuetudines et usus quibus et prout melius et plenius dicti locus et parrochia usi fuerunt et utuntur hodie, ut prefertur teneant et observent et faciant ab omnibus teneri et observari perpetuo. Et ut predicta omnia et singula maiori gaudeant firmitate, promittimus et juramus vobis, per Deum et crucem domini nostri Jhesuchristi et eius sancta quatuor Evangelia corporaliter per nos tacta, quod predicta omnia et singula tenebimus, complebimus et observabimus perpetuo et in aliquo non contraveniemus tenerique et servari ab omnibus faciemus. Quicunque autem de officialibus nostris et subditis contra predicta vel predictorum aliquod venerit, iram et indignationem ac penam mille morabatinorum auri, nostro applicandorum erario, absque spe venie alicuius se noverit incursurum, damnis illatis in duplo prius et plenarie restitutis. In cuius rei tetimonium presentem cartam fieri et magestatis nostre sigillo pendenti jussimus comuniri.

Data Barcinone nona die madii, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo quinto, regnique nostri decimo. — Sperendeus.

Sig+num Martini, Dei gratia regis Aragonum, Valentie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comitisque Barcinone, Rossilionis et Ceritanie, qui hec laudamus, concedimus, firmamus et juramus.

Testes sunt Johannes comes Cardone, Geraldus Alamanni de Cervilione et Johannes episcopus Barcinone, Berengarius de Capraria comes de Moach, Petrus Torrelles milites, consiliarii et camerlengi.

Sig+num Raymundi de Cumbis dicti domini regis prothonotarii, qui de mandato ipsius hec scribi fecit et clausit. Corrigitur tamen in lineis III. novi dominii, et in VII. et in eadem dominum regem, et in VIII. et utuntur volentes.

Dominus rex mandavit mihi Raymundo de Cumbis in cuius posse juravit et firmavit. Visa per Petrum de Berga cui fuit comissa.

Gratiarum M.CCCC.V.VI.VII., fol. XVI.

3

Barcelona, 12 març 1413

El rei Ferran I, a petició de Pere Calva, síndic i procurador de la universitat del lloc i de la parròquia de Llívia, aprova i confirma als seus habitants les llibertats, constitucions i concessions, i els privilegis, usos i costums que els havien atorgat els seus predecessors, i jura mantenir-los i fer que siguin observats perpètuament.

AMLL, *Llibre Ferrat*, fs. 3v-4v, n.º III.

In Dei nomine. Patteat universis, quod nos Ferdinandus Dei gratia rex Aragonum, Valentie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comesque Barcinone, Rossilionis et Ceritanie, de certa scientia, deliberate etiam et consulte, per nos et omnes heredes et successores nostros quoscunque presentes pariter et futuros laudamus, approbamus et in omnibus confirmamus vobis fideli nostro Petro Calva nuncio, sindico et procuratori universitatis loci et parrochie de Livia, terre Ceritanie, ad nos noviter misso pro faciendo nobis fidelitatem nomine universitatis dictorum loci et parrochie et omnibus habitantibus in eisdem et eorum terminis, presentibus pariter et futuris, perpetuo omnes libertates, privilegia et constitutiones factas et concessas vobis et antecessoribus vestris, habitatoribus loci et parrochie predictorum et universitati eorumdem, per illustrem dominum regem Petrum avum et alios dicti domini regis Petri predecessores ac per dominum regem Martinum avunculum, nostros predecessores et eorum quemlibet, prout melius et plenius in instrumentis inde factis continetur. Item omnes consuetudines et usus loci et parrochie eorumdem, prout habitatores dicti loci et parrochie melius et plenius usi fuerunt et utuntur hodie. Item confirmamus, laudamus et approbamus omnes concessiones, non continentes alienationem in perjudicium nostri et regnorum et terrarum nostrarum, universitati, loci et parrochie predictorum factas per illustrem dominum regem Joannem avunculum et predecessorem nostrum, recordationis felicis, prout in instrumentis et privilegiis inde factis plenius continetur et prout eis universitas et singulares dictorum loci et parrochie melius et plenius usi fuerunt et utuntur. Volentes, statuentes et ordinantes omnia et singula supradicta perpetuo inviolabiliter observari, mandantesque per hanc eandem illustri et magnifico infanti Alfonso, primogenito nostro carissimo ac in omnibus regnis et terris nostris generali gubernatori et post dies nostros longevos, Deo propitio, legitimo successori, eiusque vices gerentibus, vicario et baiulo ac aliis officialibus loci et parrochie de Livia, necnon vicariis, baiulis, curiis, merinis, çalmedinis, suppraiunctariis aliisque universis et singulis officialibus nostris et subditis, presentibus et futuris, omniumque civitatum, villarum et locorum terre et dominationis nostre, quod privilegia, libertates, constitutiones, consuetudines et usus quibus et prout melius et plenius dicti locus

et parrochia usi fuerunt et utuntur hodie, ut prefertur teneant et observent et faciant ab omnibus teneri et observari perpetuo. Et ut predicta omnia et singula maiori gaudeant firmitate promittimus et juramus vobis, per Deum et crucem domini nostri Jhesuchristi et eius sancta quatuor Evangelia corporaliter per nos tacta, quod predicta omnia et singula tenebimus, complebimus et observabimus perpetuo et in aliquo non contraveniemus tenerique et observari ab omnibus faciemus. Quicunque autem de officialibus nostris et subditis contra predicta vel predictorum aliquod venerit, iram et indignationem nostram ac penam mille morabatinorum auri, nostro applicandorum erario, absque alicuius spe venie se noverit incursurum, dampnis illatis in duplo prius et plenarie restitutis. In cuius rei testimonium hanc fieri et sigillo nostro comuni, cum sigillum magestatis nostre nondum sit perfectum, impendenti jussimus comuniri.

Data Barcinone duodecimo die marcii, anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo decimotercio, regnique nostri secundo. — De Gualbis vicecancellarius.

Sig+num Ferdinandi, Dei gratia regis Aragonum, Valentie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comitisque Barcinone, Rossilionis et Ceritanie, qui hec laudamus, concedimus, firmamus et juramus. — Rex Ferdinandus.

Testes sunt Johannes comes Cardone, Berengarius Arnaldi de Cervilione, Petrus archiepiscopus Tarrachone, Petrus vicecomes de Insula et Bernardus de Centelles milites.

Sig+num meum Raymundi de Cumbis prothonotarii dicti domini regis auctoritateque regia notarii publici per totam terram et dominationem ipsius, qui predictis interfui eaque de mandato dicti domini regis scribi feci et clausi. Corrigitur tamen in lineis IIII. predictorum et in VII. et habitatores dictorum loci.

Dominus rex mandavit mihi Raymundo de Cumbis in cuius posse juravit.

Gratiarum M.CCCCXII. XIII. XIIII.°, fol. LXXXVII.

4

Perpinyà, 1 febrer 1450

La reina Maria confirma als habitants del puig de Llívia i als homes pertanyents a la seva recollita, que hi tinguin casa i estiguin dispossats a contribuir a la reparació i defensa del castell, una de les fortaleses més insignes del comtat de Cerdanya, el privilegi a ells concedit pels reis Jaume II de Mallorca i Pere III de Catalunya-Aragó, relatiu al pagament només del redelme en les causes judicials per raó de deutes.

AMLL, *Llibre Ferrat*, fs. 4v-7r, n.° IIII. Pergamí original, n.° 34.

Nos Maria, Dei gratia regina Aragonum, Sicilie citra et ultra Farum, Valentie, Hierusalem, Ungarie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comitissa Barcinone, duccissa Athenarum et Neopatrie ac etiam comitissa Rossilionis et Ceritanie, locumtenens generalis serenissimi domini regis viri et domini nostri carissimi. Visa quadam carta serenissimi domini regis Petri abavi dicti domini regis et nostri, gloriose memorie, sigilloque magestatis impendenti munita nobis exhibita et hostensa tenoris sequentis:

«Nos Petrus, Dei gratia rex Aragonum, Valentie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comesque Barcinone, Rossilionis et Ceritanie, viso et ad oculum nobis ostenso quodam privilegio per illustrem Jacobum, memorie recolende, regem tunc Maioricarum cum carta sua eius sigillo pendenti communita, datum Perpiniani sexto decimo chalendis novembris anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo nono, concesso habitatoribus et habitaturis [a] in podio de Livia terre Ceritanie, inter alia habente, quod per aliqua querimonia debitorum que de ipsis seu aliqua ipsorum exposita fuerit coram baiulo dicti loci de Livia aut aliis officialibus regiis comittatus Ceritanie, predicti non teneantur solvere pro justicia nobis seu curie nostre pertinente nisi retrodecimam tantum. Item quod pro querimoniis de ipsis expositis seu exponendis non incurrant nec teneantur solvere dictam retrodecimam ratione justicie infra decem dies postquam dicta querimonia exposita fuerit de eisdem, sed dictis decem diebus transactis facto retroclamo teneantur inde solvere justiciam secundum formam predictam, et quedam alia dictus rex concessit eisdem hominibus que in ipso privilegio continentur. Et nunc pro parte hominum recollecte fortalicii de Livia predicti, iam antiquitus et etiam ex nova provisione agregatorum eidem, fuerit nobis humiliter supplicatum, quatenus predicta omnia et singula contenta in ipso privilegio prout in eo seriosius explicatur observari facere et in eo contenta omnia etiam de novo eisdem concedere dignaremur in compensationem laborum, dampnorum et sumptuum quos habent necessario suportare, tam ratione et occasione operum fortalicii et barri [b] de Livia predictorum et badarum et guaytarum eiusdem quam alias ad que omnia sunt dicti homines obligati et per inde sepissime vexati, prout de ipsa unione et agregatione noviter facta sub certa forma de certis locis terre Ceritanie et habitatoribus ipsorum aliis locis et hominibus, qui iam antea ad recollectam tenebantur predictam clarius constat per quoddam aliud privilegium inde eis concessum per nos, datum Illerde quinta die madii proxime preteriti, cum alias predicti homines dicte recollecte ad opera, guaytas et badas propter eorum numeri paucitatem et onerum gravitatem comode sufficere non valerent, nisi quia subscripta eis in predictorum onerum aliquod adere poterunt relevamen. Attento etiam, quod dicti homines hoc anno contra gentes armigeras que cum infante Maioricarum ipsam forciam expugnarunt in expugnatione fortalicii ipsius strenue se habuerunt et viriliter defenderunt, tenore presentis nostri privilegii cunctis temporibus valituri, ex certa scientia per nos et omnes successores nostros ex causis predictis moti, concedimus vobis universis et singulis hominibus recollecte dicti fortalicii de Livia presentibus et futuris, qui tamen domum tenueritis condirectam in podio predicto de Livia propriis expensis vestris, in perpetuum quod de cetero pro aliqua querimonia debitorum que de vobis seu aliquo vel aliquibus vestrum aut successorum vestrorum exposita fuerit coram baiulis nostris aut vicario seu curia Podiiceritani seu aliis officialibus nostris aliorum locorum comitatus Ceritanie, non teneamini solvere nobis nec officialibus nostris pro justicia nobis seu curie nostre pertinente nisi tantum retrodecimam, nec etiam eo tunc nisi lapsis decem diebus post factam querimoniam numerandis, nec etiam aduch donec inde retroclamum fuerit expositum sive factum, esto quod hiis aut aliis hec impedientibus renunciaveritis specialiter et expresse et quod inde usi non fueritis usquequaque; quoniam nos premissorum respectibus, ut prefertur, de benignitate regia premissa omnia et singula ad unguem et inconcusse vobis et vestris successoribus volumus et precipimus observari. Manda-

a) LLF habitatoribus et habitataris.
b) LLF bari.

mus igitur per hanc eandem inclito et magnifico carissimo primogenito et generali locumtenente nostro, capitaneis, gubernatoribus, vicariis, baiulis ceterisque officialibus et subditis nostris presentibus et futuris et dictorum officialium locatenentibus, quatenus presens nostrum privilegium et contenta in eo teneant perpetuo et observent vobis et vestris successoribus perpetuo et contra non veniant quavis causa. Si quis autem ausu temerario contra hoc nostrum privilegium venire presumpserit, penam quingentorum morabatinorum auri, nostro erario aplicandorum et de bonis cuiuslibet contrafacientis exhigendorum, quotiens contra fecerit se noverit absque spe venie incursurum. In cuius rei testimonium presens nostrum privilegium vobis fieri jussimus sigillo magestatis nostre pendenti munitum. Datum Illerde quinta die junii, anno a nativitate Domini millesimo tricentesimo septuagesimo quinto, regnique nostri quadragesimo. — Vidit de Val. Signum (*s. man.*) Petri, Dei gratia, regis Aragonum, Valentie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comitisque Barcinone, Rossilionis et Ceritanie. Testes sunt infans Martinus dicti domini regis filius, Johannes archiepiscopus Turritanus, Romeus Illerdensis episcopus, Joannes comes Impuriarum miles, Petrus comes Urgelli et vicecomes Agerensis domicellus. Sig+num mei Berengarii Stephani scriptoris dicti dimini regis, qui de ipsius mandato hec scribi feci, cum rasis et rescriptis in lineis octava, omnia et XII. ante Maioricarum ipsam forciam et clausi».[1]

Supplicato nobis humiliter pro parte vestri fidelium nostrorum hominum dicte recollecte, ut cum aliqui officiales regii terre Ceritanie attentent et conentur preffatum privilegium vobis rumpere, justiciam a vobis vel aliquibus ex vobis ratione retroclamorum contra vos vel aliquos vestrum expositorum et factorum, de et pro quantitatibus scriptis et contentis in contractibus debitorum et obligatorum aut alias in libris terciorum et querimoniarum [suarum curiarum] [c] exhigendo et solvi requirendo ex eo et pro eo et alias, quia asserunt quod vos de dicta recollecta, aliqui scilicet ex vobis non tenetis in condirectum domos quas habetis in podio castri de Livia, [cum plures sint dirute et diminute nec sint per vos vel illos ex vobis quorum sint reparate sive reedificate et aliqui ex vobis, qui post dicti privilegii concessionem venistis vos populare in dicto castro sive podio castri de Livia] [d] non habetis domos in dicto podio, licet vos qui dictas domos habetis in dicto podio constanti animo semper teneatis in condirectum dictas domos, videlicet quia totiens quotiens casus imineat et vobis sit notum, tam per denuntationem castellani dicti castri quam alias, quod gentes armigere de quibus sit dubium terras dicti comittatus Ceritanie velle dampnificare seu prepararent intrare dictum comitatum estis parati easdem domos reparare et fortificare, sicut de facto reparatis et fortificatis, et vos opponere ad deffensionem dicti castri seu podii contra omnes illud invadere volentes totiens quotiens casus imineat, sicut se oppossuerunt et viriliter deffenderunt expugnantes predecessores vestri simul cum hominibus castri et termini eiusdem de Livia, ut in dicta carta seu privilegio demostratur. Et posito quod sint dirute et diminute domus predicte non propter hoc potest dici quod non teneantur in condirectum, immo sic cum habitationem continuam non teneamini facere in eisdem domibus nisi tempore dicte necessitatis, quam facitis et facere intenditis dicto casu iminente. Vos autem de dicta recollecta qui non habetis domos in dicto podio de Livia proprias estis parati, totiens quotiens casus imineat et fueritis [e] requisiti per dictum castlanum, in dicto

1. Vegeu Ap., n.º 21.

c) LLF suarum curiarum *om.*
d) LLF *om.* cum plures... de Livia.
e) LLF futuris.

podio hedificare domos et illas tenere in dicto podio prout alii habentes tenent in condirectum, et dictum privilegium fuerit concessum hominibus de dicta recollecta presentibus et futuris, dignaremur pro tollenda huiusmodi altercatione et prejudicio, quod vobis fieret si dictam justiciam solvere ita haberetis, et in prejudicium dicti privilegii quod fuit vobis concessum ex causis et motivis predictis, et ut dictum castrum quod est de insignioribus fortaliciis dicti[f] comittatus securius custodiretur ad preservationem et conservationem totius dicti comittatus et alias, de infrascripto salubri remedio providere. Nos igitur dicta supplicatione exaudita benigne, utilitate dicti domini regis et nostri et rei publice dicti comittatus inspecta, tenore presentis volumus et providemus quod vobis dictis hominibus recollecte qui iam habetis in dicto podio domos, reparantibus seu refficientibus dictas domos in dicto podio, et vobis qui post dictum privilegium constituistis et fuistis admissi esse de recollecta dicti castri seu podii, construendo seu obligando vos construere de novo domos in dicto podio et exponentibus vos deffensioni dicti castri, si et cum per castelanum dicti castri fueritis requisiti seu aliquis vestrum fuerit requisitus, verbo vel scriptis aut voce preconis sicut hucusque fuit usitatum, et etiam casu iminente predicto gencium armigetarum que vellent sive prepararent intrare dictum comitatum Ceritanie, dictum privilegium servetur ad unguem. Mandantes per presentem gubernatori comitatuum Rossilionis et Ceritanie, vicario Ceritanie et baiulo ville Podiiceritanii ceterisque universis et singulis officialibus regis atque nostris in dicto comittatu Ceritanie, quatenus certificati per castelanum dicti castri de Livia vos fore obedientes, tenendi in condirectum et edifficandi domos et reparationem facere promittentes in posse suo dictarum domorum ut est dictum, dictas justicias a vobis vel aliquo vestrum nullatenus ita exhigant sive levent, sed vobis dictum privilegium observent juxta bonum et sincerum intellectum dicti regis Maioricarum qui illud predecessoribus vestris atque eorum succesoribus indulsit, scilicet ut res publica terre dicti comittatus custodiretur et preservaretur a totali destructione et perditione, dubio et difficultate cessantibus quibuscumque. In cuius rei testimonium presentem vobis fieri jussimus sigillo regio impendenti munitam.

Data Perpiniani die prima mensis februarii, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo, regnique dicti domini regis Sicilie citra Farum anno sexto decimo, aliorum vero regnorum tricessimo quinto. — De Ortigis scripsi.

Simeon de Podiogrosso mandato reginali facto per regentem cancellariam. Visa per thesaurarium generalem.

In diversorum locumtenencie domine regine XXVIIII.°, fol. LXXIII.°.

5

Perpinyà, 1 febrer 1449

La reina Maria concedeix als habitants de la vila i castell de Llívia, que són la clau i el baluard de la terra de Cerdanya, que no puguin ésser inculpats ni punits, a causa d'homes bandejats per crims o delictes comesos que s'hagin refugiat en el seu interior o en el seu terme, si llurs noms no han estat abans públicamente pregonats pel veguer de Cerdanya i del Baridà en dit lloc i batllia.

AMLL, *Llibre Ferrat*, fs. 7r-8v, n.° v.

f) LLF dicti privilegii... fortaliciis dicti *afegit.*

Nos Maria, Dei gratia, regina Aragonum, Sicilie, citra et ultra Farum, Valentie, Hierusalem, Ungarie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comitissa Barcinone, duccissa Athenarum et Neopatrie ac etiam comitissa Rossilionis et Ceritanie locumtenens generalis serenissimi domini regis viri et domini nostri carissimi. Quia aliquotiens contingit quod per vicarium Ceritanie et Baridani sunt banniti aliqui homines quos delatos de aliquibus criminibus et delictis esse pretendunt, et dicti sic banniti accedunt quandoque in locum de Livia et in alia loca baiulie et castelanie de Livia et per homines dictarum baiulie et castellanie et locorum earumdem dicta bannimenta penitus ignorantes humaniter receptentur, cuius pretextu dictus viccarius, non attendendo quod ignorantia facti excusat ignorantes, procedit contra dictos homines et singulares dictorum baiulie et castellanie et earum locorum qui tales bannitos ignoranter receptarunt, ad exactionem pene per eum pro predictis ut asserit imposite et alias eos vexat et opprimit dampnaque plurima eis inferendo sine culpa, cum dicta ignorantia eos certissime excuset. Suplicato igitur nobis humiliter pro parte vestri fidelium nostrorum proborum hominum baiulie predicte et castellanie de Livia, ut super his de quibus ignorantia vos excusat dignaremur taliter providere quod vexari, molestari aut maltractari amodo nullatenus valeatis, quia presumitur ignorantia ubi scientia non probatur. Volentes sicut nobis est proprium a calumpniis et vexationibus relevare subiectos et signanter vos homines de recollecta qui tenemini custodire dictum castrum et podium de Livia, que sunt clavis et firmamentum terre Ceritanie, et vestra dampna nostra esse respectu predictorum reputamus, hoc perpetuo edicto cunctis temporibus valituro providemus et ordinamus erga vos misericorditer nos habentes, quod vos nec universaliter nec singulariter possitis aliqua pena puniri pro receptatione dictorum bannitorum, nisi prius ipsi banniti in castro vel locis predictorum baiulie et castellanie in quibus advenerint fuerint publicati seu denuntiati per dictum vicarium Ceritanie et Baridani sub expensis tamen, et sic ad vestram noticiam et scientiam pervenerint dicta bannimenta et unumquodque ipsorum, quia per talem noticiam vel scientiam non poteritis ignorantiam allegare. Mandantes per hanc eandem dicto vicario Ceritanie et Baridani et alii cuius dictum officium regenti presenti et futuro, de certa scientia et expresse, sub pena quingentorum florennorum auri de Aragonia, quatenus provisionem et ordinationem nostras huiusmodi vobis utiles et vexationum ac molestationum preservatívas, vobis dictis hominibus et singularibus baiulie locorum et castellanie de Livia singulariter singulis et universaliter universis teneant firmiter et observent tenerique et observari faciant inviolabiliter per quoscunque, et non contrafaciant vel veniant aut aliquem contrafacere vel venire permittant aliqua ratione vel causa, auferentes eidem horum contrarium faciendi omne posse et decernentes irritum et inane ac nullius efficatie seu valoris, si quid et quicquid contra nostram provisionem et ordinationem huiusmodi fuerit factum vel etiam attemptatum, quibuscunque litteris, provisionibus seu mandatis factis in contrarium, quas et que in quantum huic repugnent de certa scientia revocamus non obstantibus ullo modo. In cuius rei testimonium presentem fieri jussimus regio sigillo impendenti munitam.

Data Perpiniani prima die februarii, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo nono, regnique dicti domini regis Sicilie citra Farum anno quinto decimo, aliorum vero regnorum tricesimo quarto. —De Ortigis scripsi.

Simeon de Podiogrosso, mandato reginali facto per regentem cancellariam. Visa per thesaurarium generalem.

In diversorum locumtenencie domine regine XXVIIII.° fol. LXXV.

6

Perpinyà, 1 febrer 1449

La reina Maria, tenint en compte la disposició promulgada pel rei Pere III l'any 1382, concedeix al prohoms del castell i parròquia de Llívia que tots els qui hi tenen cases o terres hagin de contribuir, encara que no hi resideixin, al pagament de les talles i càrregues comunes dels seus habitants.

AMLL, *Llibre Ferrat*, fs. 8r-9r, n.º VI.

Maria, Dei gratia regina Aragonum, Sicilie, citra et ultra Farum, Valentie, Hierusalem, Ungarie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comitissa Barcinone, duccissa Athenarum et Neopatrie ac etiam comitissa Rossilionis et Ceritanie, locumtenens generalis serenissimi domini regis viri et domini nostri carissimi, dilecto et fidelibus nostris gerenti vices gubernatoris in comittatibus Rossilionis et Ceritanie, judici ordinario Podiiceritanii nec non baiulo castri de Livia terre Ceritanie vel eorum locatenentibus, salutem et dilectionem. Pro parte fidelium nostrorum proborum hominum castri seu parrochie de Livia fuit nobis expositum reverenter, quod per nuntios dictorum castri et parrochie de Livia preteritis temporibus fuit obtenta a serenissimo domino Petro rege Aragonum, abavo et predecessore dicti domini regis et nostri, quedam littera eius sigillo in dorso munita tenoris sequentis:

«Petrus, Dei gratia rex Aragonum, Valentie, Maioricarum, Sardinie et Corsice comesque Barcinone, Rossilionis et Ceritanie dilecto et fidelibus nostris gerenti vices gubernatoris in comittatibus Rossilionis et Ceritanie, judici ordinario Podiiceritanii, nuncio, baiulo castri de Livia terre Ceritanie vel eorum locatenentibus, salutem et dilectionem. Per nuntios proborum hominum dicti castri seu parrochie de Livia fuit coram nobis expositum reverenter, quod nonnulli hospicii, terras et possessiones in dicto loco seu eius parrochia habentes, alibi habitantes, contradicunt solvere et contribuere cum dictis probis hominibus in tallis, contributionibus et aliis oneribus ad que tenentur in ipsorum proborum hominum dampnum et non modicum detrimentum. Quocirca a nobis super his justicie remedio implorato vobis et vestrum cuilibet dicimus et mandamus, quatenus habentes hospitia, terras et possessiones in dicto loco seu parrochia de Livia ad solvendum in taliis, contributionibus et aliis, omnibus cum probis hominibus supradictis pro valore dictorum hospiciorum, terrarum et possessionum, non obstantae quod alibi sua foveant domicila, per opportuna remedia compellatis, quibuscunque litteris, provisionibus seu mandatis factis in contrarium quas et que, in quantum huic repugnant, de certa scientia revocamus non obstantibus ullo modo. Data Valentie decima die junii, anno a nativitate Domini millesimo tricentesimo octuagesimo secundo. — Narcisius Puto.»

Et licet preinserta littera per longa tempora fuerit observata, verumtamen nonnulli hospicia, terras et possessiones in dicto loco seu eius parrochia habentes seu possidentes, alibi habitantes, ab aliquibus citra temporibus contradicunt solvere et contribuere cum dictis probis hominibus in taliis, contributionibus et aliis oneribus ad que tenentur in ipsorum proborum hominum dampnum et non modicum detrimentum, credentes quod officiales regii non obtemperarent littere dicti regis Petri supra inserte; quapropter pro ipsorum proborum hominum parte a nobis super hiis justicie remedio implorato, vestigia dicti domini regis Petri insequentes, vobis et cuilibet vestrum dicimus et mandamus expresse et de certa scientia, quatenus habentes seu possidentes

hospitia, terras et possessiones in dicto loco seu parrochia de Livia ad solvendum in talliis, contributionibus et aliis oneribus cum probis hominibus supradictis pro valore dictorum hospiciorum per oportuna remedia compellatis, quibuscunque litteris, provisionibus seu mandatis factis in contrarium quas et que, in quantum huic repugnent, de certa scientia revocamus non obstantibus ullo modo.

Datum Perpiniani die prima februarii, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo nono. — De Ortìgis scripsi.

Simeon de Podiogrosso ex provisione facta per regentem cancellariam, de quiescientia thesaurarii generalis qui eam vidit.

In diversorum locumtenencie domine regine XXVIIII.°, fol. LXXV.

7

Perpinyà, 14 febrer 1449

La reina Maria confirma als prohoms del castell de Llívia i de la seva recollita el privilegi que els seus predecessors, considerant la càrrega especial que la guarda del dit castell comportava per als seus habitants, els havien atorgat, de no haver de pagar lleuda en els comtats del Rosselló i de Cerdanya.

AMLL, *Llibre Ferrat*, fs. 9v-10r n.° VII.

Maria, Dei gratia regina Aragonum, Sicilie, citra et ultra Farum, Valencie, Hierusalem, Hungarie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comitissa Barcinone, duccissa Athenarum et Neopatrie ac etiam comittissa Rossilionis et Ceritanie, locumtenens generalis serenissimi domini regis viri et domini nostri carissimi, fidelibus nostris vicariis et baiulis ac quibuscunque collectoribus lezdarum seu jurium lezde in terris Rossilionis et Vallespirii, Ceritanie et Confluentis constitutis et locatis eorumdem presentibus et futuris, salutem et gratiam. Pro parte proborum hominum castri et podii de Livia et recollecte eiusdem fuit nobis expositum querelose, quod licet per antecessores illustrissimorum reguum Aragonum in dictis terris fuerit et sit concessum privilegium hominibus et feminabus tunc habitantibus et in posterum habitaturis in dicto podio et castro, quod privilegium fuit confirmatum per illustrissimos Petrum, Joannem et Martinum reges Aragonum gloriose memorie, patrem et predecessorem dicti domini regis et nostri, in et cum quo privilegio dicti homines sunt franchi inter alia ab omni lezda in dictis terris, quod quidem privilegium fuit eis concessum propter onus quod habent speciale custodiendi dictum castrum et podium. Vos atamen seu aliqui ex vobis conamini ab aliquibus ex dictis hominibus in terra Rossilionis et Vallispiri dictam lezdam exhigere et levare in repturam dicti privilegii nostrique et dictorum hominum, qui forte desisterint a dicta custodia, maximum dampnum et periculum perditionis seu destructionis, quod absit, dictorum comittatuum Rossilionis et Ceritanie. Quare fuit nobis humiliter supplicatum pro parte exponentium predictorum ut super predictis providere dignaremur taliter, quod sinistrum aliquod dicte terre nullatenus posset sequi. Nos igitur dicta supplicatione tanquam justa et rationi consona suscepta benigne et utilitate nostri et dictarum terrarum inspecta favorabiliter exaudita, vobis et singulis vestrum dicimus et mandamus, expresse et de certa scientia, sub pena duorum mille florennorum auri a quolibet vestrum contrafaciente exhigendorum et regio sive nostro aplicandorum erario,

quatenus dictum privilegium eisdem hominibus servando ad unguem dictam lezdam ab eisdem nullatenus exhigatis seu levetis ab inde, non enim est consonum rationi ut id quod omnibus generaliter concessum est aliis observetur et aliis non, nam qui sentit onus et comodum sentire debet, cum omnes serviant onus pro quo dictum privilegium fuit concessum.

Data Perpiniani quartadecima die februarii, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo nono. — De Ortigis scripsi.

Simeon de Podiogrosso ex provisione facta per regentem cancellariam, de quiescientia thesaurarii generalis qui hanc vidit.

In diversorum locumtenencie domine regine XXVIIII.°, fol. LXXVI.

8

Barcelona, 4 febrer 1447

La reina Maria pren sota la seva protecció i salvaguarda el castell i la vila de Llívia, els seus habitants i llurs béns, mobles i immobles, i disposa que no puguin ésser perjudicats, detinguts o inculpats per delictes i deutes aliens, a no ser que s'hi haguessin principalment obligat o en fossin fiadors, i, en aquests casos, només si la seva demanda de justícia havia estat satisfeta i el dret i la raó ho permetien.

AMLL, *Llibre Ferrat*, fs. 10ᵛ-11ʳ, n.° VIII.

Nos Maria, Dei gratia regina Aragonum, Sicilie citra et ultra Farum, Valentie, Hierusalem, Ungarie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comittissa Barcinone, duccissa Atthenarum et Neopatrie ac etiam comittissa Rossilionis et Ceritanie locumtenens generalis serenissimi domini regis viri et domini nostri carissimi. Cum spectet ad principum potestatem futuris subditorum periculis precavere et a calumpnantium viribus deffendere debiles et inermes, ut per sue provisionis presidium conamem offendere retrahat a delicto et oppressum liberet a maligno, et quia plus timeri solent que specialiter iniungimur quam que generaliter imperantur, cum presenti carta nostra ponimus, recipimus et constituimus castrum et villam seu locum de Livia, situm in vicaria Ceritanie, nec non homines et feminas in eodem castro, villa seu loco et eius terminis degentes et eorum predia, greges et alia bona, res et jura eorum et cuiuslibet ipsorum sub regia et nostra protectione, custodia et comanda ac guidatico speciali. Ita quod nullus, confidens de dicti domini regis et nostri gratia vel amore, audeat vel presumat per se vel alium seu alios palam quomodolibet vel occulte dictum castrum, villam seu locum aut dictos homines, feminas vel eorum predia, greges seu alia bona, res et jura eorum vel alicuius ipsorum invadere, ledere, capere, detinere, pignorare, marchare culpa, crimine vel debitis alienis nisi in eisdem fuerint principaliter vel fideiussorio nomine obligati, nec etiam in his casibus nisi prius in illis faticha reperta fuerit de directo vel jus et ratio fieri hoc permittant, nec illis dampnum vel malum in personis aut bonis facere vel inferre aut iniuriam, offensam seu violentiam aliquatenus irrogare. Mandantes per presentes gubernatoribus principatus Cathalonie et comittatuum Rossilionis et Ceritanie, vicario Ceritanie ceterisque officialibus et subditis dicti domini regis et nostris presentibus et futuris, quatenus protectionem, custodiam, comandam et guidaticum nostrum huiusmodi firma habeant

et observent faciantque officiales iidem ab aliis inviolabiliter observari, eaque solempniter publicari voce preconis in civitatibus, villis et locis subiectis jurisdictionibus eis comissis quotiens inde fuerint requisiti, nec non in dictis castro, villa seu loco aut prediis pennones regales erigi et apponi faciant in signum nostre protectionis huiusmodi et ut ipsa omnibus melius innotescat, et non contraveniant nec aliquem contravenire permittant, aliqua ratione seu causa. Quicunque autem ausu temerario ductus contra protectionem et guidaticum nostra huiusmodi venire presumpserit, iram et indignationem regiam ac penam duorum mille florennorum, regio applicandorum erario, quotiens fuerit contrafactum se noverit absque remedio aliquo incurrisse, damno illato plenius et plenarie restituto, ultra alias penas a jure et ratione inflictas in illos qui regia guidatica et assecuramenta ausi sunt temerarie contradicentes, quod quilibet ex predictis eisdem casibus et in eisdem causis in penam presentis protectionis censeantur incidisse, in quam quicunque alii eos ut predicitur offendentes incident ipso facto, ut utcumque equalitas observetur. In cuius rei testimonium presentem fieri jussimus regio sigillo inpendenti munitam.

Data Barcinone quarta die februarii, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo septimo, regnique dicti domini regis Sicilie citra Farum anno decimo tercio, aliorum vero regnorum anno XXXII. — La Reyna.

Domina regina mandavit mihi secretario Bernardo de Brugada.

In diversorum locumtenencie domine regine XXI., fol. CXLII.

9

Perpinyà, 6 febrer 1447

La reina Maria concedeix als cònsols i prohoms de Llívia que per espai de quinze anys puguin imposar sises o contribucions sobre certs aliments i mercaderies dins de la població i en el seu terme, a propis i estranys, i a invertir l'import en la reparació i defensa del castell i per a pagar els deutes pendents, exceptuada la quinta part, de la qual cada cinc anys hauran de donar compte al tresorer reial o a qui el sobirà designi.

AMLL, *Llibre Ferrat*, fs. 11r-12r, n.º, VIIII.

Nos Maria, Dei gratia regina Aragonum, Sicilie citra et ultra Farum, Valentie, Hierusalem, Ungarie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comitissa Barcinone, duccissa Atthenarum et Neopatrie ac etiam comitissa Rossilonis et Ceritanie, locumtenens generalis serenissimi domini regis viri et domini nostri carissimi. Percepto quod castrum de Livia, situm in vicaria Ceritanie, reparatione indiget et alias fortissimum et munitissimum conservari oportet, cum sit limitaneum et in confinibus terre dicti domini regis situm et exteris incursibus faciliter expositum, quodque homines dicti castri variis debitis et oneribus sunt deppressi, ad humilem supplicationem vestri fidelium nostrorum consulum et proborum hominum dicti castri, tenore presentis licentiam et facultatem plenariam concedimus vobis, quod licite et impune possitis et valeatis imponere et statuere impositiones seu sisas in pane, vino, carnibus et aliis rebus et mercibus qui intus dictum castrum seu locum de Livia et eius terminum vendentur seu ementur aut alias contractabuntur. Quas quidem impo-

sitiones sive sisas possitis et valeatis colligere et levare seu colligi et levari facere ac etiam vendere, arrendare quibuscunque personis et pro illis precio seu preciis quibus volueritis et cum emptoribus seu arrendatoribus poteritis concordare, duraturas per tempus quindecim annorum a datis huiusmodi in antea continue numeratorum. In quibus quidem impositionibus sive sisis cum imposite fuerint, quas augere et minuere et eas ad tempus amovere vel levare et iterare semel et pluries possitis et valeatis prout vobis placuerit dicto tempore quindecim annorum durante, contribuant et contribuere habeant et teneantur nedum privati sed etiam extranei ad dictum castrum seu locum eiusque terminum declinantes seu inibi quomodolibet contractantes, exceptis clericis in sacris ordinibus constitutis. Peccunias vero ex dictis impositionibus sive sisas proventuras convertatis et convertere teneamini in reparationem et municionem dicti castri seu solutionem onerum et debitorum predictorum, dempta tamen quinta parte peccuniarum ipsarum de qua tercia in terciam cuiuslibet dictorum quindecim annorum regio thesaurario vel cui dictus dominus rex voluerit teneamini respondere, cum sub hac conditione licentiam huiusmodi vobis concedamus. Mandantes universis et singulis officialibus et subditis dicti domini regis et nostris dictorumque officialium locatenentibus presentibus et futuris, quatenus presentem nostram concessionem et licentiam teneant firmiter et observent tenerique et observari faciant inviolabiliter per quoscunque et non contraveniant nec aliquem contravenire permittant, aliqua ratione seu causa. In cuius rei testimonium presentem fieri jussimus regio sigillo impendentem munitam.

Data Barcinone sexto die februarii, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo septimo, regnique dicti domini regis Sicilie citra Farum anno XIII, aliorum vero regnorum anno XXXII. — La Reyna.

Domina regina mandavit mihi secretario Bernardo de Brugada. Visa per Anthonium de Mesa et locumtenentem thesaurarii.

In diversorum locumtenencie domine regine XXI., fol. CXLIII.

10

Barcelona, 6 febrer 1447

La reina Maria mana al vescomte d'Evol, senyor d'Estavar, Bajanda i Ro, que no impedeixi als homes de Llívia pasturar llur bestiar, gros i petit, al terme dels dits llocs, atès el dret que d'antic i posseeixen.

AMLL, *Llibre Ferrat*, fs. 12r-v, n.º X.

Maria, Dei gratia regina Aragonum et comitissa Barcinone, Rossilionis et Ceritanie, locumtenens generalis serenissimi domini regis viri et domini nostri carissimi. Nobili vicecomiti de Evolo, cuius esse dicitur loca seu riparia de Stevar, de Bejanda et de Ro, et eius officialibus, salutem et dilectionem. Fidelium nostrorum consulum et proborum hominum castri et ville seu loci de Livia querelam accepimus, quod non obstante quod ipsi et eius predecessores a longissimo et a tanto tempore, quod hominum memoria in contrarium non existit, fuerunt et sunt in possessione juris pascendi libere sua bestiaria in riparia de Stevar de Bajanda et de Ro, vicarie Ceritanie, ac inde ab aliquo tempore citra dictum jus pascendi per oblationes pignorum et alias eis et eorum pastoribus et gregibus impedire et ab eorum possessione antiquissima

dicti juris per vim expoliare contenditis. Quare supplicato nobis humiliter super hiis debite provideri, vobis dicimus et mandamus de certa scientia et expresse sub incursu regie ac nostre indignationis et ire ac pena quingentorum florennorum auri regio applicandorum erario, quatenus si predicta veritate nitantur dictos homines in dicta possessione et jure pascendi mullatenus perturbetis, sed eorum possessione iam dicta et jure uti libere permittatis vel, si justas causas habere pretenditis quare ad predicta non teneamini, eas infra viginti sex dierum terminum quem vobis pro tribus monitionibus seu edictis assignamus, per vos vel procuratorem vestrum legittimum proponatis coram vicario Ceritanie, cui mandamus sub dicta pena quod super predictis provideat et decernat quod juris fuerit et rationis, procedendo breviter, simpliciter, sumarie et de plano sola facti veritate attenta, maliciis et diffugiis omnibus reservatis.

Datum Barcinone sexto die februarii, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo septimo. — De Ortigis scripsi.

Guillermus Bernardus de Brugada ex provisione facta per regentem cancelariam.

Diversorum locumtenencie domine regine XXI., fol. CXLIIII.°.

11

Madrid, 6 març 1525

L'emperador Carles V confirma el privilegi concedit anteriorment als habitants de Llívia pel rei Ferran II (n.° 12), i mana que sigui fidelment observat, sota les penes indicades, per tots els oficials reials.

AMLL, *Llibre Ferrat*, f. 13r-14v, n.° XI.
ACA, Canc. Reg. 2887, fs. 205r-206r.

Nos Carolus, divina favente clementia, electus Romanorum imperator semper augustus, rex Germanie, Joanna eius mater et idem Charolus, Dei gratia reges Castelle, Aragonum, utriusque Sicilie, Hierusalem, Ungarie, Dalmacie, Croacie, Legionis, Navarre, Granate, Toleti Valentie, Gallecie, Maioricarum, Hispalis, Sardinie, Cordube, Corsice, Murcie, Giennis, Algarbii, Algezire, Gibraltaris, insularum Canarie, necnon insularum Indiarum et terre firme maris Oceani archiduces Austrie, duces Burgundie, Brabantie et Mediolani, comites Barcinone, Flandrie et Tirolis, domini Vizcaye et Moline, duces Atthenarum et Neopatrie, comittes Rossilionis et Ceritanie, marchionis Oristanni et Gociani. Serenissimus et catholicus rex Ferdinandus avus, pater, predecessor dominusque noster colendissimus, indelebilis memorie, circa melioratione parrochie de Livia intendere volens, vobis consulibus et universitati dicte parrochie quoddam privilegium concessit tenoris sequentis: [*Transcriu, a continuació, el privilegi de Ferran II, del 27 de setembre de 1493*].[1] Dudum itaque pro vestrotorum dictorum consulum et universitatis predicte parrochie de Livia parte humiliter supplicati fuimus, ut privilegium regium quod insertum omniaque et singula in illo contenta juxta illius seriem et tenorem laudare, approbare, ratifficare et confirmare et quatenus opus sit de novo ex nostra solita munificentia concedere dignaremur. Nosque licet ea que per dictum regem Catholicum

1. Vegeu n.° 12.

concessa et elargita sunt de per se valida persistant nulloque munimine indigeant, tamen attentis fidelitate quam erga nos coronamque Aragonie nostram habitantes in dicta parrochia in utriusque fortune successu tenuerunt, vosque et eandem universitatem propterea illiusque habitatores favore gratioso prossequi volentes, supplicationi vestre predicte libenti animo annuere decrevimus. Tenore igitur presentium, nostri ex certa scientia deliberate et consulto ac regia aucthoritate nostra, privilegium regium preinsertum ac omnia et singula in eo contenta a prima linea usque ad ultimam, juxta illius seriem et tenorem, vobis preffatis consulibus, universitati et habitatoribus dicte parrochie de Livia presentibus et futuris laudamus, approbamus, ratifficamus et confirmamus ac quatenus opus sit de novo concedimus et elargimur, nostreque huiusmodi laudationis, approbationis, ratifficationis et nove concessionis munimine seu presidio roboramus et validamus sicut melius et plenius de illo usus fuistis extitisque et in presentiarum estis in illius possessione. Mandantes per presentes, firmiter et expresse, predicta nostra regia aucthoritate gerenti vices generalis gubernatoris in dictis comittatibus nostris Rossilionis et Ceritanie, vicariis, subvicariis, baiulis, consulibus ac aliis universis et singulis officialibus et personis in dictis comittatibus constitutis et constituendis, et signanter vicario, subvicario, baiulo, consulibus et aliis officialibus ville Podiiceritanii ac baiulo dicti loci et parrochie de Livia dictorumque officialium locumtenentibus, presentibus et futuris, quod presentem nostram confirmationem ac quatenus opus sit de novo concessionem preinsertumque regium privilegium omniaque et singula in illo contenta, juxta illius seriem et tenorem ad unguem teneant et inviolabiliter observent ac faciant per quos deceat observari, quocunque abusu actenus in contrarium sequuto non obstante, et non contrafaciant vel veniant seu aliquem cotrafacere vel venire permittant ratione aliqua sive causa, pro quanto gratiam nostram charam habent iramque et indignationem nostras ac penam mille florennorum auri Aragonum cupiunt evitare. In cuius rei testimonium presentes fieri jussimus nostro comuni, quo antequam ad sacrum imperium electi essemus utebamur sigillo cum nondum alia fabricata fuerint, impendenti munitas.

Datis in opido Maioreti die sexto mensis marcii, anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo vigesimo quinto, regnorumque nostrorum videlicet electionis sacri imperii anno septimo, regine Castelle, Legionis, Granate XXII., Navarre undecimo, Aragonum vero utriusque Sicilie, Hierusalem et aliorum decimo, regis vero omnium decimo. — Yo el Rey.

Cesarea et catholica regia magestas mandavit mihi Petro Mediona. Visa per cancelarium de Ferrera, regentem. Ludovicum Sanchez generalem thesaurarium, de Bononia, May et Ram regentes cancelariam et Joannem Alamanum contrarelatorem generalem.

In diversorum VIII.°, fol. CCV.

12

Perpinyà, 27 setembre 1493

El rei Ferran II concedeix als prohoms i universitat de Llívia la facultat de construir un graner públic per a la conservació, administració i distribució del blat, i ordena que el batlle, cada tres anys, hagi de donar compte de la seva actuació en l'exercici de la justícia davant el tribunal dels jutges de la vegueria de Puigcerdà, segons prescriuen les constitucions de Catalunya pels oficis trienals.

AMLL, *Llibre Ferrat*, fs. 15^{r-v}, n.° XII.

Nos Ferdinandus, Dei gratia rex Castelle, Aragonum, Legionis, Sicilie, Granate, Toleti, Valentie, Gallecie, Maioricarum, Hispalis, Sardinie, Corsice, Cordobe, Murcie, Orennis, Algarbii, Algezire, Gibraltaris et insularum Canarie, comes Barcinone, dominus Vizcaye et Moline, dux Atthenarum et Neopatrie, comes Rossilionis et Ceritanie, marchio Oristanni et Gociani. Circa conservationem, utilitatem et augmentum reipublice loci et parrochie de Livia, sita intra comittatum nostrum Ceritanie, providere volentes, tenore presentis, de nostra certa scientia deliberate et consulto, damus, donamus et concedimus vobis fidelibus nostris probis hominibus et universitati dicti loci et parrochie de Livia ac licentiam et plenariam facultatem impartimur, quod impune et absque alicuius pene incurso possitis et liceat vobis edifficare, facere, construere seu construi et edifficari facere in illo solo aut parte dicti loci vobis bene viso orreum comune sive domum aptam et idoneam ad reponendum triticum sive blada, quod vulgariter dicitur graner. Itaque vos dicti probi homines virtute presentis possitis et valeatis dictam domum sive orreum comune edifficare et habere ac in eodem triticum sive blada reponere et conservare, positumque et immissum ac posita et immissa quotiens vobis videbitur ab eodem extrahere et vendere aut concambiare, et loco illius venditi alium emere et in dicto orreo reponere et conservare ad comodum et utilitatem reipublice et ad opus provisionis vicinorum et habitatorum dicti loci et parrochie, et quotiens casus evenerit possitis dictum triticum apreciare et extimare seu extimari facere per personas idoneas et sufficientes, juramento mediante, et inter dictos vicinos et habitatores predicti loci et parrochie distribuere de eodemque, etiam piciores sive penaders dicti loci et parrochie compelli ad pincendum et vendendum adeo, ut dictum orreum sive triticum in eo positum semper conservetur ad opus provisionis vicinorum et habitatorum dicti loci et parrochie; quod quidem orreum modo predicto possitis tenere et possidere in pace sine contradictione nostri et curie nostre et alterius cuiusvis persone, ad regie dignitatis beneplacitum. Nos enim huiusmodi licentiam concedimus vobis prout melius dici potest et intelligi, ad comodum et utilitatem reipublice dicti loci et parrochie et vicinorum eiusdem. Insuper pro recta administratione et expeditione justicie volumus et expresse mandamus, quod baiulus dicti loci et parrochie, qui nunc est aut pro tempore fuerit, teneatur et sit astrictus de triennio in triennium tenere tabulam in villa Podiiceritani coram iudicibus tabule vicarie dicte ville, prout dictus vicarius et alii officiales triennales per Constitutiones principatus Cathalonie tenentur et sunt astrici. Et si dictus baiulus recusaverit de triennio in triennium tenere dictam tabulam posteamque fuerit requisitus volumus, quod dicto triennio finito, habeatur pro persona privata et sit a dicto officio suspensus. Mandantes per presentes gerenti vices nostri generalis gubernatoris in dictis comittatibus nostris Rossilionis et Ceritanie, vicariis, subvicariis, baiulis, consulibus et aliis universis et singulis officialibus et personis in dictis comittatibus constitutis et constituendis, et signanter vicario, subvicario, baiulo, consulibus et aliis officialibus ville Podiiceritani ac baiulo loci et parrochie de Livia dictorumque officialium locumtenentibus, presentibus et futuris, quod preffatam nostram licentiam, ordinationem et concessionem cartamque nostram huiusmodi et omnia et singula in ea contenta teneant firmiter et observent tenerique et observari ab omnibus inviolabiliter faciant et non contrafaciant vel veniant ratione aliqua sive causa, si preter ire et indignationis nostre incursum penam mille florennorum auri Aragonum cupiunt non subire. In cuius rei testimonium presentem fieri iussimus nostro comuni sigillo impendenti munitam.

Data in villa Perpiniani, die vicesimo septimo mensis setembris, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo tercio, regnorum-

que nostrorum videlicet Sicilie vicesimo sexto, Castelle et Legionis vicessimo, Aragonum vero et aliorum quintodecimos, Granate autem secundo. — Yo el Rey.

Vidit Albanell regens. Vidit generalis thesaurarius. Vidit B. Ferrer pro conservatore generali.

Dominus rex mandavit mihi Joanni de Coloma. Visa per Albanell regentem cancellariam, generalem thesaurarium et B. Ferrer pro conservatore generali.

In diversorum VIII.°, fol. XII.°.

13

Montsó, 12 juny 1528

L'emperador Carles V confirma als habitants de la vila de Llívia totes les franqueses, immunitats, exempcions i ordinacions, i tots els privilegis, usos i costums que els seus predecessors els havien atorgat.

AMLL, *Llibre Ferrat*, fs. 16r-17r, n.° XIII.
ACA, Canc. Reg. 2888, fs. 370v-372r.

Nos Carolus, divina favente clementia electus romanorum imperator semper augustus rex Germanie etc. Joanna mater et idem Carolus eius filius, Dei gratia reges Castelle, Aragonum, Legionis, utriusque Sicilie, Hierusalem, Hungarie, Dalmacie, Croacie, Navarre, Granate, Toleti, Valentie, Gallicie, Maioricarum, Hispalis, Sardinie, Cordube, Corsice, Murcie, Orennis, Algarbii, Algezire, Gibraltaris, insularum Canarie nec non insularum Indiarum et terre firme maris Oceani, archiduces Austrie, duces Burgundie et Bravantie, comites Barchinone, Flandrie et Tiroli, domini Viczaye et Moline et duces Athenarum et Neopatrie, comittes Rossilionis et Ceritanie marchiones Oristanni et Gociani. Que per serenissimos reges predecessores nostros universitatibus concesa reperimus libente quidem animo confirmamus eorumque petitiones benigne et gratiose exaudimus, quo fit ut subditis nostri gratitudinis beneficium exhibentes eosdem de bono in melius ad nobis serviendum laudabili continuatione provocemus. Qua propter cum villa seu oppidum Livie et illius parrochie, in terra et comitatu nostro Ceritanie, et homines illarum a multis temporibus ut fideli relatione comperimus fuerint serenissimis regibus Aragonum predecessóribus nostris, indelibilis memorie, fidelissima, adeoque immunitates et exemptiones ab eisdem meruerint obtineri. Cumque eandem devotionem, fidelitatem et observantiam erga nos gerere et tenere prospiciamus, et compertum habeamus predicta villa et parrochia et illius homines nobis humiliter supplicari fecisse, ut quecunque privilegia, gratias et immunitates illius concessas laudare et confirmare ac de novo concedere dignaremur, predicte supplicationi benigne duximus annuendum. Tenore igitur presentis carte nostre cunctis firmiter futuris temporibus valiture, de nostra certa scientia deliberate et consulto ac regia aucthoritate, omnia et singula privilegia, franquesias, litteras, immunitates, exemptiones, consuetudines, ordinationes et bonus usus, scriptos et non scriptos seu scripta en non scripta, tam per preffatos serenissimos reges predecessores nostros quam quoscunque alios auctoritatem et potestatem concedendi habentes, predictis ville seu oppido Livie illiusque parrochie et hominibus illarum concessas et concessa, tam confirmatas et confirmata quod per longum usum in vim privilegii transactos et transacta, laudamus, approbamus, ratifficamus et confirmamus ac quatenus opus sit de novo concedimus et elargimur, nostreque huiusmodi laudationis, approvationis, ratifficationis, confirmationis et nove concessionis munimine seu presidio roboramus et validamus juxta eorum seriem continentiam et te-

Biblioteca Puigc

norem, ac si et prout melius et plenius dicta villa et parrochia illarumque homines actenus usi fuerunt et in presentiarum sunt in eorum possessione et observantia, quorum omnes tenores et continentie etiam si opporteret hic inseri et expressari pro insertis et expressatis ex nostra regia potestate et plenitudine haberi volumus et habemus, taliter ac si de verbo ad verbum in presenti essent inserta et latissime expressata. Volentes et expresse decernentes, ex eadem certa scientia et expresse nostraque regia auctoritate predicta, huiusmodi nostra confirmatio et quatenus opus sit nova concessio sit ex nunc et de cetero dicte ville et parrochie Livie et hominibus earum stabilitis, valida, realis et firma, nullum in judicio vel extra sensiens dubietatis involucrum aut alicuius noxe detrimentum sed semper in favorem dicte ville et parrochie et hominum illarum interpretari volumus et mandamus sicque suo robore et firmitate perpetuo persistat. Quo circa illustrissimo Philippo principi Asturiarum et Gerunde etc., filio primogenito et nepoti nostro carissimo, ac post felices et longevos dies nostros in omnibus regnis et terris nostris legittimo et immediato heredi et succesori, intentum nostrum apperientes sub paterne benedictionis obtentu dicimus, futuro locumtenente generali nostro, gerentibus vices nostri generalis gubernatoris, baiulo generali, procuratori regio, vicariis, subvicariis, baiulis, subbaiulis ceterisque demum universis et singulis officialibus et subditis nostris in principatu Cathalonie, comittatibus Rossilionis et Ceritanie constitutis et constituendis dicimus, precipimus et iubemus ad incursum nostre indignationis et ire peneque florennorum auri Aragonum mille, a bonis secus agentis irremissibiliter exhigendorum et nostris inferendorum erariis, quatenus huiusmodi nostram laudationem, approbationem, ratifficationem et confirmationem et quatenus opus sit novam concessionem, omniaque et singula in ea contenta ville, parrochie et hominibus Livie imperpetuum teneant firmiter et observent tenerique et observari faciant inviolabiliter per quoscunque et non contrafaciant vel veniant seu aliquem contrafacere vel venire permittant ratione aliqua sive causa, pro quanto dictus illustrissimus princeps nobis morem gerere cupit, ceterique officiales et subditi nostri preter et indignationis nostre incursum penam pre appositam cupiunt evitare. In cuius rei testimonium presentem fieri jussimus nostro comuni sigillo, quo antequam ad Sacrum Romanorum Imperium electi essemus utebamur sigillo, cum nondum alia fabricata fuerint, impendenti munitam.

Data in oppido nostro Montissoni die (*en blanc*) mensis junii, anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo vicessimo octavo, regnorumque nostrorum, videlicet electionis sacri imperii, anno decimo, regine Castelle, Legionis, Granate etcetera vicessimo quinto, Navarre vicessimo quarto, Aragonum utriusque Sicilie, Hierusalem et aliorum tercio decimo, regis vero omnium tercio decimo. — Yo el Rey.

Sacra Cesarea catholica magestas mandavit mihi Alfonso de Soria.

In diversorum nonum fol. CCCLXXI.°.

14

Barcelona, 5 maig 1529

L'emperador Carles V mana que els habitants de Llívia siguin mantinguts en el dret que tenen de pasturar i herbejar els seus bestiars en el terme del lloc d'Estavar, del qual assenyala els límits, i ordena als oficials reials, en especial al veguer de Cerdanya, que no els ho impedeixin.

AMLL, *Llibre Ferrat*, fs. 17v-18r, n.° XIIII.
ACA, Canc. Reg. 3888, fs. 407r-v.

Carolus, divina favente clementia, electus Romanorum Imperator semper augustus, rex Germanie etcetera. Joanna mater et idem Carolus eius filius, Dei gratia reges Castelle, Aragonum, Legionis, utriusque Sicilie, Hierusalem, Hungarie, Dalmacie, Croacie, Navarre, Granate, Toleti, Valentie, Gallicie, Maioricarum, Hispalis, Sardinie, Corduve, Corsice, Murcie, Giennis, Algarbii, Algezirie, Gibraltaris, insularum Canarie nec non insularum Indiarum et terre firme maris Oceani, archiduces Austrie, duces Burgundie et Bravantie, comites Barcinone, Flandrie et Tiroli, domini Vizcaye et Moline et duces Athenarum et Neopatrie, comites Rossilionis et Ceritanie, marchiones Oristanni et Gocianni. Nobili magnifico consiliario, dilectis et fidelibus nostris gerenti vices generalis gubernatoris in nostris comittatibus Rossilionis et Ceritanie, vicariis, baiulis, subvicariis, subbaiulis, et signanter vicario Podiiceritani, ceterisque unversis et singulis officialibus tam nostris quam aliis in eisdem nostris comittatibus constitutis et constituendis, ad quos spectet presentesque pervenerint seu fuerint presentate ac de subscriptis extiterint requisiti, dictorumque officialium loca tenentibus presentibus et futuris salutem et dilectionem. Ut ex informatione recepta per dilectum nostrum Joannem Simon, jurium bachallarium, judicem ordinarium curiarum nostrarum vicarie Ceritanie, et seu per dilectum nostrum Gasparem Soldevila juris utriusque doctorem illius locumtenentem constare vidimus, universitas et homines agricole et habitatores loci et parrochie de Livia, terre Ceritanie, sunt in possessione seu quasi pascendi erbeiandi eorum bestiaria tam grossa quam minuta in termino loci de Stavar, dicte terre Ceritanie, videlicet de dicto loco de Livia usque ad flumen de Stanger et transeundo dictum flumen usque ad medium pratorum dicti fluminis de Stange et usque ad caminum, quo tenditur de dicto loco de Livia ad locum de Egiret et eundo per dictum caminum usque ad podium de Egiret. Et quia dubitant se molestari et inquietari in eorum possessione seu ab illa privari absque juris cognitione, licet de jure et per Constitutiones Cathalonie cautum existat neminem de facto et sine cause cognitione a sua debeat privari possessione sed in ea defendi et conservari, ea propter pro parte dicti universitatis ac hominum agricolarum et habitatorum dicti loci et parrochie de Livia humiliter supplicati, vobis et cuilibet vestrum requirendos tamen requirentes regia auctoritate dicimus, mandamus districte sub ire et indignationis nostre incursu penaque florennorum auri Aragonum mille nostris inferendorum erariis, quod universitatem et dictos homines agricolas et habitatores loci et parrochie de Livia, sic ut predicitur dictam possessionem pascendi et erbeiandi dicta bestiaria tam grossa quam minuta habentes in dictis terminis et locis, in ea videlicet possessione in qua nunc sunt et reperiuntur conservetis, manuteneatis et deffendatis et non permittatis per quempiam in ipsa de facto impediri aut perturbari, cum sic pro juris et Constitutionum Cathalonie observatione duximus providendum et per vos observandum et complendum. Volentes et decernentes quod duret dicta manutenentia donec et quousque per ordinarium aut alium judicem, ad quem spectet de jure, cognitam fuerit aut provisum de possesione predictorum omnium et singulorum, cum a contrario peragendo quanto gratia nostra vobis cara est et preappositam cupitis evadere penam.

Data Barcinone die quinto mensis maii, anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo vigesimo nono. — Joannes de Cardona cancellarius.

Franciscus Giraldus Fogassot mandato regio facto per Joannem de Cardona cancellarium.

In diversorum nonum, fol. ccccvi.

15

Barcelona, 25 juny 1579

El virrei de Catalunya i dels comtats de Rosselló i Cerdanya, Fernando de Toledo, prior de Castella de l'ordre de Sant Joan, aprova, en nom del rei Felip II, a petició dels cònsols, jurats i prohoms de la vila de Llívia i dels llocs de Cereja i Gurguja, els capítols referents a l'elecció dels càrrecs municipals i les seves obligacions, que aquells li havien presentat, per tal d'assegurar la pau i la concòrdia entre els habitants i el bon govern de les esmentades poblacions.

AMLL, *Llibre Ferrat*, fs. 18r-24r, n.º XV.

PRIVILEGI SOBRE LA INSECULATIÓ Y NOU REDRÉS DE LA VILA Y PARRÒCHIA DE LÍVIA.

Nos Philippus, Dei gratia rex Castelle, Aragonum, etc., comes Barchinone, etc.

Nos Ferdinandus a Toleto, prior magnus Castelle ordinis sancti Joannis Hierosolomitanensis, sacre catholice et regie magestatis consiliarius, locumtenens et capitaneus generalis in principatu Cathalonie et comittatibus Rossilionis et Ceritanie. Pro parte vestra consulum, juratorum et proborum hominum ville de Livia, locorumque de Sereja et de Gurguja parrochie dicte ville, nobis fuerunt oblata et in scriptis humiliter presentata in viam supplicationis capitula quedam, quorum series per ordinem sic se habent.

Excelentíssimo Señor:

La vila de Lívia situada en lo comtat de Sardanya, la qual se creu és la més antiga població de aquell comtat y en son temps és estada la principal de aquell comtat, y tenie un castell de gran importàntia per ésser la clau de la custòdia de tota aquella terra, e així és estada en son temps molt privilegiada i dotada de moltes perrogatives per los sereníssims reys de Aragó de immortal memòria. E com la fortuna sie incostant e mudable és vinguda dita vila a total ruyna e lo castell resta del tot assolat, per hont les perrogatives de dita vila són vuy oblidades, sols resten alguns privilegis y moltes loables consuetuts retingudes en la memòria dels qui han habitat en dita vila y per successió als qui vuy habiten transferides, en la observàntia de les quals occorren moltes difficultats e en esdevenidor podrien occórrer molt majors, per so que dita vila va en notable augment e s'espera ab lo favor divinal dins pochs anys venir a ésser una bona població. Per ço los hòmens de dita vila volent provehir a la utilitat, policia y administratió de la cosa pública, hagut acord i entre ells y entre altres persones de govern y de speriéntia, an collegit dites consuetuts e bones pràctiques en dita vila observades los capítols següents, e per la concessió de aquells occorren a vostra excellència supplicantlo humilment que, havent sguart al servey de Déu e de la magestat del rey nostre senyor e al bé de la cosa pública, li plácia aquells consentir y atorgar en e per la forma següents, sens emperò perjudici, novació ni derogació de dits privilegis a dita universitat concedits ans bé aquells restant en sa forsa, firmesa y valor.

La erectió y modo del consell general y lo orde se ha de tenir

Primerament, per quant així per privilegis reals a dita vila de Lívia concedits per los sereníssims reis de Aragó de felice recordatió com altrament per antiga consuetut, inconcussament en dita vila observada, han acostumat los

cònsols y general consell de dita vila quiscun any fer nominatió a veus dels officis per al regiment y bona administratió de dita vila necessaris en lo dia o festa de la nativitat de sant Joan Batiste, i per la multitut de la gent que per fer dita nominació en lo loch acostumat se solien seguir alguns inconvenients, havent-y de entrevenir persones poc capasses e intelligents per a semblants afers, supplique per so dita universitat y los cònsols i síndics en nom de aquella a vostra excellència dóne facultat als dits cònsols y jurats ab los pròmens que a ells apparrà, que per donar principi a un tan bon redrés nomenen y hagen de nomenar y puguen fer y erigir un consell general, ab lo qual hagen de ésser enseculades les persones de dita vila y parròchia de aquella que a ells aparexerà ser més àbils, posant aquelles dins una bossa de cuyro, quiscuna nomenada ab nom y cognom ab una enna de paper o pregamí y posada dins un rodolí de cera, y axí de tots los sobredits posats en dita bossa sien tretes trenta persones, ab elles compreses los cònsols y jurats los quals aquell any sien de consell general, y dits rodolins tornats en la mateixa bossa e al cap del any de tots los sobredits rodolins tornats a traurer altres trenta, axí que quiscun any se fasse la extractió de dit consell general en la forma sobredita; y sempre que públicament serà cridat com és de pràctica y costum y hagen de acudir, sots pena de una liura de cera aplicadora a la obra de la iglésia per obs de la lumanària, les dites trenta persones o la major part de aquelles puguen determinar, fer y conclourer lo que convindrà per obs y bon govern y administració de la república. — Plau a sa Excellència ab que lo balle de dita vila de Lívia sie present en lo dit consell (*mitja ratlla raspada, illegible*) per coses conserners lo bé, quietut y augment de dita vila y servey de la Magestat real.

La nominatió dels cònsols y lo orde se a de servar en la extractió de aquells

Ítem que li plàcia a vostra Excellència concedir a dita universitat que puguen fer tres bosses y en aquelles insecular y posar en quiscuna sis persones per a cònsols axí de dita vila com de la parròchia de Sereja y Gurguja, ço és sis de mà major y sis de mà mijana y altres sis de mà menor, les quals sis persones hagen de ésser cathalanes, affogats y domiciliats en dita vila y parròchia y de edat convenient a coneguda dels cònsols y jurats de dita vila. Los quals axí enseculats quiscun any, congregat lo consell general al loch acostumat lo dit die de sant Joan Batiste a la hora acostumda, traguen la bossa de cònsols en cap y uberta traguen los rodolins de cera, dins los quals estaran los noms dels enseculats y aquells posen dins un bassí de leutó ab aygua, y hagen un minyó de edat de vuyt anys y ab lo bras trossat lo fassen senyar tres vegades remenant quiscuna los dits rodolins, y aprés prengue hu dels dits rodolins y públicament sie ubert, y lo nom y cognom de aquell qui en dit redolí serà trobat sie y hage de ésser cònsol en cap per aquell any. Y feta dita extractió, ab lo mateix modo y manera e forma sie feta la extractió de cònsols de mà mijana y mà menor; y feta dita extractió en la forma sobredita sien tornats los rodolins sobredits en quescuna de les sobredites tres bosses respectivament, la qual feta hagen de jurar y fer lo que fins assí s'és jurat y fet. — Plau a sa Excellència.

Capítol per a les bosses de obrer, clavari y altres officis

Ítem plàcia a vostra Excellència concedir y atorgar a dita universitat, cònsols y jurats de aquella, que puguen il·s sie lícit i permès fer altres boçes y en aquelles posar y ensecular les persones al dit consell general, cònsols y

jurats ben vistes per a fer y traurer obrer, clavari, mostasaff, granater, sobreposats, baciners, estimadors de danys y qui té càrrech de donar lo pa beneyt y altres càrrechs y officis de dita universitat, com fins assí bé tenen de costum y pràctica, y aquells així enseculats puguen traurer lo dia o dies acostumats y prestar lo jurament si y segons tenen de bon costum. — Plau a sa Excellència.

La creació del notari

Ítem plàcia a vostra Excellència concedir y atorgar a dita universitat, que quiscun any puguen crear per los negocis y affers de dita vila un notari, lo qual continue y scriga las prepositions y determinations y altres actes en la casa del consell de dita universitat; lo qual notari axí creat puga excercir dit offici per hu o molts anys, a coneguda dels cònsols y consell de dita universitat. — Plau a sa Excellència.

Lo temps que an de vagar los cònsols y altres officis

Ítem plàcia a vostra Excellència que lo qui serà estat cònsol, axí de mà major, mijana o tercera, lo un any hage de vagar sens poder-ho ésser per spay y termini de dos anys, y los dels altres officis hagen de vagar per spay de dos anys, entès emperò del càrrech o bací hauran complit l'any ja, si no herede offici de jurat, que pugue concórrer a coneguda del consell y exint de cònsol. — Plau a sa Excellècia, sens perjudici del que és estat ordenat, en la forma que és estada donada y en lo tenir y traurer les persones que han de fer consell general.

La nominatió dels jurats

Ítam plàcia a vostra Excellència que feta la extractió en lo modo y forma dalt expressats per lo consell general, inseguint los privilegis e immemorial costum a dita universitat concedits, puguen y deguen fer electió de dotze persones les quals se anomenen jurats, qui acistexen e acostumen acistir als cònsols. La qual electió puga y dega ésser feta a veus o ab rodolins segons millor aparexerà als cònsols y consell general de dita vila, de les quals dotze persones hagen de ésser les vuyt de la dita vila de Lívia y les quatre de la parròchia de aquella. — Plau a sa Excellència, ab que la abilitatió de les dites dotze persones se hage de fer per lo concell general o la major part de aquell ab scrutini y no ab veu publicada en lo dit consell.

La extractió del síndic

Ítem plàcia a vostra Excellència concedir a dita universitat que puguen fer una bossa y en aquella ensecular les persones, als cònsols y jurats ben vistes y quiscun any fer extractió de una de aquelles, en lo modo y forma en lo capítol dels cònsols alt contingut expressats, lo qual extret sie per spay de un any síndic de dita uiversitat y parròchia de aquella, fent y exercint los negocis convenients y portant los plets de dita universitat, lo qual hage de jurar com és de pràctica y costum, la qual extractió se hage de fer quiscun any en la jornada acostumada. — Plau a sa Excellència.

Les insígnies del cònsols

Item plàcia a vostra Excellència concedir a dita universitat que los cònsols qui seran extrets, segons dalt és dit, puguen portar insígnies y senyals ab les vestidures que al consell general de dita universitat aparrà, y axí quiscun any los qui vindran hagen de fer lo matex y conforme ara per la primera vegada per lo consell general serà determinat, fins fos feta altra determinatió per lo consell general. — Plau a sa Excellència.

Lo orde dels cònsols qui y com an de ésser

Itam plàcia a vostra Excellència concedir y atorgar a dita universitat que la electió dels cònsols sie, que quiscun any ni hage dos de la vila de Lívia y hu, lo un any de la parròchia de Sereja y l'altre any de Gurguja, y aquest orde se hage de servar. — Plau a sa Excellència, segons la forma y manera y orde desobre donat en lo capítol que tracte de la electió dels cònsols.

La erectió del consell particular

Item plàcia a vostra Excellència fer i erigir un consell dit particular, en lo qual hagen de ésser quinze persones compreses ab elles los cònsols y jurats, y sien extrets quescun any com dalt està contengut, les quals o la major part de elles puguen resoldre los negocis que per lo consell general seran remesos; y los tals axí nomenats per a consell particular, si cridat lo consell ab lo modo y forma acostumats recusaran acodir y venir a d'aquell, lo tal que y faltarà pague quiscuna vegada una liura de cera aplicadora com dalt és dit, si donchs no's trobave fora la vila o tingués altre just impediment, lo qual sie a coneguda dels cònsols. — Plau a sa Excellència ab que les dites quinze persones tant solament puguen conèxer y determinar lo que los serà remès per lo consell general.

Que ningú que no sie cathalà pugue éser enseculat

Item plàcia a vostra Excellència concedir y atorgar a dita universitat que ningú no pugue ésser embossat o enseculat per a cònsol y síndic que no sie de natió cathalana y que sie cathalà y axí bé que ningú no pugue ésser cònsol, síndic o clavari que sie deutor de quantitat alguna a dita universitat, ni tampoc en un mateix any puguen ésser cònsols pare y fill, sogre y gendre ni dos germans. — Plau a sa Excellència.

La forma se ha de servar ab lo de la insaculatió

Item plàcia a vostra Excellència concedir a dita universitat que de tres en tres anys, vuyt dies abans de la dita festa de sant Joan Batista, per los cònsols, jurats i consell general sien regonegudes totes los bosses y en aquelles y quiscuna d'elles sie fet compliment de les persones qui mortes seran. — Plau a sa Excellència.

Lo orde se ha de tenir en lo prestar lo jurament

Item plàcia a vostra Excellència atorgar y concedir a dita universitat y cònsols de aquella que sempre y quant serà feta la extractió dels officis, alt en los precedents capítols mensionats, y altres necessaris a obs del regiment

de la cosa pública y bé comú de dita universitat, lo tal extret preste y hage prestar lo jurament en mà y poder del balle o loctinent de aquell de dita vila; y en cas que instat y request lo dit balle o son loctinent recusaran o no voldran rebre dit jurament, en tal cas sie prestat dit jurament per lo tal extret en mà y poder del cònsol en cap de dita vila, rebent aquell en nom del senyor rey. — Plau a sa Excellència ab que, en cas de renitèntia del balle, se hage de prestar lo jurament en mà y poder del veguer real de Cerdanya.

La acceptatió dels officis

Item plàcia a vostra Excellència concedir a dita universitat que los cònsols y consell puguen compellir a les persones qui extrets seran per a qualsevol officis de dita vila a que hagen de exceptar y regir aquells conforme a quiscú tocarà y assò ab les penes a dits cònsols ben vistes, fent aquelles executar per lo balle o official real de dita vila, que licet etc. altissimus etc. Oliba. — Plau a sa Excellència, ab que la executió de les penes se fasse per lo balle de dita vila y no altrament.

Fuimusque vestri pro parte humiliter supplicati, ut capitula preincerta et unumquodque eorum vobis et dicte universitati et singularibus illius, qui nunc estis et in futurum eritis, concedere dignaremur. Nos itaque animadvertentes capitula preincerta directoria esse ad pacem et concordiam conservandam et pro bono regimine rei publice dicte ville et locorum totiusque universitatis, vestris igitur supplicationibus inclinati predicta capitula et unumquodque eorum vobis et successoribus vestris mera et libera voluntate preffate regie magestatis et nostra ac futurorum locumtenentium generalium perdurante, concedere decrevimus prout per presentes ex nostra certa scientia deliberate et consulto concedimus, laudamus, firmamus et approbamus ac nostre concessionis munime roboramus juxta decretationes et auctoritzationes in fine calse cuiuslibet ex dictis capitulis appositas et contentas et non alias. Quocirca gerentibus vices generalis gubernatoris in dictis Cathalonie principatu et comittatibus Rossilionis et Ceritanie, vicariis, baiulis, subbvicariis, subbaiulis ceterisque universis et singulis officialibus tam regiis quam aliis presentibus et futuris et quibus spectet requirendos requirentes, aliis vero ad penam florennorum auri Aragonum mille a bonis contrafacentis irremisibiliter exigendorum regioque erario applicandorum, dicimus, iniungimus, precipimus et mandamus, quatenus preincerta capitula et omnia et singula in eis et unoquoque eorum contenta juxta decretationes et auctoritzationes in fine cuiuslibet eorum appositas ac eorum seriem continentiam et tenorem, mera et libera preffate regie magestatis voluntate et nostra ac futurorum generalium locumtenentium durante, teneant firmiter et observent, teneri et abservari inviolabiliter faciant fierive permittant, ratione aliqua sive causa pro quanto gratiam regiam charam habent preappositamque cupiunt evitare penam. In cuius rei testimonium presentes fieri jussimus regio sigillo impendenti munitas.

Datis Barchinone die vigesima sexta mensis junii, anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo septuagesimo nono, regnorumque regionum videlicet citerioris Sicilie anno vigesimo sexto, Hispaniarum vero, ulterioris Sicilie et aliorum vigesimo quarto. — El prior don Hernando.

Vidit Vilana regens. Vidit Codina regens thesaurariam. Dominus locumtenens generalis mandavit michi Gabrieli Olsina. Visa per Vilana regente cancelariam et Codina regente thesaurariam.

In diversorum locumtenentibus VII. ffoleo. CCLXXI.

16

Perpinyà, 26 gener 1358

Sentència pronunciada per Francesc Sagarriga lloctinent de Guillem de Bellera, governador dels comtats de Rosselló i Cerdanya, per la qual, de conformitat amb les disposicions dictades pel rei Jaume III de Mallorca i per la seva muller Constança, estableix que el jutge de Cerdanya i el seu notari han de traslladar-se a Llívia pels plets o contractes que afecten els habitants de la vila o del seu territori, on han d'ésser també iniciats i acabats els processos judicials i acomplertes les penes.

AMLL, *Llibre Ferrat*, fs. 24v-26v.

Nos Franciscus Sagarriga, domicellus, locumtenens nobilis viri domini Guillermi de Bellaria gubernatoris comittatum Rossilionis et Ceritanie. Attendens per partem consulum universitatis loci et castri de Llivia nobis fuisse exhibitam quandam patentem dicti domini gubernatoris litteram in qua sunt inserte bine littere illustrissimi domini Jacobi bone memorie, Maioricarum regis, et alie domine Constantie recolende memorie, regine Maioricarum illustris, quarum litterarum tenores sich se habent. Guillermi de Bellaria, serenissimi domini Aragonum regis conciliarius ac pro eodem domino rege gubernator in comittatibus Rossilionis et Ceritanie, venerabili vicario Ceritanie aut eius locumtenenti salutem prosperam et felicem. Vidimus litteram vestram a quorundam processu, olim actitatus inter procuratorem fiscalem de Podioceritani de parte una et consules de Llivia de parte altera, per vos missum et quandam incliti domini Jacobi patentem litteram quandam, tempore ipsius littere regis Maioricarum, ach etciam quandam inclite domine Constantie, tempore date dicte littere regine Maioricarum, ac ut certifficati sumus tempore date ipsius littere erat gubernatrix dictorum regni et committatum in absentia dicti regis, necnon quoddam inscriptum auctenticum cuidem littere dicti regis, quarum litterarum tenores sic se habet.

«Jacobus Dei gratia, rex Maioricarum, comes Rossillionis et Ceritanie ac dominus Montispesulani, dilecti et fideli nostro vicario Ceritanie vel eius locumtenenti salutem et dilectionem. Ad supplicationem nobis factam pro parte consulum de Llivia mandamus vobis, quatenus sicut antiquis temporibus fuit observatum quod judex Ceritanie accederet ad dictum locum pro ducendis littibus et contractibus qui erant inter habitatores loci eiusdem et illius parrochie et pro recipiendis testibus super illis, non obstante quod ab aliquibus temporibus nunch contrarium observatum fuit ut fuit nobis expositum, faciatis servari quod antiquis temporibus ut proponitur servabatur, nisi causa justa adsit ex qua nunch contrarium observet, quam nobis si fuerit significare curetis. Datta in civitate Maioricarum, undecimo calendis novembris, anno a nativitate Domini millessimo trecentessimo trigesimo septimo.»

«Costantia regina Maioricarum, comittissa Rossilionis et Ceritanie et domina Montispesulani, dilecto et fideli nostro vicario Ceritanie baiuloque Podiiceritani salutem et dilectionem. Retro temporibus, dominus rex Maioricarum vir noster charisimus per suas litteras, quarum datta est in civitate Maioricarum undecimo calendis novembris, anno domini millessimo tricentessimo trigessimo septimo, ad supplicationem pro parte concilium de Llivia ei exhibitam, dedit vobis in mandatis ut si antiquitus temporibus observatum esset quod judex Ceritanie accederet ad dictum locum de Llivia pro ducendis littibus et contractibus qui erant intra habitatores loci eiusdem et illius parrochie et pro

recipiendis testibus super illis, non obstante quod tunch ab aliquibus temporibus citra contrarium observatum esset, faceretis servare quod antiquis temporibus servabatur nisi tamen causa justa subesset ex qua tunch contrarium servaretur, de qua rescribenda ipsi domino regi habuistis in mandatis, ut hec et alia in ipsis litteris clarius expressatur, quarum litterarum vigore coram nobis super predictis questio inter procuratorem regium ibi ex una parte et ipsos consules ex altera aliquandiu extitit ventillata; tandem informationem exinde ad plenum facta illa ipsi domino regi per vos missa, de qua et de toto processu vigore dictarum litterarum exinde assignata et de contentis in dictis litteris et aliis litteris super huiusmodi negotio ipsi domino regi per vos destinatis, fuit nobis in presentia concilii domini regis predicti per dilectum et fidelem nostrum Gispertum de Tregurano, consiliarium et judicem ipsius domini regis, relatio plene facta. Audita namque relatione ipsa et habito exinde concilio diligenti, cum constet nobis quod antiquitus servabatur modo et forma quibus superius in dictis litteris regiis est insertum nec constet nobis quod fuit aliqua causa justa, ostensa aut probata, per quam nunch contrarium debeat observari, mandamus vobis quatenus observari faciatis in predictis id quod fuit antiquitus observatum prout de dicti domini regis super inserta littera etiam continebat. Datta Perpiniiani vigessima quarta die aprilis, anno Domini millesimo trecentesimo quadragesimo secundo. — Per dominam reginam in concilio ad regestam Arnaldi Montanerii, P. Glorie (?).»

«Jacobus, Dei gratia rex Maioricarum, comes Rossillionis et Ceritanie ac dominus Montispesulani, dilecti et fideli nostro vicario Ceritanie salutem et dilectionem. Consules de Llivia nostri fideles exposuerunt nobis quod dudum ad eorum supplicationem mandavimus vobis, quod super eo ipsi dicebant fuisse antiquitus observatum, quod judex Ceritanie accedebat ad dictum locum pro ducendis littibus que erant inter habitatores ipsius loci et pro recipiendis testibus super illis, faceremus servari, ut fuit antiquis temporibus observatum, super quo sicut dicunt suos coram nobis articulos obtulerunt super quibus probaverunt, sicut asserunt, plures eorum franquesias, immunitates ach privilegia de quibus in dictis litteris nulla facta mentio erat, quas franquesias, immunitates ac privilegia licet eas et habuerunt, prout dicunt vos ea observare seu facere observare recusatis ex sola ratione predicta, videlicet quia de illis mentio non fit in nostris litteris supradictis. Quare ad eorum humilem supplicationem mandamus vobis, quatenus omnia probata legittime pro eisdem in predictis servetis et faciatis servare et debite ac si de illis facta fuisset mentio in litteris memoratis, quam nos de speciali gratia dispensamus, non obstantibus super predictis. Datta in castro de Evolo decima septima die augusti, anno domini millesimo trecentesimo quadragesimo secundo. — Per dominum regem, Perpinianus iniussi.»

De quibus omnibus fuit plena relatio facta coram nobis, ex nostro pleno concilio et omnibus predictis plene consideratis ac etiam attento, quod secundum Constitutiones Cathalonie generales omnes cause vicarie ac etiam omnes cause baiulie debent infra quamlibet vicariam terminari, idcirco vobis dicimus et mandamus quatenus litteram dicte domine Constantie, regine dudum Maioricarum, observetis et observari inconcusse faciatis juxta sui seriem et tenorem. Datta Perpiniani die vigesima madii, anno a nativitate Domini millesimo tercentesimo quinquagesimo quinto, registrata.

Attendens inquam preffatos consules nobis supplicasse, ut omnia probata diu est per partem consulum dicti loci super articulos de quibus in proxima inserta littera regia mentio habetur, eisdem observari fieri per vicarium et judicem et alios officiales curie vicarii Ceritanie dignaremur. Prospicientes insuper preffata relatione in nostro pleno concilio per discretum Berengarium

Iserni jurisperitum Perpiniani, judicem patrimonii domini regis, de toto processu super predictis agitata in curia Podiiceritani et de probationibus eiusdem nedum contenta in preinsertis litteris imo etiam plura alia infrascripta legitime pro parte dictorum consulum extiterunt probate. Primo videlicet quod antiquitus fuit observatum, quod quando contingebat quod aliquis habitator dicti loci de Llivia debebat vel merebatur capi aliqua ratione, quod ipse homo talis detinebatur captus in dicto loco de Llivia et eius parrochia. Secundo quod quando aliquis homo dicti loci de Llivia et eius parrochie capiebatur in loco Podiiceritani remittebatur puniendus in loco de Llivia. Tertio quod quando erat aliquis contractus inter homines de Llivia et alios contra ipsos, quod fuit usitatum quod judex accedebat cum suo scriptore ad locum predictum de Llivia et ibi recipiebat testes et causas ducebat et sententias proferebat, tam in ipsis causis civilibus quam criminalibus et tam in scriptis quam sine. Quarto quod executiones contra criminosos dicti loci et parrochie cuiusdem fiebant et consuebantur fieri in loco iam dicto. Quinto quod ex privilegio in scriptis hominibus concesso per dominum Jacobum, recolende memorie, Maioricarum regem, vicarius Ceritanie non debet sine fatica juris se intromittere de hominibus dicti loci et parrochie. Considerantes insuper tenorem littere domini Jacobi regis Maioricarum quondam, superius proximi inserte, in qua ex tunch mandata per eundem extitit et omnia per dictos consules de Llivia super dictis articulis legitime probata ipsis consulibus et hominibus dicti loci servaretur, considerantes inquam quod procurator fiscalis curie Podiiceritani huic mandato nostro legitime citatus noluit immo omnino tacuit proponere vel allegare coram nobis aliquas rationes ob quas predicta fieri vel observari non debeant, ut probantur ac superius districte ac clarius enarrantur ac petunt fieri et observari per consules memoratos, pensantes insuper quod omnia superius designata debent fieri et observari juxta Constitutiones Cathalonie generales quibus cavetur quod cause vicarie tractantur infro vicariam et inde baiulia, idcirco tenore presentis ad humilem et instante requisitionem per partem consulum loci predicti de Llivia nobis factam, mandamus cum presenti vicario et judici Ceritanie cetterisque officialibus curie vicarii Ceritanie qui nunch sunt et pro tempore fuerint, quatenus omnia et singula superius enarrata iam dictis consulibus et universitati loci ac singularibus eiusdem teneant et de cetero inviolabiliter observent et non contraveniant aliqua ratione. In cuius rei testimonium presentem fieri iussimus sigillique officii gubernatoris impendenti munitam. Datta in villa Perpiniiani, die vigesima sexta januarii, anno a nativitate Domini millesimo tercentesimo quinquagesimo octavo. — Vidit Berengarius.

Huiusmodi copia sumpta et extracta fuit a suo vero et indubitato originali procesu cause dicte, in posse discreti Laurentii Benedicti Puig autoritate regia notarii publici ville Podyceritani et Ceritanie quam scribe tabule officialorum infrascriptorum, per et inter Guillermum Baceda incolani loci de Caldegues terre Ceritanie agentem ex una contra illustrem Petrum Dezcallar domicellum, vicarium vicarie regie Ceritanie in triennio decurrenti, in anno millesimo quinquagentesimo quarto, in consistorio tabule officialorum regiorum, qui tabulam non tenuerunt in triennio anni prescripti millesimi quingentesimi octuagesimi quarti, et cum dicto suo originali veraciter correcta et comprobata per me Monserratum Bordo simili auctoritate publicum dicte ville et terre regentem scripturas publicas dicti Laurentii Benedicti Puig, quondam connotarii mei, utque dicte copie in judicio et extra judicium per cunctos fides impendatur plenaria. Ego dictus Bordo notarius, instante et requirente honorabile Francisco Maranges consulem secundo gradu ville Llivie, precedente mandato mihi facto per magnificum Joannem Maranges utriusque juris

doctor, judicem ordinarium vicarie regie Ceritanie, die decima tertia mensis madii, anno a nativitate Domini millesimo sexcentesimo quarto, hic me subscribo et meum artis notarie appono sig+num.

17

Barcelona, 28 gener 1613

Setència pronunciada per Josep Peres de Banyatos, visitador reial del principat de Catalunya i dels comtats de Rosselló i Cerdanya, i els jutges Francesc Gil i Melcior Cisternes contra Joan Costa, lloctinent del batlle de Llívia, i Jeroni Costa notari i escrivà de la batllia de la mateixa vila.

AMLL, *Llibre Ferrat*, fs. 26v-28r.

Sentèntia proferida contra del balle o llochtinent de balle de la vila de Llívia.

Christi nomine humiliter invocato. Nos Don Josephus Peres de Banyatos, miles ordinis et militie Beatae Mariae de Montesia et Sancti Georgii de Alfama, juris utriusque doctor, de concilio domini nostri regis et eius regiam cancellariam in supremo Aragonum regens, visitator generalis regiorum officialium tabulam non tenentium presentis principatus Cathaloniae et comittatuum Rossilionis et Ceritaniae, Franciscus Gil doctor regiae audientiae et Don Melchior Cisternes juris utriusque doctor, advocatus fiscalis civitatis et regni Valentiae, coniudices et associati ad causas dictae visitae pronuntiandas, sententiandas et declarandas per S. C. et regiam Magestatem domini nostri regis pro observatione capituli quinti curiarum per suprascriptam regiam Magestatem celebratarum in presenti civitate Barcinonae, anno millesimo quingentesimo nonagesimo nono dati, electi et nominati respective in et cum publicis patentibus regiis litteris in debita et solita forma expeditis, in processu actorum dicti visitae insertis. Visa in primis querela et acusatione per Josephum Çafont notarium publicum Barcinonae fisci procuratorem presentis regiae visitae oblata et presentata adversus et contra Joannem Costa, locumtenentem bayuli de Livia et Hyeronimum Costa notarium et scribam curiae dictae bayuliae, visis testibus super contentis in dicta querela receptis, visis instrumentis et aliis per dictum fisci visitae procuratorem pro offensionibus exhibitis, visa depositione dicti Hyeronimi Costa, viso mandato dicto Joanni Costa facto quod compareret personaliter et illius presentatione, visa presentis inquisitionis publicatione cum licentia advocati et procuratoris et terminum ad dandum deffensiones, visis articulis pro deffensionibus per dictum Hyeronimum Costa oblatis et testibus super eis receptis, visis instrumentis et aliis per eundem Hyeronimum Costa pro deffensionibus exhibitis, viso demque toto presenti processu et illius meritis attentis, visa assignatione ad sententiam ad diem et horam presentes ad quam iterum de novo ad cauthelam assignamus, visis videndis et attentis attendendis, sacro sanctis evangeliis coram nobis positis et per nos reverenter inspectis, insequendo conclusionem per nos factam, ad nostram in et super predictis ferendam et promulgandam sententiam accedimus in hunc modum.

Quia fiscus regiae visite accusavit Joannem Costa locumtenentem bayuli villae de Livia et Hyeronimum Costa notarium et scribam curiae dictae bayuliae, videlicet dictum Joannem Costa de pluribus et atrocibus criminibus per eum comissis in dicto officio et occasione illius in grave dampnum fere om-

nium singularium dictae villae et bayuliae signanter, quia pluries sonum emitens non subsistente causa, egrediens villam et ad montem accedens in ipso latitabat ut inveniri non posset per eos qui sequebantur sonum et sich eum non invenientes et alios non egredientes pignorare posset prout de facto pignoravit; pariter quia alios absque concilio assessoris et sine culpa carceravit a quibus postea pro excarceratione plurimarum pecuniarum quantitates indebite extorquit, nechnon quia ab eisdem et aliis dietas et salaria plusquam debita in illorum causis exegit; et quia nomine officii et domini regis quadam in nocte accedens, comittatus cum Guillermo Soler et Francisco Cambo, domum Joannis Baldiri dictae villae de Livia, pretextu quod in ea adinvenit Mariam Alzina domicellam quam in dicta domo moram facere non posse dicebat, a dicto Baldiri quantitatem unius librae exegit et dictam domicellam secum duxit ad domum dicti Cambo in qua ipsam vi et coacte stuprare conatus fuit, quod cum hoc resistente et contradicente dicta Maria Alzina que eius ignominiam et infamiam totis viribus vitare curabat adimplere non potuisset, fecit ac permisit, ipso et dicto Cambo presentibus, quod dictus Guillermus Soler eam maxima cum vi et violentia struparet ac defloraret. Et demum, quia Joanni Viger et aliis quibus per dominum visitatorem fuit commissa captura personae illius ex delictis et causis desuper relatis, cum ad dictam villam de Livia se conferrent in itinere regio et publico, dictus Joanntes Costa cum aliorum plurimum comitiva validam resistentiam fecit atentans illum et alios occidere cum arcabusis minoribus, vulgo padrenyals curts, quos ipse et eius socii ad dictum effectum adferebant prout hec et alia ex dicta querela et processu latius resultant. Et dictum Hyeronimum Costa notarium et scribam dictae bayuliae quia aliqua salaria indebite exegit et in exercitio sui officii non ita legaliter et bene ut requiritur se gessit, et attento in primis quod respectu dicti Hyeronimi Costa intentio fisci non remanet ut decet probata; idcirco et alias pronuntiamus, sententiamus et declaramus absolvendum fore dictum Hyeronimum Costa prout presenti absolvimus ab inpetitis in dicta querela. Attento insuper quod deductis respectu dicti Joannis Costa locumtenentis bayuli suficienter constat ex testibus per fiscum ministratis et quia alias de omnibus ex ipsius fuga remanet convictus, cum legitime citatus numquam comparuit nec comparere voluit in hoc syndicatus.

Juditio. Ea propter pronuntiamus, sententiamus et declaramus ac dictum Joannem Costa condempnamus in penam mortis naturalis ita, ut quotiescunque ad manus nostras sive curiae pervenerit ducatur per loca solita presentis civitatis ad suplicium, ubi in alta furca suspendatur et sic supensus remaneat donech naturaliter moriatur et anima eius a corpore separetur; pariterque condempnamus eum in penam centum librarum dictae Mariae Alzina aplicandarum pro iniuria et dampno sibi illatis et ad restitutionem in duplum quicquid indebite exegit a singularibus dictae villae et aliis, liquidatione reservata et in expensis taxatione etiam reservata. — Don Josephus Banyatos regius visitator. Gil Cisternes.

Lata, lecta et publicata fuit huiusmodi sententia et declaratio per dictos dominos visitatorem et coniudices pro tribunali sedentes, more judicum judicantium, in aula visitationis lectaque et publicata per me Alexandrum Cendra, notarium et secretarium presentis regiae visitae, die lune vigesima octava mensis januarii MDCXIII, presente et dictam sententiam ferri et promulgari petente et instante Josepho Çafont procuratore fiscale dictae visitae predicto et presentibus etiam Francisco Alberti et Antonio Paulo Trull scriptoribus, Barcinonae habitatoribus, pro testibus ad dicta vocatis specialiter et assumptis. Que fuerunt intimata et notificata dicto Joanni Costa, affigendo intimam in valvis presentis visitae propter eius absentiam et contumaciam, dicto die vige-

sima octava januarii, millesimo sexcentesimo decimo tercio per Michaelem Soriana portarium dictae visitae sic referentem. Item etiam fuerunt intimata Joanni Tassis de Fenés procuratori dicti Hyeronimi Costa dimitendo intimam domi suae eius uxori, dicto die, per dictum Michaelem Soriana portarium dictae visitae sic referentem.

Copiam huiusmodi partim aliena et partim propria manu in his duobus papiri foleis presenti incluso fideliter scriptam sumpsi et extraxi ego Alexander Cendra civis honoratus Barcinone, regia auctoritate notarius publicus, scriba et secretarius dicte regiae visitae ab eius originali sententia, descripta et continuata in originali precessu causae predictae in dicta regia visita, penes me actitato et custodito et cum eo ad verbum comprobavi. In quorum fidem et testimonium ego dictus Alexander Cendra, notarius et secretarius prefatus, hic me propria manu subscribo et meum solitum artis notariae appono sig+num.

APÈNDIX

En el present apèndix hi he reunit un cert nombre de privilegis i d'ordinacions atorgats als habitants de Llívia, des del segle XIII fins al segle XVIII, provinents exclusivament de l'Arxiu Municipal de la mateixa vila i de l'Arxiu de la Corona d'Aragó de Barcelona, que no figuren en el *Llibre Ferrat*. D'aquesta manera els límits cronològics i el contingut d'aquest es veuen considerablement ampliats. D'una banda hom s'adona que les mercès fetes pels reis de Catalunya-Aragó a Llívia comencen molt abans del segle XIV i es prolonguen força més enllà del segle XVI, si bé la major part i les més importants pertanyen al període comprès entre aquest dos extrems. D'altra banda, a part de completar les informacions facilitades per l'esmentat llibre de privilegis, els documents recollits permeten d'afegir-hi altres notícies desconegudes o preterides per l'autor d'aquella compilació, entre les quals destaquen especialment les relatives a la fundació de l'actual vila de Llívia (n.º 3), a la residència en el seu castell del veguer de Cerdanya (n.º 14), als pobles adscrits a la seva recollita (n.º 20) i a la institució del consell general (n.º 19). El permís concedit a la població pel duc de Berwick, James Fitz James Stuard, ex-general dels exèrcits de Felip V, el 1719, de poder continuar elegint els càrrecs municipals segons els antics usos i costums (n.º 38), mereix també ser remarcat, ja que és tres anys posterior a la promulgació del decret de Nova Planta (1716), el qual va representar la fi del règim peculiar dels municipis catalans vigent fins aleshores.

1

19 agost 1206

Pere, abat de Sant Joan de les Abadesses i procurador reial, concedeix als homes de Llívia la facultat de poder moldre el blat destinat a l'aliment de la població on vulguin, sense permís del batlle o del seu nunci, i que només hagin de donar al rei vint-i-cinc modis de sègol i deu de forment a l'any.

Arxiu Municipal de Llívia (= AMLl), pergamí original, numeració antiga n.º 1 (perdut). — Ed. J. MARTÍ, *Dietari de Puigcerdà*, Lleida 1928, I, ap. 19, p. 508.

Notum sit omnibus quod ego Petrus, Dei gratia abbas sancti Iohannis de Rivipullo, procurator domini regis in quibusdam partibus Chatalonie, ex

parte iusdem dono, laudo et concedo vobis omnibus hominibus de Livia et omnibus vestris posteris et successoribus in perpetuum, omnes chosuras et quidquid ratione vel nomine chossurarum dominus rex accipit et accipere solet infra terminos Sancte Marie de Livia. Quod habeatis perhenniter vos et omnes vestri est successores vestri liberam licentiam et potestatem triturandi omnes annonas vestras quocumque volueritis, non requisito baiulo domini regis vel eius nuntio. Quod pro eisdem chossurius vos et omnes successores vestri donetis semper domino regi et suis annuatim in tempore messium XXXV. modios de blad bono et receptibili ad rechtam mensuram merchatalem Podiicerdani, scilicet de sigale XXV. modios et de frumento X. modios. Quod nichil aliud unquam pro chossuris dare teneamini nisi istos XXXV. modios et tres modios et dimidium baiulo pro sua retrodecima. Quod dominus rex de suo paccabit militie templi suam decimam. Quod dominus rex et eius successores perheinniter facient vobis et vestris hoc donativum firmiter et inviolabiliter observari sine omni vestra deceptione. Quod ego primito vobis per bonam fidem quod hoc instrumentum et donativum faciam vobis laudari et confirmari a domino rege. Quod propter hoc, ut firmum sit, semper et irrevocabile, accipio a vobis pro impetratione C.L.XXX. solidos Barchinone quod in negotiis domini regis utiliter expendi. Et est manifestum factam esse hanc cartam XIIII. kalendas septembris, anno Christi M.CC.VI. Hoc autem est manifestm quod dominus rex non consuevit accipere pro chossuris nisi XXV. modios de sigale.

Petrus abbas Sancti Iohannis. Signum + Petri, Dei gratia regis Aragonum et comitis Barchinone. Sig+num Poncii de Livia. Sig+num Raimundi. Sig+num Poncii fratrum meorum (*sic*) qui omnes hanc cartam firmamus. Sig+num Petri, Dei gratia Coxanensis abbatis. Ego Serre notarius domini regis sig+no. Sig+num Columbi domini regis notarii et iudicis. Sig+num Geralli de Prato portarii domini regis. Sig+num Iauzberti de Mari. Sig+num Petri Geralli de Podiocerdano.

Guillelmus Bernardi, publicus notarius, scripsit hec in die et anno quo supra.

2

Terol, 5 abril 1247

El rei Jaume I de Catalunya-Aragó confirma la concessió feta pels seus avantpassats el comte Ramon (Berenguer IV) de Barcelona i el rei Alfons [I] als homes de Llívia, relativa a la mesura del tribut que havien de pagar a la corona anualment, en espècie o en diner.

AMLl, pergamí original, numeració antiga n.º 3 (perdut). — Ed. J. MARTÍ, *Dietari*, I, ap. 26, p. 522.

Noverint universi quod nos Iacobus, Dei gratia rex Aragonum, Maiorica-rum et Valencie, comes Barchinone et Urgelli et dominus Montispesulani, per nos et nostros concedimus vobis universis et singulis hominibus de Livia presentibus et futuris imperpetuum, quod vos et successores vestri pro ipsis quartis de Livia nobis et nostris successoribus non teneamini aliquid ultra dare nisi tantum quindecim modios ordei et quindecim modios tritici et quadraginta modios sigalis ad mensuram Podiicerdani, et hec faciatis annis singulis qualescumque messes sint, excepto grandine petre. Et donetis annua-

tim pro unoquoque porco duos solidos et dimidium, et pro unaquaque perna *sexdecim denarios, et donetis ipsos mayencos de illo prato annuatim imperpetuum* in festo sancti Iohannis Babtiste. Predicta autem omnia et singula *concedimus vobis et vestris successoribus imperpetuum valitura*, recognoscentes quod consimile instrumentum habeatis a Raimundo comite Barchinone et A[lfonso] *principe Aragonum confectum super omnibus et singulis* supradictis.

Datum Turolio nonis aprilis, anno Domini M.°CC.°XL.° septimo.

Sig+num Iacobi, Dei gratia regis Aragonum, Maioricarum, Valencie, comitis Barchinone et Urgelli et dominus Montispesulani. Testes sunt F. Lupi, F. Didaci, Ex. de Coura.

Sig+num Guilelmi domini regis scribe et notarii qui mandato ipsius hec scribi feci loco, die et anno prefixis.

3

Lleida, 12 maig 1257

El rei Jaume I de Catalunya-Aragó dóna permís als habitants de Llívia per a construir les seves cases i habitar-les al peu del puig de Llívia, a la parròquia de Santa Maria, a condició, però, que no enderroquin les mansions que tenen dalt del castell sinó que les tinguin ben conservades i en cas de guerra s'hi puguin refugiar.

AMLl, pergamí original, 20 × 10'50 cm., segell penjant de cera vermella, numeració antiga n.° 4, actual n.° 3. — Ed. J. MARTÍ, *Dietari*, I, ap. 31, ap. 528; J. M.ª FONT RIUS, *Cartas de población y franquicia de Cataluña*, Madrid 1969, I, n.° 301, p. 441.

Pateat universis, quod nos Jacobus, Dei gratia rex Aragonum, Maioricarum et Valentie, comes Barchinone et Urgelli et dominus Montispesulani, concedimus vobis universis et singulis hominibus de Livia, quod possitis meliorare ac construere et operari domos ad pedem podii de Livia, in parrochia Sancte Marie, et ibi stare et habitare. Ita tamen, quod domos quas habetis sursum in fortitudine ipsius podii non diruatis nec permitatis dirui vel destrui set ipsas teneatis condirectas, ut guerre vel necessitatis tempore vos cum rebus vestris in eis salvare vos et deffendere valeatis. Mandantes vicariis, baiulis et universis aliis officialibus et subditis nostris, presentibus et futuris, quod contra hanc concessionem nostram non veniant nec aliquem venire permitant aliqua ratione, immo eam observent et faciant ab omnibus firmiter observari.

Data Ilerde quarto idus madii, anno Domini M.°CC.° quinquagesimo septimo.

4

Tamarit, 12 setembre 1263

El rei Jaume I de Catalunya-Aragó promet als homes de Llívia que no els exigirà majors contribucions pecuniàrias, per raó de la qüèstia o altres tributs, que les imposades als habitants de Puigcerdà.

Arxiu de la Corona d'Aragó (= ACA), Canc. Reg. 12, f. 117.

Per nos et nostros concedimus et indulgemus fidelibus nostris universis hominibus de Livia presentibus et futuris, quod aliquo tempore nullus porterius vel quilibet officialis seu nuncius noster vel successorum nostrorum pignoret vel compellat vos vel aliqua bona vestra pro aliqua questia seu qualibet alia exactione, quacumque nomine censeatur, quam nos vel nostri petiamus vel exigamus a vobis vel a villa et parrochia vestra quousque pignoret et compellat villam Podiiceritani et homines eiusdem, ratione eiusdem questie seu exactionis, nec a villa de Livia et non a villa Podiiceritani questiam seu quamlibet aliam exactionem exigerimus vel petierimus. Et etiam cum porterius, nuncius vel alius officialis noster pignora susceperit a villa de Livia pro predicta questia sive qualibet alia exactione, volumus et mandamus quatenus tornet ea et teneat in predicta villa de Livia per spacium x. dierum continuorum post suscepcionem pignorum predictorum et infra illos eadem non extrahat inde neque vendat. Mandantes baiulis, viccariis et aliis universis officialibus nostris ut huiusmodi mandatum nostrum firmiter teneant et non permittant ab aliquo contradici vel impediri.

Datum Tamariti II. idus septembris, anno Domini M.° CC.° LX.° tercio.

5

Tarragona, 6 agost 1268

El rei Jaume I de Catalunya-Aragó concedeix als habitants de Llívia que puguin disposar lliurement de llurs béns, terres i possessions sense el consentiment reial ni haver de pagar laudemis i foriscapis, sempre que el intercanvis s'esdevinguin entre ells i amb l'exclusió de clergues i cavallers.

AMLl, pergamí, còpia notarial molt esborrada del 1297, numeració antiga 43, actual n.° 4; pergamí, còpia notarial del 1347, transcrita en una sentència judicial del 1611, numeració antiga n.° 53, actual n.° 43. — Ed. J. MARTÍ, *Dietari*, I, ap. 43, ps. 562-63.

Noverint universi, quod nos Jacobus, Dei gratia rex Aragonum etc. et dominus Montispesulani, per nos et nostros absolvimus et remitimus et deffinimus vobis universis et singulis hominibus totius ville et totius parrochie beate Marie de Livia omnem questionem, petitionem, demandam et omnem penam civilem et criminalem quam contra vos et bona vestra possemus habere, imponere vel movere ratione emptionum vel venditionum sive alienationum quas fecistis inter vos ad invicem de terris, honoribus et possessionibus ville de Livia et parrochie Sancte Marie de Livia sine requisitione nostra et consensu. Ita quod ratione dictarum emptionum, venditionum sive alienationum factarum inter vos non teneamini nobis vel nostris de cetero in aliquo respondere nec nos nec nostri aut officiales nostri possimus inde vobis vel vestris unquam facere petitionem aliquam vel demandam, set sitis inde cum omnibus bonis vestris habitis et habendis perpetuo absoluti, confirmantes vobis dictas emptiones, venditiones seu alienationes factas inter vos ad invicem dum tamen non sint facte in militibus seu clericis, quoniam illas quas si que sunt nullatenus confirmamus, salvo tamen semper nobis et nostris jure nostro, censu dominico et faticha. Concedentes etiam vobis quod de cetero possitis vendere et alienare inter vos ad invicem terras, hereditates et possessiones vestras, excepto tamen quod non possitis easdem vendere vel alienare militibus vel cle-

ricis, salvo tamen semper nobis et nostris jure nostro, censu domínico et faticha. Mandantes baiulis, vicariis et universis aliis officialibus ac subditis nostris presentibus et futuris quod ista omnia et singula firma habeant et observent et non contradicant aliqua ratione.

Datum Tarrachone VIII.° idus augusti, anno Domini M.°CC° LXVIII.

Sig(*s. man.*)num Jacobi Dei gratia rex etc. Testes sunt Gs. R. de Montecatheno, Berengarius Cervelionis, Guillelmus de Castronovo. Rs. de Monacho, Berengarius de Gardia.

Sig(*s. man.*)num meum Simeone de sancto Felice qui mandato domini regis predicti hec scripsit et clausit.

6

Perpinyà, 17 octubre 1289

El rei Jaume II de Mallorca concedeix als homes de la universitat de Llívia que de les causes judicials per raó de deutes hagin de pagar només el redelme, i això únicament passats deu dies i després d'una segona citació.

AMLl, esmentat en el document n.° 24 de l'any 1375, numeració antiga n.° 8, actual n.° 13. Vegeu *Llibre Ferrat*, n.° 4.

7

Perpinyà, 7 maig 1296

El rei Jaume II de Mallorca confirma als homes de Llívia el privilegi de no haver de pagar laudemis i foriscapis de les terres i possessions comprades o venudes entre ells, i mana al veguer de Cerdanya i al batlle de Llívia que l'observin i el facin observar.

AMLl, pergamí, còpia notarial del 1347, transcrita en una sentència judicial de l'any 1611, numeració antiga n.° 53, actual n.° 43. — E. J. MARTÍ, *Dietari*, I, ap. 34, p. 563.

Jacobus rex Maiorice etc., comis Rossilionis et Ceritanie et dominus Montispesulani, fidelibus nostris vicario Ceritanie et baiulo de Livia, salutem et gratiam. Cum homines de Livia habeant privilegium de non solvendis laudiminis seu foriscapiis de possessionibus et terris quas vendunt seu emunt, scilicet quod nos intelligimus de terris et possessionibus quas emunt seu vendunt ad invicem inter se tantum. Unde mandamus vobis, quatenus dictum privilegium secundum dictam nostram intentionem observetis et observare faciatis.

Data Perpiniani nonis madii, anno Domini M. CC. XCVI.

8

1298-1300

El rei Jaume II de Mallorca mana a Arnau de Llupià, veguer de Cerdanya i batlle de Puigcerdà, que mantingui els drets de pasturatge que els homes de Llívia posseïen als pasquers de Boneshores, la Bolosa, Calçada, Sobirans,

Roda, Cistelles, Carlit i Colomera, dels quals els habitants de Puigcerdà pretenien privar-los després de la compra que dels pasquers de Valmerans, Estorell, Esparver i vall de Llosa havien fet al monestir de Pobelt.

AMLl, Lletra reial esmentada en una sentència judicial del 1300, pronunciada pel jutge del Rosselló, Ramon Trullans, i transcrita parcialment en una altra sentència de l'any 1328. Secció pastures, lligal plet del Carlit.

Jacobus, Dei gratia, rex Maioricarum, comes Rossilionis et Ceritanie et dominus Montispesulani, dilecto Arnaldo de Lupiano vicario Ceritanie et bajulo Podiiceritani vel eius locumtenenti salutem et dilectionem. Ex parte hominum castri et parrochie de Livia nobis extitit intimatum, quod homines Podiiceritani occassione illius emptionis quam fecerunt a monasterio Populeti de pascuis de Valmarans et de Estornell et de Esparver et de valle de Losa inhibent et deffendunt eis ne immitant bestiaria sua in pascuis de Boneshores et de la Bolosa et de Calcada et de Sobirans et de Roda et de Cisteles et de Cardit et de Colomera in quibus semper habuerunt et habere consueverunt usum et ademprivium sine aliqua contradictione. Unde mandamus vobis quatenus, visis presentibus, mandetis dictis hominbus ville Podiceritani ex parte nostra quod nullam inhibitionem seu impedimentum aliquod faciant nec fieri faciant dictis hominibus de Livia et parrochie eiusdem in dictis pascuis prenominatis, de quibus usi fuerunt et in quibus habuerunt et habere consueverunt ademprivium atque usum [...*manca l'acabament i la data*].

9

Ribesaltes, 30 gener 1304

El rei Jaume II de Mallorca confirma el privilegi concedit anteriorment (1289) als habitants del puig de Llívia, sobre el pagament només del redelme en les causes judicials per raó de deutes, i el fa extensiu a tots els veïns de la parròquia i batllia que hi construeixin els seus albergs i «cellarios», i participin a la conservació, vigilància i defensa del castell.

AMLl, pergamí original, segell penjant desaparegut, numeració actual n.° 6. — Ed. J. M.ª FONT RIUS, *Cartas de población*, I, n.° 368, pp. 547-48. Vegeu les confirmacions de Pere III (ap. n.° 21) i la reina Maria (*Llibre Ferrat*, n.° 4).

Noverint universi, quod nobis Jacobo Dei gratia regi Maiorice, comiti Rossilionis et Ceritanie et domino Montepesulani, hostenso quodam privilegio, quod per nos olim indultum fuerat universitati hominum de Livia, de danda pro querimoniis exponendis contra eos retrodecima, tamen servata eis fatica decem dierum et retroquerimonia inde facta, attentoque quod ipsum privilegium extenditur seu extendebatur dumtaxat ad habitatores tunc presentes in podio de Livia et ipsi soli habitantes in dicto podio et non alii gaudere debebant privilegio memorato. Sed cum ipsis hominibus esset difficile morari in dicto podio et ibi sua domicilia in solidum tenere, nulli aut pauci homines suas habitaciones facerent in podio supradicto, sunt dicto privilegio et eius beneficio totaliter et non inmerito destituti. Nos igitur cum hominibus de Livia et tocius parrochie et castlanie eiusdem loci volentes agere graciose, per nos et nostros successores damus, concedimus et indulgemus de

gratia speciali hominibus de Livia et parrochie et castlanie eiusdem loci de Livia et aliorum locorum circumstancium, illis videlicet qui ad podium de Livia hospicia seu cellaria constructa et condirecta habebunt et tenebunt et contribuent ad expensas gayte et operum fortalicii dicti podii, tam presentibus quam futuris, quod non teneantur solvere vel dare et baiuli, vicarii vel alii officiales nostri et nostrorum successorum non habeant vel [*forat*] vel eorum succesoribus aliquam [*forat*] pro ipsa justitia, racione querimoniarum qua exponerentur de eis et eorum singulis seu bonis eorum infra decem dies, a die qua facte seu exposite fuerint de eis ipse querimonie computandos nec etiam post ipsos decem dies, nisi demum contra eos vel eorum singulos facta fuerit iterata querimonia, quam retroquerimonia sive retroclamum vulgariter nuncupatur. Exprimentes et declarantes quod presenti privilegio et gratia nullus gaudeat nunc vel in posterum nisi illi dumtaxat, qui hospicia seu cellaria erecta et condirecta tenebunt in dicto podio de Livia et contribuent ad expensas gayte et opera fortalicii dicti podii, omnes alios ab hoc privilegio et gratia totaliter excludendo. Mandantes vicariis baiulis, judicibus et quibuscumque officialibus nostris presentibus et futuris quod hanc nostram concessionem et gratiam teneant inviolabiliter et observent. In cuius rei testimonium presentem cartam nostro sigillo pendenti jussimus conmuniri.

Data Rippisaltis tercio kalendas febroarii, anno Domini millesimo trecentesimo quarto.

10

Mallorca, 22 octubre 1337

El rei Jaume III de Mallorca, a petició dels cònsols de Llívia, ordena al veguer de Cerdanya que observi i faci observar el costum antic, segons el qual el jutge de Cerdanya era tingut, si es tractava de plets i contractes entre els habitants d'aquella població, d'anar-hi personalment i d'instruir allí mateix els processos judicials.

AMLl, lletra reial, transcrita en una sentència del 1358, *Llibre Ferrat*, f. 24^{v}. Vegeu ed. LlF, n.º 16.

11

Perpinyà, 24 abril 1342

La reina Constança de Mallorca mana al veguer de Cerdanya i batlle de Puigcerdà que mantingui el costume antic, segons el qual el jutge de Cerdanya, per als litigis i contractes entre els habitants de Llívia, era obligat a acudir personalment a la mateixa població i rebre allí les declaracions dels testimonis.

AMLl, lletra reial, transcrita en una sentència del 1358, *Llibre Ferrat*, f. 24^{v}-25^{r}. Vegeu ed. LlF, n.º 16.

12

Evol, 17 agost 1342

El rei Jaume III de Mallorca ordena al veguer de Cerdanya que, d'acord amb els capítols que li han estat presentats pels cònsols de Llívia, faci observar les franquícies, immunitats i privilegis concedits als seus habitants i, en especial, que els processos judicials siguin instruïts pel jutge de Cerdanya a la mateixa població, segons era acostumat d'antic.

AMLl, lletra reial, transcrita en una sentència del 1358, *Llibre Ferrat*, f. 25^{r-v}. Vegeu ed. LIF, n.° 16.

13

Perpinyà, 10 febrer 1343

El rei Jaume III de Mallorca concedeix als homes de Càldegues, Oncés i Angostrina, com a pertanyents a la recollita del puig i castell de Llívia, que puguin gaudir de les prerrogatives, franquícies i llibertats atorgades als seus habitants, a condició de compartir llurs càrregues i obligacions relatives al manteniment i defensa del dit castell. La concessió fou confirmada per una sentència del rei Pere III de Catalunya-Aragó, de l'any 1352.

ACA, Canc. Reg. 895, fs. 80^{v}-81^{v}.

Jacobus Dei gratia rex Maioricarum, comes Rossilionis et Ceritanie ac dominus Montispesulani, notum facimus universis, quod fideles nostri homines de Caldegues, de Onzesio et de Angustrina terre Ceritanie supplicando exposuerunt coram nobis quod licet per senetenciam obtinuerunt quod non teneantur se et sua recolligere ad castrum sive podium de Livia nec esse de reculleta ipsius castri sive podii, dilecti et fideles nostri Petri Guillelmi de Stagnobasso et Franciscus de Saragoça milites comissarii fortiarum per nos deputati ex parte nostra mandarunt predictis hominibus quod se et sua recolligerent ad dictum castrum sive podium de Livia et essent de recuylleta de Livia licet ad premissa ut premittitur non tenerentur; dixerunt etiam predicti comissarii hominibus antedictis, quod comissarii ipsi facerent et procurarent realiter et cum effectu cum mea maiestate regia quod idem homines dictorum locorum gauderent et uterentur et gauderi et uti possent privilegiis omnibus, ffranchesiis et libertatibus quibus gaudent et utuntur homines dicti loci de Livia et castelanie eiusdem. Quare nobis humiliter supplicaverunt ut hominibus ipsis per nostras litteras concedere dignaremur quod uti possent et gaudere privilegiis, ffranchesiis et libertatibus antedictis quibus gaudent et utuntur homines de Livia antedicti. Nos itaque eorum supplicationi tamquam rationi consone favorabiliter annuentes hominibus locorum predictorum presentibus et futuris concedimus et indulgemus ac in speciale privilegium perpetuo duraturum per presentes donamus, quod homines ipsorum locorum premissorum presentes pariter et futuri gaudeant et utantur et gaudere et uti possint omnibus privilegiis, franchesiis et libertatibus quibus guadent et utuntur gauderique et uti possunt homines dicti loci de Livia et castelanie eiusdem, ita tamen quod homines ipsi dictorum locorum in dicto podio de

Livia hospitia sua et habitationem construant, faciant et hedificent et condirecta teneant, ac etiam contribuant, solvant et faciant in omnibus universis et singulis in quibus contribuunt, solvunt et faciunt alii in dicto podio habitantes. Mandantes dilecto et fideli nostro vicario Ceritanie et quibuslibet officialibus nostris presentibus et futuris, quatenus hanc nostram concessionem et omnia in presentibus contenta predictis hominibus conservent et faciant ab omnibus inviolabiliter observari.

Data Perpinniani nona decima die februarii, anno a nativitate Domini M.°CCC.°XL.° tercio.

Et cum fuerit pro parte dictorum hominum locorum predictorum [de Caldegues, de Onçetio et de Angustrina] nobis humiliter supplicatum, ut cum procuratores regii et alii officiales nostri dictorum comitatuum continuo nitant ad interpretandum iamdictum privilegium, pretendendo et allegando dictos homines privilegio preinserto minime gaudere posse nisi infra terminos seu limites castri et castlanie predicte et de possessionibus quas dicti homines habent seu habebunt intus terminos suppradictos, declarationem super hiis an comprehendantur in dicto privilegio commemorando et cohabitando in dictis locis seu villariis et eorum terminis, dum tamen tempore guerre seu necessitatis in castro seu podio de Livia cum eorum bonis et rebus se recolligant prout alii homines castri seu podii antedicti et ipsi facere hactenus consueverunt, de nostri regali clementia facere dignaremur. Nosque dicta supplicatione velut consona rationi suscepta, benigne considerantes intencionem iamdicti incliti Jacobi sicut relacionem quorumdam de nostro consilio fideidignorum innotuit fore istam, quod sufficeret sibi quod homines locorum predictorum tam tempore pacis quam guerre in dicto castro sive podio de Livia tenerent eorum hospitia et orreos condirecta, in quibus se dicto tempore guerre recolligere possent cum eorum bonis prout alii homines dicte castellanie facere debent et tenent, tenore presentis declarandum ducimus seu etiam decernendum quod homines locorum seu villarum predictorum comprehendantur et intelligantur in omnibus privilegiis, franchesiis et libertatibus quibus gaudent et utuntur gauderique et uti possunt homines populati in podio dicti castri. Ita tamen quod inter terminos locorum predictorum foriscapia nobis solvere nullatenus teneantur, dum tamen dicti homines dictorum locorum in dicto castro seu podio eorum hospitia teneant condirecta in quibus se recolligere possint et debeant ex debito tempore guerre vel necessitatis sicut alii in dicto populati, ut preinserto privilegio lacius continetur, et etiam contribuant in omnibus et singulis in quibus contribuunt vel contribuere consueverunt et tenentur habitatores seu degentes in dicto podio et omnia alia servicia faciant sicut ipsi. Mandantes per presentes iamdictis procuratoribus et officialibus nostris dictorum comitatuum eorum locatenentibus presentibus et futuris, quod declarationem nostram huiusmodi firmam habeant et observent et ab aliis observari faciant et non cotraveniant seu aliquem contravenire permittant aliqua ratione, et homines locorum predictorum sicut illos de castro seu podio de Livia pro privilegiatis et inmunibus habeant et teneant, tam intra terminos dictorum locorum quam intus villam Podiiceritani et quam alia loca et terras dominationi nostre subiectas, in quibus hominibus castri seu podii predicti ab omni pedagio, mesuratico, lezda et penso et alia exactione regali franchi et quiti hactenus esse consueverunt et inmunes. In cuius rei testimonium presentes sigillo nostro jussimus comuniri.

Data Cesaraugusta VII.ª die octobris, anno a nativitate Domini M.°CCC.°L.° secundo.

14

Perpinyà, 23 març 1351

El rei Pere III disposa que el veguer de Cerdanya resideixi al castell de Llívia i en tingui cura, li assigna de salari tres-cents mil sous barcelonesos, amb jurisdicció sobre tots els habitants de Cerdanya i del Baridà, exceptuada la vila de Puigcerdà que serà regida per un batlle investit de les mateixes atribucions que té el batlle de Perpinyà.

ACA, Canc. Reg. 962, fs. 89v-90r.

Nos Petrus etc. Ad augmentum et melioramentum atque etiam bonum et tranquillum statum ville Podiiceritani que nostri dominii menbrum existit notabile ut [...] audientes ex certa sciencia, per nos et nostros successores reges illustres statuimus et de cetero tenore presentis ordinamus, quod in villa predicta sit et esse valeat baiulus ordinarius, rector universitatis et vallis, et gubernet universitatem ville predicte Podiiceritani et singulos ex eadem jus et justiciam cuilibet tribuendo et in omnibus observando. Qui quidem baiulus, amotus inde vicario Ceritanie, teneat et regat officium ordinarium dicte ville et cognoscat ac cognoscere valeat et possit de omnibus et singulis causis seu questionibus aut controversiis, tam civilibus quam criminalibus et tam motis quam movendis, inter quascumque personas intus dictam villam seu eius terminos litigantes si et prout per baiulum ville Perpiniani in dicta villa et eius terminos hacteus est fieri consuetum, mille solidos barchinonenses anno quolibet cuilibet ipsius officium regenti pro suo labore seu salario constituendo ac etiam assignando. Statuimus et ordinamus, quod dictus vicarius Ceritanie qui nunc est vel pro tempore fuerint teneat et tenere habeat et debeat suum domicilium in castro de Livia terre Ceritanie et non in locis quibuscumque, tenendo et custodiendo pro nobis dictum castrum legaliter atque bene et habeat et recipiat pro suo salario et labore dicti officii vicarie necnon pro reverencia dicti castri quolibet anno, quamdiu ipsum vicarie officium et dictam custodiam castri predicti tenuerit, tres milia solidos barchinonenses. Qui quidem vicarius pro vicario et ordinario terre Cerintanie, Baridani et Urgelleti per habitatores in eisdem ac etiam commorantes totaliter habeatur, et cognoscat ac cognoscere valeat et possit de omnibus et singulis causis et questionibus tam civilibus quam criminalibus et tam motis quam movendis inter quascumque personas in dictis terris Ceritanie, Baridani et Urgelleti commorantes, exceptis habitatoribus ville predicte Podiiceritani et eius termini quos a suo regimine excludimus et etiam eximimus ipsosque sub exemptione et iurisdictione dicti bauiuli ponimus et constituimus ut est dictum. Mandantes [per p]resentem gubernatori, ceterisque universis et singulis officialibus et subditis nostris tam dicte ville Podiiceritani quam dicti comitatus et terrarum Ceritanie, Baridani et Urgelleti aut dictorum officialium locatenentibus presentibus et futuris, quod statutum et ordinationem nostras huius firmas habeant et observent dictisque baiulo et vicario iamdicti nostri auditi eos, dicto baiulo intus dictam villam et eius termines et vicario intus terras predictas, obediant et respondeant de hiis et in hiis omnibus de quibus baiulo ville Perpiniani degentes in eadem villa et eius terminis et vicarium Rossilionis intus vicariam Rossilionis obedire et respondere debent et tenentur et non contraveniant nec aliquem contravenire permittant aliqua ratione, cum nos eisdem et utrique ipsorum consimilem potestatem in exequendis quibuscumque negociis ad eorum curiam pertinentibus quam

dictus baiulus intus dictam villam Perpiniani et dictus vicarius per totam terram *Rossilionis habent conferimus cum presenti.* Presentem vero ordinationem nostram ad eternam rey memoriam in libris curie iamdicti gubernatoris et curie Podiiceritani jussi providimus ac etiam registrari. In cuius rei testimonium presentem fieri et sigillo nostro pendenti jussimus communiri.

Datum Perpiniani vigesima tercia die marcii, anno a nativitate Domini millessimo. ccc.° quinquagesimo primo.

Signum (*en blanc*) Petri, Dei gratia regis Aragonum, Valentie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comitisque Barchinone, Rossilionnis et Ceritanie.

Testes sunt nobilis Bernardus de Capraria. Hugo Valentie episcopus. Ademarius de Mosseto. Ponsius de Sancta Pace. Guillelmus Galcerandi de Cabrencio.

15

Barcelona, 13 novembre 1353

El rei Pere III concedeix a la vila de Llívia i altres poblacions de Cerdanya i de la vall de Ribes la facultat de poder transportar i vendre el blat sobrer a altres comarques de Catalunya, mitjançant el pagament de tres mil florins d'or en concepte d'ajuda per a la guerra de Castella i altres cinc-cents a favor de la reina.

AMLl, esmentat en el document n.° 23.

16

Saragossa, 31 gener 1360

El rei Pere III nomena Pere Baioles, ciutadà de Perpinyà, castlà i batlle del castell de Llívia amb els drets (atribucions i salari) i deures (prestació d'homenatge i rendició de comptes) inherents als càrrecs susdits.

ACA, Canc. Reg. 1466, fs. 19v-20r.

Nos Petrus etc. Confidentes de fide et legalitate vestri fidelis domestici nostri Petri Baioles burgensis Perpiniani, committimus sive commendamus vobis castellaniam castri nostri de Livia et baiulia eiusdem ville et terminorum ipsius, ita quod vos dictus Petrus et non alius sitis castellanus et baiulus dictorum castri et terminorum ipsius, tenendo, custodiendo et defendendo dictum castrum ad consuetudinem Cathalonie legaliter atque bene quamdiu nostre processerit beneplacito voluntatis, et habeatis et recipiatis pro vestra retinencia dicti castri et salario baiulie annis singulis quamdiu ipsam tenueritis castellaniam et baiuliam illam retinenciam et salaria et ea jura omnia que per alios qui hactenus tenuerunt castrum, castellaniam et baiuliam predictas sunt solita recipi et haberi. Mandantes per hanc eandem gubernatori comitatuum Rossilionis et Ceritanie, vicario Ceritanie, procuratoribus regiis dictorum comitatuum aliisque universis et singulis oficialibus et subditis nostris in cas-

tellania et baiulia predictis vel dictorum oficialium locatenentibus, quod vos dictum Petrum pro castellano et baiulo dictorum castri et termini habeant et teneant ubique. Idem procuratores de Ceritania de retinencia et salario et juribus assuetis respondeant et satisfaciant de hiis et in hiis omnibus de quibus aliis qui dictas hactenus tenuerunt castellaniam et baiuliam respondere, obedire et satisfacere consueverunt, tenent et debent dum castellaniam et baiuliam predictas de nostri beneplacito tenueritis ut est dictum. Quacumque concessione de dictis castellania et baiulia facias Johanni Gaucelmi aut alicui alii quia ex justis causis cum presenti revocamus in aliquo non obstante. Volumus vero ac etiam ordinamus quod antequam de facto accipiatis castellaniam et custodiam antedictam prestetis nobili et dilecto consiliario nostro Ffrancischo de Cerviano militi gubernatori Rossilionis et Ceritanie pro nobis, ratione castellanie predicte, homagium et fidelitatem et juramentum prout de similibus est fieri assuetum. Vos etiam dictus Petrus pro oficio baiulie predicte teneamini assecurare idonee in posse vicarii Ceritanie, cui super hoc vices nostras committimus per presentem, de tenendo tabulam et alia facienda ad que teneamini juxta constituciones Cathalonie generales. Teneamini etiam pro dicta baiulia assecurare cum idoneis cautionibus ante quam vos imisceatis exercitio dicti oficii baiulie, quod absque aliqua requisitione intra quatuor menses finito tempore dicti oficii reddetis compotum et rationem magistro Rationali curie nostre de gestis et administratis per vos in oficio memorato, quodque refundetis si quid vel quodque per vos inde fuerit refundendum, et composiciones per vos fiendas ratione dicti oficii baiulie coram scriptore eiusdem et receptas integrales et non cum deduccione sumptuum facietis. In cuius rei testimonium presentem fieri jussimus nostro pendenti sigillo munitam.

Data Cesarauguste ultima die januarii, anno a nativitate Domini M.° CCC.° LX.° nostrique regni XX.° quinto.

Subscripsi dominus rex manu mea. Jacobus de Castilione. Vidit eam dominux rex. Petrus de Gosterps.

17

Perpinyà, 15 juny 1362

El rei Pere III nomena batlle de Llívia i del seu terme Ponç Descatllar, castlà del mateix castell, i mana que sigui reconegut com a tal pel governador general dels comtats de Rosselló i Cerdanya i pels altres oficials reials.

AMLl, còpia, en paper, del segle XVI; ACA, Canc. Reg. 970, f. 74r.

Nos Petrus, Dei gratia etc. Confidentes de fide et legalitate vestri fidelis nostri Poncii Descallario domicelli castellani castri de Llivia, terre Ceritanie, tenore presentis committimus sive commendamus vobis baiuliam dicti castri et eius castellanie tenendam, regendam et exercendam pro nobis et nomine nostro legaliter atque bene, jus et justitiam subditis dictorum castri et castellanie tribuendo et in omnibus observando, quandiu de nostro processerit beneplacito voluntatis. Et habeatis et recipiatis pro vestro salario et labore illud salarium et ea jura omnia que per alios qui dictum hactenus tenuerunt officium sunt solita recipi et haberi. Mandantes per hanc eandem gerenti vices gubernatoris in comittatibus Rossilionis et Ceritanie et vicario Ceritanie aliis-

que officialibus nostris dictorum comittatuum Rossilionis et Ceritanie nec non omnibus subditis dicte castellanie et castri vel dictorum officialium locatenentibus, presentibus et futuris, quatenus vos dictum Poncium pro baiulo dicti castri habeant et teneant vobisque pareant et obediant et respondeant et satisfaciant de salario et aliis omnibus de quibus aliis, qui dictum hactenus tenuerunt officium parere, respondere et satisfacere consueverunt et tenent. Vos vero antequam dicte baiulie officio utamini, teneamini assecurare in posse dicti gerentis vices generalis gubernatoris Rossilionis de tenendo tabulam et alia exercendo ad que teneamini juxta Constituciones Cathalonie generales. Teneamini etiam assecurare cum idoneis cautionibus, antequam vos immisceatis exercitio dicti officii, quod absque aliqua requisitione inter quatuor menses finito tempore vestri officii reddetis compotum et rationem Magistro rationali curie nostre de gestis et administratis per vos in officio supradicto, quodque refundetis, si quid et quidquid per vos inde fuerit refundendum, et compositiones per vos fiendas ratione dicti offici coram scriptore eiusdem et receptas integrales et non cum deducione sumptuum faciatis.

Data Perpiniani quintadecima die junii, anno a nativitate Domini millesimo tricentesimo sexagesimo secundo nostrique regni vigesimo septimo. — Rex Petrus. Dominus rex mandavit. Bartolomeus de Pinos.

De premissis, alieno calamo scriptis, a suo originali regestorum serenissimi Petri dicti nominis regis Aragonum in regio archivo recondito et custodito, fidem facio ego Michael Joannes Amat regius scriba mandati et archivarius per totam terram et ditionem suam notarius publicus, Barcinone populatus, hec propia manu scribendo.

18

Saragossa, 5 febrer 1364

El rei Pere III concedeix als cònsols i prohoms de Llívia que, per tal d'eixugar els deutes ocasionats per les obres fetes al castell i els plets que han de sostenir, puguin imposar una contribució sobre el pa, el vi i la carn per espai de tres anys.

ACA, Canc. Reg. 1193, f. 57^{r-v}.

Nos Petrus etc. Attendentes pro parte vestri consulum et proborum hominum castri de Livia et eius baulia fuisse coram nobis expositum reverenter quod, tam propter opera que facere abetis occasione guerre inter nos et regem Castelle vergentis in muris et vallibus dicti castri et eius ville tam per tuitionem et deffensionem habitantium in eisdem, quam propter omnia debitorum et pleytarum que habetis continue sustinere estis in tantum oppressi, quod nisi per nos vobis de solita clementia succurreatur espectatis ad urgentem inopiam proculdubio evenire. Ideo pro tollendis necessitatibus in predictis volumus et vobis dictis hominibus de Livia eisque baiulia concedimus quod in pane et vino et carnibus possitis sisam vel impositionem constituere et ordinare, prout vobis melius videbitur expedire ipsamque vendere et in vestris necessitatibus, operum murorum et vallorum convertere prout vobis expedire videatur. Qua quidem sisam vel imposicionem possitis vendere per tres annos futuros et continue subsequentes et non ultra. Mandantes vicario Ceritanie et Beridani et ceteri officialibus nostris presentibus et futuris, quatenus concessionem nos-

tram huiusmodi per dictum tempus observent et faciant inviolabiliter observari. In cuius rei testimonium presentem litteram fieri jussimus sigillo nostro secreto munitam.

Data Cesarauguste quinta die februarii, anno a nativitate Domini M.° CCC.° LX.° IIII.° — Raimundus de Ponte.

19

Perpinyà, 22 agost 1371

L'infant Joan (fill de Pere III) concedeix als cònsols i prohoms de Llívia, que a causa de la dificultat de reunir tots els habitants amb veu i vot, els quals són més d'una cinquantena, en puguin fer elegir vuit cada any, que juntament amb ells i en nom de la universitat tractin, decideixin i gestionin els afers referents al bé comú de la població.

ACA, Canc. Reg. 1651, f. 40^{r-v}.

Nos infans Johannis etc. Quia sicut pro parte nuncii vestri consulum et proborum hominum baiulie loci de Livia, terre Ceritanie, ad nos propterea destinati fuit nobis expositum reverenter negotia universitati ipsius loci cum ea tractari contingit non valent ut deceret comode ullatenus expediri seu et diffiniri, tam propter difficultatem congregacionis universorum hominum dicti loci, qui bene sunt numero quinquaginta et amplius, que fieri necessario habent cum sine ipsis dicti vos consules ea nequaquam difinire possitis, quam diversitatem plurimum contrariarum et in se discrepantium oppinionum inde inter dictos homines congregatos emergentium. Ideo ad humilis supplicationis instantiam per dictum nuncium pro parte vestra inde nobis factam, volentes dicta expedienti remedio supra hiis providere quod et vobis et dicte universitati utilitas evidens et negociis predictis expedicione manifesta omnino preparentur, quocumque sinistro penitus evitato, tenore presentis statuimus et vobis dictis consulibus et probis hominibus et universitati prefate concedimus et plenam licenciam etiam impartimus, quod nunc de presenti et deinde de anno quolibet per universitatem dicti loci eligantur et eligi possint in festo sancti Johannis mensis junii octo probi homines eiusdem universitatis qui una vobiscum dictis consulibus, qui nunc estis vel aliis qui pro tempore fuerint et non sine ipsis, possint et valeant omnia et singula negocia ipsius universitatis et alia ei incumbencia gerere, tractare et difinire ordinare et disponere sicut et prout gererentur, tractarentur, diffinirentur et disponerentur et tractari et disponi possent ac etiam diffiniri per totam ipsius loci universitatem et singulares eiusdem si congregati adessent ac etiam convocati. Nos enim ipsa negocia cum tractata, diffinita, disposita et ordinata per dictos octo probos homines una cum dictis consulibus extiterint ut prefertur, illam et eandem obtinere volumus et statuimus roboris firmitatem quam obtinerent si per totam ipsam universitatem et eius singulares propterea congregatos et evocatos ut superius est iam dictum tractata forent, difinita, disposita, gesta seu et ordinata. Mandantes per hanc eandem gerenti vices nostras titiusque officialibus dicti domini regis et nostris vel eorum loca tenentibus quod concessionem, licenciam et statutum nostras huiusmodi firmas habeant, teneant et observent, tenerique et observari faciant ab omnibus inconcusse et non contraveniant seu aliquem contraveni-

re permitant aliqua racione. In cuius rei testimonium presentem fieri jussimus nostro sigillo secreto munitam.

Data Perpinini XXII. die augusti, anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo LXX.° primo.

20

Lleida, 5 maig 1375

El rei Pere III, tenint en compte la importància del castell de Llívia per a la conservació i defensa de la vila de Puigcerdà i de tota la Cerdanya i el nombre insuficient dels seus defensors, agrega els pobles d'Odelló, Vià, Naüja, Oceja, Palau, Ix, Ur, Florí i Lorà a la recollita de Llívia, separant-los de la de Puigcerdà, amb l'obligació de contribuir a la seva conservació, vigilància i defensa.

ACA, Canc. Reg. 927, fs. 149^{v}-150^{v}.

Nos Petrus etc. Quoniam certum, notorium et manifestum noscimus ab experto quod in restauratione vel amissione castri et forcie de Livia, situati in confinibus terre Ceritanie, omnis pene salvatio et perditio ville Podiiceritani et tocius terre ipsius Ceritanie pendet cum esto quod ipsa villa et terra predicta perderentur, quod absit, eciam cum ipsis castro et forcia, villa et terra recuperarentur predicte et non e contra. Et propterea volentes populos nobis ab alto comissos salvos facere quantum possumus, et tenere fecimus et recognosci per fidelem nostrum Raimundum de Ulugia domicellum, qui in proximo preterito terminio fuit vicarius et baiulus Podiiceritani et Ceritanie, circuitus ipsius forcie et barrii eiusdem et quot essent in eadem necessarii defensores. Qui quidem Raimundus personaliter se conferendo ad ipsam forciam est mensus eandem, cuius circuitus continere invenit sexcentas cannas ad cannam Montispesulani[a] et plus et tamen ducentos octo homines esse in defensione ipsius, qui nullo modo operibus nec vallis nec defensioni castri et barrii predictorum sufficere possunt. Propter quod necessario oportet dicte defensioni et operibus castri et forcie predictorum subscripta loca et homines populatos in eis adiungere et unire, ut perinde futuris inimicorum aggressibus et eorum conatibus per salubria remedia possit debite obviari, cum temporibus preteritis ad discrimina guerrarum et gentium armorum que hiis diebus impecierunt nos exquisitis aliis viis et modis non sit inventa tutior via quam ut forcie, presertim notabilis et strenue et in confinibus terrarum nostrarum posite sicut est castrum de Livia predictum, operibus et deffensoribus inter alia fulciantur. Igitur reiectis rationibus et oppositionibus quas adversus hec Petrus Valielles, Bernardus Manresa sindici universitatis ville predicte Podiiceritani et Petrus de Corbaria sindicus seu procurator locorum subscriptorum pro interesse eorum et principalem suorum proposuerunt in nostro consilio coram nobis tanquam non procedentibus, ex causis premissis evidenter necessariis inducti et eciam ad humilem supplicacionem vestram hominum recollecte dicti castri et forcie de Livia per vestros sindicos in nostra curia presentes nobis factam, tenore presentis nostri privilegii perpetuo valituri ex certa

a) *Or.* Montisplani.

sciencia volumus, decernimus et statuimus quod de cetero sint et esse debeant et teneantur de recollecta et defensione dicte forcie de Livia homines et persone locorum subscriptorum et cuiuslibet eorum et habitantes et habituri in eisdem, que sunt hec que sequntur, scilicet de Odellono, de Aviano, de Nahugia, de Ocegia et eius parrochia, de Palacio, de Hixio et eius parrochia, de Hurio, de Florinio et de Lora, et ea et eos de presenti de nostre plenitudinie potestatis unimus, applicamus, agregamus, submittimus et incorporamus recollecte et defensioni castri et barrii de Livia predictorum perpetuo, et a recollecta et defensione et contributione dicte ville Podiiceritani removemus, segregamus et separamus eosdem ex causa predicta perpetuo. Ita quod de cetero homines dictorum locorum presentes et futuri perpetuo teneantur guerrarum et necessitatum temporibus se cum uxoribus, prolibus, familiis et bonis ac aliis rebus eorum intus dictam forciam de Livia recolligere et eamdem defendere contra omnes inimicos et potestates contra nos vel nostros populos aut terras venientes, et eciam teneantur operari in fortalicio et vallis barrii dicti castri, et facere guaytas et badas et alia necessaria ad defendendum dictam forciam et barria de Livia, salvo quod per decem annos *proxime venientes non teneantur contribuere in operibus antedictis* nisi terciam partem; ita quod quando homines antiquitus astricti ad dicta opera fecienda fecerint aut contribuerint in eisdem duas partes pro quolibet homine, predicti homines noviter adhuniti eisdem faciant pro quolibet homine terciam partem residuam, sed transactis dictis decem annis ipsi homines uniti nunc dicte forcie teneantur facere pro quolibet homine prout quilibet aliorum hominum antiquitus dicte recollecte tenentur et tenebuntur in dictis operibus nulla prerogancia servata. Et in compensatione onerum ad que loca et homines predictos submittimus, volumus et eis concedimus in perpetuum quod habeant ea privilegia, libertates, pasturas et alias comoditates que homines dicte recollecte ex concessionibus nostris vel nostrorum predecessorum illustrium habent et consueverunt habere et eis gaudeant in omnibus sicut ipsi. Et eciam excipimus ipsos homines noviter unitos recollecte dicti castri quod in temporibus pacis non teneantur ullo unquam tempore facere badas vel guaytas aut missiones aliquas circa ipsas badas et guaytas faciendas, quinimo hec omnia tantummodo fieri debeant et ea volumus et decernimus fieri per homines antiquitus ad dictam recollectam obligatos, dantes et concedentes castelano dicti castri presenti et futuro facultatem plenariam quod dictos homines noviter unitos ad predictam observandum forciet et compellat cum casu occurrerit sicut et prout consuevit compellere alios populatos antiquitus in terminio dicti castri et alios ad dictam recollectam obligatos et astrictos. Mandantes cum hac eadem inclito et magnifico primogenito et generali locumtenenti nostro, capitaneis, gubernatoribus, vicariis, baiulis et hominibus dicte ville Podiiceritani ceterisque officialibus et subditis nostris presentibus et futuris et dictorum officialium locatenentibus, quatenus presentem nostram unionem et omnia alia in presenti nostro privilegio contenta firma habeant, teneant et observent et contra non veniant quavis causa. Si quis autem ausu temerario contra hoc nostrum privilegium venire presumpserit penam mille librarum barchinonesium curie nostre aplicandarum quoties contravenerit et de bonis suis exigendarum se noverit incursurum. In cuius rei testimonium presens nostrum privilegium vobis fieri jussimus sigillo magestatis nostre pendenti munitum.

Datum Ilerde quinta die madii, anno a nativitate Domini M.°CCC.°LXX.° quinto, regnique nostri quadragesimo.

Sig.(*s. man.*)num Petri, Dei gratia regis Aragonum, Valentie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comitisque Barchinone, Rossilionis et Ceritanie.

Testes sunt reverendus Luppus, divina providentia archiepiscopus Cesarauguste. Johannes eadem providentia archiepiscopus Turritanus. Romeus Ilerdensis episcopus. Joahnnes comes Impuriarum miles. Petrus comes Urgelli et vicecomes Agerensis domicellus.

Sig(*en blanc*)num mei Berengarii Stephani scriptoris dicti domini regis qui de ipsius mandato hec scribi feci... et clausi.

21

Lleida, 5 de juny 1375

El rei Pere III estén el privilegi relatiu al pagament del redelme en les causes judicials per raó de deutes, concedit als habitants de Llívia pel rei Jaume II de Mallorca (n.os 6 i 9), a totes les poblacions compreses en la recollita del seu castell a condició de contribuir a la conservació, vigilància i defensa de la fortalesa.

AMLl, pergamí original amb un fragment de segell penjant, en cera vermella, numeració antiga n.° 7 (perdut); còpia, en pergamí, de l'any 1427, numeració antiga n.° 8, actual n.° 13; LlF, n.° 4; ACA, Canc. Reg. 927, fs. 160v-161r.

Nos Petrus, Dei gracia rex Aragonum, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comesque Barchinone, Rossillionis et Ceritanie. Viso et ad occulum nobis ostenso quodam privilegio per illustrem Jacobum memorie recolende regem tunc Maioricarum, cum carta sua eius sigillo pendenti comunita, data Perpiniani XVI.ª kalendas novembris anno Domini M.°CC.°LXXX.° nono, concesso habitantibus et habitaturis in podio de Livia terre Ceritanie, inter alia habente quod, pro aliqua querimonia debitorum que de ipsis seu aliquo ipsorum exposita fuerit coram baiulo dicti loci de Livia aut aliis officialibus regiis comitatus Ceritanie, predicti non teneantur solvere pro justitia nobis seu curie nostre pertinenti nisi retrodecimam tantum. Item quod pro querimoniis a nobis expositis seu exponendis non incurrant nec teneantur solvere dictam retrodecimam racione justitie infra decem dies postquam dicta querimonia exposita fuerit de eisdem, sed dictis X diebus transactis facto retroclamo teneantur inde solvere justitiam secundum formam predictam, et quedam alia dictus rex concessit eisdem hominibus que in ipso privilegio continentur. Et nunc pro parte hominum recollecte fortalicii de Livia predicti iam antiquitus et etiam ex nova provisione agregatorum eidem fuit nobis humiliter suplicatum, quatenus predicta omnia et alia contenta in ipso privilegio prout in eo seriosius explicantur observari facere et in eo contenta omnia etiam de novo eisdem concedere dignaremur in compensationem laborum, dampnorum et sumptuum quos habent necessario supportare, tam ratione et ocasione operum fortalicii et barrii de Livia predictorum et badarum et gaytarum eiusdem quam alias ad que omnia sunt dicti homines obligati, et per inde sepissime vexati prout de ipsa unione et agregacione noviter facta sub certa forma de certis locis terre Ceritanie et habitatoribus ipsorum aliis locis et hominibus qui iam antea ad recollectam tenebantur predictam clarius constat per quoddam aliud privilegium inde eis concessum per nos, datum Ilerde quinta die madii proxime preteriti, cum alias predicti homines dicte recolecte ad opera gaytas et badas propter eorum numeri paucitatem et onerum gravitatem comode sufficere non valerent, nisi quia subscripta eis in predictorum onerum

aliquod cedere poterunt relevamen. Attento etiam quod dicti homines hoc anno contra gentes armigeras que cum infante Maioricarum ipsam forciam expugnarunt, in expugnatione fortalicii ipsius strenue se habuerunt et viriliter deffenderunt, tenore presentis nostri privilegii cunctis temporibus valituri, ex certa scientia, per nos et omnes successores nostros ex causis premissis moti, concedimus vobis universis et singulis hominibus recollecte dicti fortalicii de Livia presentibus et futuris qui tamen domum tenueritis condirectam in podio predicto de Livia propriis expensis vestris in perpetuum, quod de cetero pro aliqua querimonia debitorum, que de vobis seu aliquo vel aliquibus vestrum aut successorum vestrorum exposita fuerit coram baiulis nostris aut vicario seu curia Podiiceritani seu aliis officialibus nostris aliorum locorum comitatus Ceritanie, non teneamini solvere nobis nec officialibus nostris pro justitia nobis seu curie nostre pertinenti nisi tamen retrodecimam, nec etiam eo tunc nisi lapsis decem diebus post factam querimoniam numerandis, nec etiam adhuc donec inde retroclamum fuerit expositum sive factum, esto quod hiis aut aliis hec impedientibus renuntiaveritis specialiter et expresse et quod inde usi non fueritis usquequaque; quoniam nos premissorum respectibus, ut prefertur, de benignitate regia premissa omnia et singula ad unguem et inconcusse vobis et vestris successoribus volumus et precipimus observari. Mandamus igitur per hanc eandem inclito et magnifico carissimo primogenito et generali locumtenenti nostro, capitaneis, gubernatoribus, vicariis, baiulis ceterisque officialibus et subditis nostris presentibus et futuris et dictorum officialium locatenentibus, quatenus presens nostrum privilegium et contenta in eo teneant perpetuo et observent vobis et vestris successoribus perpetuo et contra non veniant quavis causa. Si quis autem ausu temerario contra hoc nostrum privilegium venire presumpserit penam quingentorum morabatinorum auri nostro erario applicandorum et de bonis cuiuslibet contrafacientis exhigendorum, quotiens contrafecerit se noverit absque spe venie incursurum. In cuius rei testimonium presens nostrum privilegium vobis fieri jussimus sigillo magestatis nostre pendenti munitum.

Datum Ilerde quinta die junii, anno a nativitate Domini M.°CCC.°LXXV.°, regnique nostri quadragesimo. — B. de Val.

Sig+num Petri, Dei gratia regis Aragonum, Valenie, Maioriarum, Sardinie et Corsice, comitisque Barchinone, Rossillionis et Ceritanie.

Testes sunt infans Martinus dicti domini regis filius, Johannes archiepiscopus Turritanus. Romeus Ilerdensis episcopus. Johannes comes Impuriarum miles. Petrus comes Urgelli et vicecomes Agerensis domicellus.

Sig+num mei Berengarii Stephani scriptoris dicti domini regis, qui de ipsius mandato hec scribi feci... et clausi.

22

Barcelona, 8 agost 1375

El rei Pere III atorga als homes d'Oceja, recentment agregats per ell a la recollita del castell de Llivia, diverses concessions, destinades a alleugerir les càrregues que aquesta unió comportava, mitjançant l'aprovació d'una sèrie de capítols que li havien presentat.

ACA, Canc. Reg. 927, fs. 197^{v}-199^{r}. Lletres similars foren igualment expedides a favor dels habitants de Palau i Vià (*ibid.*, fs. 191^{r}-192^{v}, 199^{r-v}).

Petrus etc. Dilecto et fidelibus nostris gubernatori comitatuum Rossilionis et Ceritanie et castellano castri de Livia, situati in vicaria Ceritanie, necnon vicario et judici ordinario ville Podiiceritani, baiulo et hominibus castri predicti ac recollecte ipsius presentibus et futuris, salutem et dilectionem. Licet nuper homines loci de Ocegia et eius parrochie, site in vicaria predicta, inter alios homines quorundam aliorum certorum locorum Ceritanie statuerimus et ordinaverimus esse de recollecta castri predicti et quod tenerentur operari in fortalicio et vallis barrii dicti castri, guaytasque et badas in eodem castro facere sub certis modo et forma, prout de hiis aparet per quandam cartam nostram tenoris sequentis: Nos Petrus, Dei gratia rex Aragonum etc. Quum certum, notorium et manifestum noscimus ab experto quod in restauracione vel amissione castri etc. ut supra in CXLIX.° folio presentis registri latius est videre. Post clausuram vero Berengarii Stephani fuit additum quod sequitur. Tamen quia pro parte dictorum hominum loci de Ocegia et eius parrochie fuit propositum coram nobis quod ex premissis fiebat eis injuria, oppresio et gravamen in multis, pro eorum parte in nostro consilio specificatis, et quod vos castellanus qui nunc estis castri predicti contra eos vigore preinserte carte incipiebatis abuti eosdem homines sub colore dicte recollecte ad finem extorsionis inde habende vexando et alias modum in pluribus excedendo, nos ex racionibus pro parte dictorum hominum propositis coram nobis inducti, volentes contenta in preinserta carta racionabiliter pro nunc erga dictos homines moderari, habito super hiis consilio, concessimus et concedimus cum presenti dictis hominibus dicti loci de Ocegia et eius parrochie presentibus et futuris de certa nostra scientia ea que continentur in capitulis que secuntur.

Par al senyor rey que.l fet dels hòmes del loch de Océgia de la terra de Cerdanya e de la parròquia del dit loch, los quals lo dit senyor havia novellament fets ab carta sua de reculleta del castell de Lívia, se dege temprar per relevar en alcuna manera de greuge los dits hòmens en la forma següent. Primerament que.ls dits hòmens de Oceja e de sa parròquia no sien tenguts en neguna obra de mur ne de vall ne en messions que en lo dit castell se facen per qualsevol raó, manera o condició d'aquests X. anys primers vinents en res. Ítem que passats los dits X. anys que.ls dits hòmens sien tenguts de pagar e contribuir en obra de mur e de vall tan solament que en lo dit castell se facen, ço és la terça part e no més avant, en axí que quant I. dels altres hòmens anadits novellament a la reculleta del dit castell pagarà III. solidos que I. d'aquests pach I. sou solament. Ítem que.ls dits homens de Océia e de sa parròquia, pus metran lur part en les dites obres, sien appellats e pusquen caber e ésser en los comptes de la contribució e de la reebuda e despesa e de tota la administració de les dites obres passats los damunt dits X. anys, e si no.y eren demanats e acullits que no fossen tenguts per neguna manera de pagar ne contribuir en les damunt dites messions ans solterament ne fossen quitis. E per ninguna forma ni manera los hòmens del castell de Lívia no.y poguessen metre altres messions que ells fessen, sinó tan solament de la obra de murs e de valls del castell. Ítem que no sien tenguts menar ne recullir en lo dit castell lurs mullers ne lur companya ne de portar-hi nenguna roba ne de recullir-hi negun bestiar de qualsevol linatge si metre no li volen, ans sia electió dels dits hòmens de portar e de menar-ho llà hon lus sia vijares ne pus profitós lus sia, sinó viandes bastantment per lurs persones e roba per jaure, de la qual vianda ço que sobrarà ensemps ab la roba ne pusquen traure quitiament quant ces la rahó de la reculleta. Ítem que de XXX.VIII. fochs que.ls dits hòmens de Océia e de sa parròquia són hagen anar al castell de Lívia XXXIII. hòmens, en lo cas tan solament que aquells qui són de la castellania e reculleta se hagen generalment a recullir en lo dit castell, en altra

manera no pusquen ésser forçats per neguna persona, car los romanents v. hòmens són necessaris a anar ab lo bestiar. Ítem que no sien tenguts de fer al dit castell gayta ne bada, sinó en cas de guerra e que de fet fossen en lo dit castell recullets, segons que dessús se conté. Ítem que lo castellà no haje negun poder sobre los dits hòmens per qual se volrà manera, sinó tan solament en cas que sia loch a la dita reculleta. Ítem que lo castellà sia tengut de trametre missatge e manifestar als dits XXXIII. hòmens que.s recullen com menester serà, però quant los dits hòmens seran recullets, lo castellà no'ls pogués tenir enclosos en lo dit castell, sinó aytant quant tots los altres de la dita reculleta generalment hi estaran. Ítem pus lo senyor rey novellament ha fets los dits hòmens de Océia e de sa parròquia de reculleta del dit castell de Lívia e.ls estreny obrar en la força de aquell, que.l dit senyor los face franchs e.ls defene que no hagen obrar en altra qualsevol vila, castell o loch e si.u havien que sien franchs de la obra del dit castell. Ítem que per les coses contegudes en los dits capítols ne en la carta dequen faedora no sia fet ne engendrat perjudici als dits hòmens de Océia e de sa parròquia ans tota vegada pusquen demanar que.ls fos tornat a estament degut.

Volentes et decernentes quod dicti homines de Ocegia et parrochie sue presentes et futuri ad contenta in carta preinserta, non aliter nec in plus nisi prout continetur in preinsertis capitulis, teneantur vel aliquatenus cogi possint et quod hiis que eis in dictis capitulis sunt concessa sinatis et faciatis eos uti libere et gaudere, preinserta carta vel privilegio seu contentis in ea non obstantibus ullo modo. Quare vobis et unicuique vestrum dicimus et mandamus sub pena quingentorum morabatinorum auri nostro erario quociens contrafeceritis irremissibiliter adquirendorum, quatenus omnia et singula in capitulis preinsertis et in presenti carta nostra contenta teneatis et observetis hominibus supradictis dicti loci de Oceia et parrochie sue et contra ea non faciatis aliquo jure, racione vel causa.

Data Barchinone sub nostro sigillo pendenti octava die augusti, anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo LXX. quinto regnique nostri quadragesimo.

23

Montsó, 1 juliol -1376

El rei Pere III revoca el privilegi concedit a la vila de Puigcerdà sobre la venda del blat a altres comarques de Catalunya, contrari a un privilegi similar atorgat anteriorment a Llívia i altres poblacions de Cerdanya i de la vall de Ribes (n.° 15).

AMLl, pergamí original, segell penjant, cera vermella, molt malmès, numeració antiga n.° 23, actual n.° 14.

In nomine Domini. Pateat universis quod nos Petrus Dei gratia rex Aragonum, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comesque Barchinone, Rossilionis et Ceritanie. Visa supplicacione per partem universitatum locorum terre Ceritanie adversus universitatem ville Podiiceritani in cancellaria nostra oblata in hiis verbis: A la vostra règia excellència humilment suppliquen en Guillem Vidal síndich de la universitat del loch e de la batlia de Vellveer e en Pere Mijavila síndich de les universitats de Lívia e de la castlania de Lívia, de Oceia,

de Palau, de Alló e de castlania vallo de Alp, de Adaç, de Prats, de All e de molts altres lochs e universitats e singulars de la terra de Cerdanya que com vós senyor, ab carta vostra e ab lo segell de la vostra maiestat pendent segellada, dada en Barchinona XIII. die novembris anno a nativitate Domini M.°CCC.°L.° tercio, haiats atorgat privilegi als hòmens de Cerdanya e de Baridà e de la vall de Ribes que ells pusquen trer e portar los blats per quals lochs se vullen dins lo principat de Cathalunya, servada emperò certa forma segons que en la tenor del privilegi largament se contén. E per atorgament del dit privilegi vós senyor haiats hauts dels dits hòmens tria milia florins d'aur a ops de la guerra de Castella, e part açò cincens florins d'or a ops de la senyora reyna. E ara molt alt senyor novellament ab carta vostra dada en Cervera .XI. die decembris, anno a nativitate Domini millesimo CCC.° septuagesimo quarto, haiats atorgat als cònsols de Puigcerdà cert privilegi sobre la treta dels dits blats, lo qual privilegi si era observat tornaria en gran dan dels dits supplicants e seria contra lo dit lur privilegi, lo qual per dret e per justícia deu ésser segons sa tenor observat, plàcia senyor a la dita vostra excellència declarar per justícia lo dit primer privilegi dels dits supplicants deure ésser observat en sa forma e tenor, e·l dit derrer privilegi atorgat als pròmens de Puigcerdà ésser nulle e deure ésser revocat de fet aytant com toca lo primer privilegi. *En en aço senyor farets justícia. Nostre senyor etc. Visis insuper defensionibus* et racionibus dicte universitatis ville Podiiceritani et privilegiis superius in dicta supplicacione conmemoratis hinc inde productis visisque omnibus aliis et singulis per utramque partem in causa propositis et allegatis, factaque demum relacione in nostro consilio coram nostro cancellario, celebrante consilium regium more solito in domo fratrum minorum Montissoni ubi magna copia doctorum et peritorum in iure aderat, per fidelem consiliarium et auditorem curie nostre Andream de Contijoch, cui negocium predictum colligendum et referendum per nos fuit commissum sententiam super predictis tulimus, seu loco et in personam nostram per eundem Andream de Contijoch, attributa eidem inde potestate cum litera nostra continencie subsequentis eciam seu tenoris. Petrus Dei gracia rex Aragonum etc., ffideli consiliario et auditori curie nostre Andree de Contijoch, salutem et graciam. Cum causa que in nostra cancellaria diucius ducta fuit et ducitur de presenti inter sindicos hominum forensium terre Ceritanie, agentes ex una parte et sindicos consulum et universitatis ville Podiiceritani defendentes ex altera, racione revocacionis quam dicti sindici forensium petunt fieri per nos de quodam privilegio per nos dictis consulibus et universitati Podiiceritani dudum indulto super vedis bladorum dicte terre Ceritanie et licenciis eorumdem, ut in processu inde actitato hec lacius sunt contenta, post renunciacionem et conclusionem sit in puncto sentencie in tantum quod aliud non restat nisi quod facta relacione in hiis sentencia proferatur nostra, partes ipse instantissime postularunt et postulant incessanter, volumus vobisque, qui de ea fuistis per nos datus relator et merita cause vobis propterea patefiunt de cuiusque sciencia et consciencie puritate confidimus, dicimus et mandamus quatenus dictam sentenciam ut regens nostram cancellariam in nostri consilio, in nostrique persona proferatis. Nos enim vobis dictam cancellariam regendi ipsamque sentenciam in nostri personam ferendi plenam conferimus potestatem, comittentes vobis super hiis cum inde dependentibus, emergentibus et connexis vices nostras plenarie cum presenti. Datum in Montesono sexta die madii, anno a nativitate Domini millesimo CCC.° septuagesimo sexto. Luppus cancellarius, ferri fecimus in hunc modum. In Dei nomine. Unde nos Petrus Dei gracia rex Aragonum etc. Visa supplicacione in nostra audiencia oblata per sindicos locorum forensium terre Ceritanie et contentis in ea, visis insuper privilegiis concessis per nos, uno

videlicet consulibus et probis hominibus Ceritanie et Baritani ac vallis de Rippis, quod fuit datum Barchinone terciadecima die novembris anno a nativitate Domini millesimo ccc.° sexagesimo tercio, et altero concesso consulibus, probis hominibus et universitati ville Podiiceritani, quod fuit datum Cervarie undecima die decembris anno a nativitate Domini millesimo ccc.° septuagesimo quarto. Viso eciam instrumento appellacionis emisse pro parte quorumdam dicencium se sindicos hominum terre Ceritanie nominibus eorum propriis et sindicatuum predictorum a quadam preconizacione facta in villa Podiiceritani, nomine et mandato locumtenentis gubernatoris nostri in comitatibus Rossilionis et Ceritanie, ad instanciam consulum dicte ville in qua et per quam publicari fecit privilegium concessum dicte ville Podiiceritani et ordinaciones eius pretextu factas per Consules dicte ville necnon et tribus instrumentis publicis sindicatuum per eosdem dicentes se sindicos predictorum. Viso inquam instrumento sindicatus producto per Petrum Vilielles sindicum dicte ville et aliis per eum dictis et propositis, tam adversus supplicantes predictos quam adversus supplicata per eos et responsionibus inde secutis, et signanter quod dicti supplicantes voluerunt similem supplicacionem seu peticionem quam obtulerunt ut sindici locorum terre Ceritanie oblatam esse et obtulerunt nominibus propriis eorumdem, necnon et quinque instrumentis publicis productis per sindicum ipsius ville in quibus agitur de revocacione sindicorum dictorum locorum forensium per aliquos homines forenses in ipsis instrumentis specificatos, qui ibidem consentire se dicunt privilegio dicte ville. Visis ulterius posicionibus oblatis primo et secundo loco per sindicum dicte ville Podiiceritani et postremo per sindicum hominum terre Ceritanie et testibus super eis utrimque receptis ac eorum attestacionibus publicatis. Visis consequenter ordinacionibus et preconizacionibus factis super prohibicionibus et inhibicionibus bladorum in villa Podiiceritani ac inventariis factis racione ipsarum prohibicionum, que producta fuerunt coram nobis per partes predictas. Visis expost instrumento sindicatus dicte ville Podiiceritani et una nostra carta sigillo nostro pendenti munita super usu ordinandi vedas bladorum concessa consulibus dicte ville necnon et instrumento sindicatus locorum forensium terre Ceritanie ultimo facto et inventariis bladorum ac preconizacionibus predictis per sindicos forenses antedictos. Visis postremo omnibus aliis et singulis per dictas partes dictis, propositis, productis et allegatis coram nobis tam verbo quam scriptis. Renunciato et concluso in causa presenti, facta inde relacione plenaria in nostro consilio de predictis omnibus per fidelem consiliarium et auditorem curie nostre Andream de Contijoch et eis maturo et digesto consilio recensitis, auditis ad plenum advocatis dictarum parcium habitaque collacione plenaria super eis cum sapientibus in jure et eorum consilio, sacrosanctis Evangeliis Dei coram nobis positis ut de vultu Dei judicium nostrum prodeat et nostre mentis occuli videant equitatem, sindicis utriusque partis presentibus, pronunciamus super hiis ut sequitur. Cum constet nobis intencionem forensium terre Ceritanie fore sufficienter fundatam, idcirco pronunciamus et declaramus dictum privilegium concessum consulibus et probis hominibus Ceritanie et Baritani ac vallis de Rippis sub data superius scripta esse validum et firmum et debere subsistere, non obstantibus propositis ex adverso, ipsumque non fuisse nec esse per subsequens privilegium concessum consulibus et probis hominibus ac universitati ville Podiiceritani sub data superius scripta in aliquo revocatum, imo ipsum privilegium ultimum ville Podiiceritani quatenus idem contrariatur primo privilegio forensium esse nullum, et illud quatenus idem contrariatur ad cautelam etiam revocamus. Lata fuit hec sentencia per dictum dominum regem seu in personam suam per dictum honorabilem Andream de Contijoch cancellariam regentem regiam in hac parte in dicta domo Minorum,

prima die julii anno a nativitate Domini millesimo CCC.° septuagesimo sexto, presente discreto Raymundo de Bonmacip sindico foraneorum predicto ex una parte et presente utique venerabili Matheo Dalp jurisperito et sindico universitatis ville Podiiceritani nomine quo supra ex altera, et presentibus honorabilibus Matheo Clementis legum doctore, Johanne Sancii del Maioral, Eximino Dosca jurisperitis Cesarauguste, Guillelmo de Solmonibus jurisperito Trempi, Thoma de Canellis, Bernardo Biscarra, Johanne Vallespir scriptoribus regiis et nonnullis aliis ibidem astantibus, testibus ad hec vocatis specialiter et rogatis. Qua quidem sentencia lata continuo dictus Matheus Dalp nomine quo supra dixit quod protestabatur, quod posset de predicta sentencia supplicare. — Luppus cancellarius.

Sig+num Petri, Dei gracia regis Aragonum, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comitisque Barchinone, Rossilionis et Ceritanie. Qui hanc sentenciam tulimus, seu loco et in personam nostri per dictum Andream de Contijoch, ut regentem cancellariam nostran, in hac parte ferri fecimus huicque instrumento publico pro ipsius corroboracione sigillum nostrum apponi jussimus inpendenti.

24

Barcelona, 18 gener 1379

El rei Pere III concedeix als homes de Llívia, Estavar i Vilanova la facultat d'imposar contribucions, durant sis anys, sobre el pa, vi, carn i altres productes alimentaris i mercaderies a fi de poder suportar les càrregues a les quals estan obligats.

ACA, Canc. Reg. 1267, f. 17r.

Nos Petrus etc. Ut vos fideles nostri probi homines parrochiarum de Livia, de Stevar et de Villanova onera ad que tenemini possitis melius suportare, tenore presentis concedimus vobis et plenam licenciam elargimus quod possitis imponere, statuere et ordinare imposicionem in pane, vino, carnibus et aliis mercimoniis et rebus in eisdem locis et eorum terminis prout vobis videbitur expedire, in quibus quidem imposicionibus contribuant et contribuere teneantur tam extranei quam privati cuiusvis condicionis existant, vosque illas possitis colligere et lavare seu colligi, levari facere aut vendere in una voce vel pluribus plus offerentibus, et id quod inde provenerit in vestris necessitatibus et oneribus convertere valeatis. Que quidem imposiciones durent a die qua imposite fuerint ad sex annos ex tunc immediati sequentes. Mandantes per presentes hominibus parrochiarum predictarum ac universis et singulis officialibus et subditis nostris presentibus et futuris, quatenus concessionem et gratiam nostras huiuscemodi per tempus predictum firmas habeant et faciant observari et non contraveniant quavis causa. In cuius rei testimonium presentem fieri et sigillo nostro secreto jussimus comuniri.

Data Barchinone XVIII. die januarii, anno a nativitate Domini M.°CCC.°LXX.°IX.° Rex Petrus.

25

Barcelona, 1 abril 1379

El rei Pere III mana al procurador reial dels comtats del Rosselló i Cerdanya, Berenguer de Maguerola, que respecti el privilegi concedit als homes de la parròquia de Llívia de no haver de pagar laudemis, i foriscapis i altres drets reials per la venda de terres i béns entre ells (n.° 27), *i els faci restituir el bestiar gros i petit que els havia confiscat o l'equivalent del seu valor.*

AMLl, còpia notarial (Bernat Manresa), en pergamí, de 27 de maig del mateix any 1379, numeració antiga n.° 10, actual n.° 15.

Petrus, Dei gratia rex Aragonum, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comesque Barchinone, Rossilionis et Ceritanie ffideli nostro Berengario de Magerola procuratori regio in comitatibus Rossilionis et Ceritanie, salutem et gratiam. In humili supplicacione pro parte hominum parrochie castri et termini de Livia, intra Ceritanie constituti, oblata nobis reverenter vidimus contineri quod vos, ex eo quia pretenditis eos teneri nostre curie in magnis pecunie quantitatibus racione foriscapiorum, laudemiorum et aliorum jurium nobis adquisitorum pro vendicionibus et alienacionibus absque firma nostra factis temporibus preteritis per ipsos homines de eorum possesionibus, terris et honoribus que pro nobis tenentur in parrochia de Livia castri antedicti, cepistis et ad manus vestras occupastis et quod peius est de facto vendidistis eorum bestiaria tam grosa quam minuta pretermitendo servare ipsis hominibus ipsas literas et provisiones quas pro predictis e nostra curia obtinuerunt quod redundat in eorum magnum dampnum et nocumentum ac etiam preiudicium manifestum. Quamobrem suplicato nobis humiliter super hiis de justitia provideri volumus vobisque, exigente justicia, dicimus et mandamus firmiter et expresse ac de certa scientia et consulte, quatenus facta juris firma per sindicos dicte parrochie de Livia in posse judicis nostri patrimonii de stando seu parendo juri super questionibus per vos motis seu movendis contra dictos homines, faciatis extimari bestiaria ipsis hominibus capta et assecurare per dictos eorum sindicos de tornando extimationem dicti bestiarii, si et cum apparuerit eos teneri nobis seu vobis nomine curie nostre, restituatis ilico memoratis hominibus dicta bestiaria eis capta seu per eorum detentorem restitui faciatis et tornari, dictis tamen sindicis restituentibus vobis seu illis qui a vobis emerunt dicta bestiaria sumptus factos tam in custodibus quam pascuis seu pasturagiis ac aliis necessariis in conservatione bestiariorum predictorum. Mandamus eciam firmiter et expresse cum presenti universis et singulis officialibus nostris ad quem seu quos presentes pervenerint, ut si emptores dictorum bestiariorum, resarcitis eis sumptibus antedictis et aliis dampnis que sustinuerunt predicta racione distulerint restituere ipsa bestiaria, compellant eos tam per impositiones penarum et earum exactiones quam alias ad restituendum prefatis hominibus de Livia dicta bestiaria, postposita omni mora et quovis etiam obstaculo quiescente.

Data Barchinone prima die aprilis, anno a nativitate Domini millesimo ccc.° septuagesimo nono. — B. de Val.

26

Saragossa, 9 setembre 1381

El rei Pere III es reserva l'examen i la resolució d'un procés pendent entre els funcionaris reials i els homes de Llívia sobre el pagament exigit a aquests darrers de laudemis i foriscapis, per les vendes i alienacions de llurs béns, i altres drets de la corona.

AMLl, lletra reial, transcrita en un document notarial (Joan Franc) de 25 de setembre del mateix any 1381. Numeració actual n.° 16.

Petrus, Dei gratia rex Aragonum, Valentie, Maioricarum, Sardinie et Corsice comesque Barchinone, Rossilionis et Ceritanie dilecto et fidelibus gerentivices procuratoris in comitatibus Rossilionis et Ceritanie, Berengario de Magarola, reddituum et jurium nostrorum in comitatibus supradictis procuratori, necnon judicibus quibuscumque et notariis causarum subscriptarum, salutem et dilectionem. Quia de processibus causarum que vertuntur inter vos domini procuratorem ex parte una et Petrum Comademanso, Petrum Juliani, Guillemum Bada, Bernardum Johannis et Bernardum Tio seu alios homines castri de Livia coniuctim vel divisim ex altera, ratione laudemiorum et foriscapiorum que asseritis vobis ex venditionibus vel alienationibus que fiunt vel facte sunt de terris et honoribus aut possessionibus suis spectare vel quia tales alienationibus sine consensu nostri facere non possunt nec debent aut aliter ut in ipsis procesibus continetur, volumus informari vobis et vestrum cuilibet dicimus et pricipiendo mandamus, sub ire et indignationis nostre incursu ac pena mille florenorum a contrafaciente habendorum et nostro erario aplicandorum, quatenus copiam documentorum clausam et sigillatam in manibus fideli scriptori nostri Ffrancis[ci...] tradendam ad nos quamcitius transmittatis. Et nichilominus in causis ipsis et earum qualibet hinc ad proxime instans festum Natalis omnino supersedeatis, eo interim in eisdem minime processu[...] nos vobis inhibemus et abdicamus potestatem omnimodam eo interim in causis suppradictis seu aliqua ipsarum quomodolibet procedendi et contrarium premissorum aliquatenus attemptandi.

Data Cesarauguste nona die septembris, anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo octuagesimo primo.

27

València, 10 juny 1382

El rei Pere III, mitjançant el pagament de dos-cents florins d'or d'Aragó, renuncia a favor dels homes de la parròquia de Llívia a les quantitats que poguessin deure-li i els confirma el privilegi de poder vendre, comprar o alienar llurs terres i béns entre ells, lliures de laudemis i foriscapis, exceptuats els clergues i cavallers.

AMLl, pergamí original, un tros de segell penjant, cera vermella, numeració antiga n.° 24, actual n.° 17; còpia notarial (Joan Mor) del 1553, numeració antiga n.° 25, actual n.° 18.

Nos Petrus, Dei gracia rex Aragonum, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, Comesque Barchinone, Rossilionis et Ceritanie. Pridem volentes nos informari de meritis cause que ducebatur et ducta fuerat inter partem fisci nostri ex parte una et vos probos homines et universitatem castri de Livia terre Ceritanie seu aliquos singulares ipsius loci ex altera, racione juris comissi petiti pro parte fisci nostri de terris, possessionibus et aliis fundis in dicto castro et suo termino situatis, venditis et alienatis sine firma nostri procuratoris reddituum et jurium nostrorum in comitatibus Rossilionis et Ceritanie, copiam processus super dicta causa orditi ad nos fecimus remiti et subsequenter de meritis cause ipsius habuimus relacionem a fideli auditore curie nostre Bernardo Michaelis in legibus licenciato, cui hoc comisimus, per que constat quod pars fisci suam accionem et demandamus contra vos seus aliquorum vestrum singulares intemptaverat pro iure comissi, quod asserebat nobis spectare de diversis terris et possessionibus infra terminos dicti castri situatis, eo quia de eisdem facte fuerant vendiciones et alienaciones sine consensu et firma nostris seu dicti procuratoris vel eius locum tenentis in Ceritania laudimio inde pertinente non soluto; vobis asserentibus quod ex privilegiis per nos nostrosque predecessores Maioricarum reges vobis concessis erat et est vobis licitum vendere et alienare dictas terras et possessiones inter vos, sine firma et consensu nostris seu dicti procuratoris vel eius locumtenentis et sine solucione juris laudimii, et quod de hiis fueratis et eratis in possessione pacifica a tanto tempore citra quod memoria hominum in contrarium non existit, et sic per consequens ad petita pro parte dicti fisci non tenebamini. Quodque apparebat quod super ipsa causa seu questione fuerant per judicem nostri patrimonii in comitatibus supradictis vel alios judices tres sentencie late, per quas pars fisci nostri pretendebat nostram super hiis intencionem fuisse fundatam, vobis asserentibus dictas sententias nullas diversis racionibus et ab eisdem fore appellatum et inde fuerat ad nos per vos habitus recursus. Tandem habito super hiis digesto consilio et meritis supradictis attentis quia dicta questio satis dubia videbatur, volentes erga vos benigniter nos habere, admisimus vos super hiis ad ducentorum florenorum nostre curie quitiorum compositionem, sic quod tenore presentis absolvimus, remittimus et relaxamus vobis dictis probis hominibus castri de Livia et vestrum singularibus perpetuo omnem actionem, questionem, peticionem et demandam et omnem penam quam contra vos vel bona vestra possemus agere, proponere vel movere usque in hodiernam diem, pro jure comissi pertinente vobis ex quibuscumque vendicionibus vel alienacionibus factis inter singulares quoslibet vestrum usque in hunc diem de quibusvis terris, possessionibus seu fundis infra terminos dicti castri de Livia sine assensu et voluntate nostra seu dicti procuratoris vel sui locum tenentis pro non solvendo jus laudimii vel ex fatica non presentata, ita quod amodo contra vos vel bona vestra per nos vel officiales nostros occasione predicta questio fieri nequeat aliquando. Ceterum ne in recidivam similis questionis pro futuro tempore reincidatis, attentis supradictis privilegiis et usu et consuetudine super premissis inde secutis cum hac eadem dicta privilegia confirmantes providemus et providendo declaramus, quod vos dicti probi homines potestis facere vendiciones et alias alienaciones inter vos metipsos de terris, posessionibus et aliis fundis intra terminos dicti castri sistentibus sine solucione laudimii vel alterius foriscapii, dum tamen ipsas vendiciones vel alias alienationes non faciatis personis eclesiasticis, militibus seu aliis ultra parrochiam Sancte Marie de Livia populatis. Declarato et adiecto et sub sequenti conditione presentem facimus provisionem et declarationem, quod instrumenta venditionum vel alienationum fiendarum, ut est dictum, habeant presentari ratione juris fatice dicto procuratori nostro vel suo locumtenenti in

Ceritania infra spacium quindecim dierum a die confectionis dictorum instrumentorum computandorum, de qua presentacione habeat constare per instrumentum publicum inde factum, et tunc ipse procurator vel eius locumtenens infra alios quindecim dies tunc proxime secuturos valeat si voluerit uti dicto jure fatice solvendo pretium rei vendite vel alienate, et si eodem jure uti no luerit, tunc dicta instrumenta restituere teneatur sine quolibet obstaculo, quodque tales venditiones ipso casu pro firmatis habeantur. Mandantes cum hac eadem carissimo primogenito et nostro generali gubernatori eiusque vices gerenti in comitatibus supradictis, dicto procuratori ceterisque officialibus nostris presentibus et futuris vel eorum locatenentibus, quod nostram remissionem, provisionem et declarationem huiusmodi ratam et firmam habeant, teneant et observent ac observari ffaciant et non contraveniant nec aliquem contravenire permittant quavis causa. Et pro hiis remissione et declaracione confitemur a vobis habuisse dictos ducentos florenos auri de Aragonia, quos fideli consiliario et thesaurario nostro Petro de Vallo numerando tradidistis, in quorum testimonium hanc vobis fieri jussimus nostro sigillo pendenti munitam.

Data Valencie decima die junii, anno a nativitate Domini M.°CCC.°LXXX.° secundo, regnique nostri quad[ragessi]mo septimo. — Ferdinandus cancellarius.

28

Barcelona, 20 gener 1390

El rei Joan I revoca la disposició donada anteriorment per ell sobre la pertinença a la recollita de Puigcerdà dels pobles d'Ix, Ur i Flori i els assigna a la recollita de Llívia, d'acord amb el privilegi del seu pare el rei Pere III del 15 de maig de 1375 (n.° 20).

AMLl, pergamí original, un tros de segell penjant, cera vermella, numeració antiga n.° 28, actual n.° 22.

Nos Johannes, Dei gracia rex Aragonum, Valencie, Maiorice, Sardinie et Corsice, comesque Barchinone, Rossillionis et Ceritanie. Justum esse decernimus et consonum racioni ut privilegia a nostris predecessoribus seu nobis concessa, potissime utilitatem publicam concernentia et ex causis legittimis introducta, serventur penitus inconcussa et si quid contra ipsorum privilegiorum mentes aut usum ipsorum innovatum sine justa causa fuit, concessum sive factum revocetur et ad statum debitum reducatur. Hinc est, quod cum pro parte vestri proborum hominum et universitatis castri de Livia in comitatu Ceritanie situati fuerit nobis humiliter supplicatum, quod cum illustrissimus dominus Petrus memorie recolende rex Aragonum, genitor noster, ex speciali privilegio vobis ac dicte universitati indulto et concesso, voluerit, decreverit, statuerit et mandaverit, vocatis et auditis ad plenum sindicis ville Podiceritanii et locorum subscriptorum et rei publice utilitate pensata, quod de cetero homines et persone locorum de Odellono, de Haviano, de Nahugia, de Ocegia et eius parrochia, de Palacio, de Hixio et eius parrochia, de Hurio, de Fflorinio et de Lora et habitantes et habitaturi in eisdem essent et esse haberent et tenerent de recollecta et deffensione dicte forcie de Livia, et ea et eos de plenitudine potestatis univerit, applicaverit, agregaverit, sum-

miserit et incorporaverit recollecte et deffensioni castri et barri de Livia predictorum et a recollecta, deffensione et contributione dicte ville Podiiceritani removerit, segregaverit et etiam separaverit, ut predicta et alia quadam carta pergamenea sigillo majestatis dicti domini genitoris nostri sigillata, data Ilerde quinta die madii anno a Nativitate Domini millesimo CCC.°LXXV.°, regnique ipsius quadragesimo, nobis in eius prima figura exhibita et ostensa lacius sunt contenta, vosque usi fueritis ad plenum privilegio memorato et pridem a nobis carta quedam obtenta fuerit continencie subsequentis.

«Nos Johannes, Dei gracia rex Aragonum etc. Illas libenter nostris subditis provisiones concedimus quas verum salubri regimini fore dinoscimus oportunas. Attendentes igitur quod pro parte vestri fidelium nostrorum proborum hominum locorum de Uri et de Fflori, comitatus Ceritanie, fuerit pridem a nobis quedam obtenta provisio sub hiis verbis: Nos Johannes, Dei gracia rex Aragonum etc. Oporteret regie magestati tempore pacis pro posse dare operam cum effectu, ut sinistro tempore subditi sui valeant salubriter gubernari. Relatum est etenim magnificencie nostre, quod ad induccionem quorumdam illustrissimus dominus rex dive recordacionis genitor noster, olim tempore sui regiminis, voluit, sancciit ac etiam ordinavit quod homines locorum de Duro et de Flori, comitatus Ceritanie, tempore inimicorum incursus vel alio quo ipsos recolligere seu receptare oporteret essent de recollecta castri de Livia dicti comitatus Ceritani, quodque contribuerent in operibus menium et vallorum et aliis pro defensione dicti castri de Livia fiendis, in magnum dampnum et evidens preiudicium dictorum habitancium hominum prefatorum locorum de Duro et de Fflori, qui homines propter distanciam maximam dicti castri de Livia a dictis locis de Duro et de Flori et alias nunquam temporibus a dicte provisionis citra in dicto castro de Livia se recollegerunt, nec cum eodem usi fuerunt contribuere nisi cum et in villa Podiiceritani eiusdem comitatus. Ideo ad dictorum hominum prefatorum locorum de Duro et de Flori humilem supplicacionem nobis perinde factam, cupientes tali morbo qui in deterioracionem patrimonii nostri cernitur proculdubio redundare debitam adhibere medelam, eisdem hominibus predictorum locorum de Duro et Flori tenore presentis plenariam facultatem impertimur, quod tempore quo ipsos receptare seu recolligere contigerit receptentur seu recolligantur in dicta villa Podiiceritani. Quodque contribuantur seu contribuere teneantur in operibus menium et vallorum et aliis pro tuicione dicte ville necessariis prout jam alias cum eadem contribuere consueverunt, provisione seu sanctione quacumque per dictum dominum regem facta que huic videatur aliquatenus contrariare minime obsistente, mandantes presentis sententia inclito et magnifico infanti Jacobo carissimo nostro primogenito, dalfino Gerunde et comiti Cervarie et generali gubernatori in omnibus regnis et terris nostris, eisque vicegerenti necnon ceteris universis et singulis officialibus et subditis nostris, quatenus hanc nostram provisionem teneant firmiter et observent et non contraveniant seu aliquem contravenire permittant aliqua racione. Pro huiusmodi concessione confitemur habuisse et recepisse a prefatis hominibus locorum de Duro et de Fflori, qui fideli consiliario et thesaurario nostro Petro Mercades exsoluti fuerunt, septuaginta florenos auri de Aragone. In cuius rei testimonium presentem fieri jussimus nostro sigillo secreto munitam. Data Cervarie XXV.° die aprilis, anno a Nativitate Domini millesimo CCC.° LXXX.° octavo. Rex Joahnnes.»

Attendentes eciam propter inadvertencia preinsertam provisionem nostram seu eius narracionem non plenam et pro vestri dictorum proborum hominum parte nobis relatum extitit continere veritatem, quia post et non ante ordinacionem seu provisionem predicti domini genitoris mei et ipsius vigore ad recolligendum vos et bona vestra in dicto castro de Livia et ad contri-

buendum forte in operibus menium et vallorum eiusdem et alia faciendum que deffensionem ipsius concernebant fuistis conpulsi, licet ante dictam provisionem sive sanccionem essetis sive esse consuevissetis de recolecta dicte ville Podiicentani et de ipsius menium et vallorum operum contribucione, prospicientes insuper quod vos contra justitiam vexaremini ad solvendum in operibus dicti castri et ad recolligendum vos in eodem, ex quo pro parte vestra onus subiistis solucionis sumptuum clausure dicte ville et in ea presertim ante dictam ordinacionem recolligere convenistis. Que quidem villa vobis promptior est ad recolligendum necessitatis tempore, locorum disposicione attenta, quam dictum castrum, idcirco vestris volentes oportunitatibus tamquam in parte a justitia et equitate procedentibus dare locum et reputantes fore magis utile rei nostre publice et terre Ceritanie vos esse de recollecta ville Podiiceritani quam dicti castri, nam dicta villa insignior est et notabilior aliis Ceritanie comitatus, hiis attentis et aliis pluribus veris racionibus ad hec nos inducentibus et ne preinserta nostra provisio vobis inutilis fiat, tenore presentis vobis dictis probis hominibus dictorum locorum de Uro et de Fflori et vestrum singulis presentibus et futuris concedimus ac sancimus et ordinamus, quod non obstante dicta provisione, ordinacione et sancione per dictum dominum genitorem meum, ut est dictum facta, nec obstante quacumque consuetudine inde post eam subsequta per vos super observacione ordinacionis premisse, nec obstante eciam quod apparere posset vos aliquando vi vel gratis inite dictam ordinacionem vel sancionem dicti domini patris nostri recollegisse in dicto castro et contribuisse in operibus fortalicii eiusdem, nec obstantibus quibusvis excepcionibus seu nullitatibus que cotra nostram literam preinsertam et nostram presentem concessionem dici seu opponi possent qualicumque, sitis et esse habeatis perpetuo de recollecta et contribucione operum clausure dicte ville. Possitisque et valeatis licite et impune, quando raciones oportuerit et vobis et dicte ville necessarium fuerit, vos et bona vestra recolligere et receptare in dicta villa Podiiceritani, in cuius operibus omnibus menium et vallorum et aliis defensioni sue necessariis vos et vestrum quilibet contribuere teneamini et habeatis. Nos enim vos et quemlibet vestrum a recollecta dicti castri de Livia et eius contribucione totali eximimus et pro exemptis haberi de cetero volumus ex nostre regie plenitudine potestatis, nec amodo castellani dicti castri qui nunc est et pro tempore fuerit parere teneamini super hoc jussionibus vel mandatis. Mandando per eandem expresse et de certa scientia gubernatori comitatuum Rossilionis et Ceritanie, castellano, consulibus dicti castri de Livia necnon universis et singulis officialibus et subditis nostris presentibus et futuris et dictorum officialium locumtenentibus, sub pena quingentorum florenorum auri a quolibet contrafaciente et quotiens fuerit contrafactum habendorum a nostro erario irremissibiliter applicandorum, quatenus nostram presentem concessionem, licentiam et ordinacionem firmiter teneant et observent, tenerique et observari faciant et non contraveniant nec aliquem contravenire permittant aliqua racione. Decernentes irritum et inane quitquid a quoque quavis causa scienter vel ignoranter in contrarium contigerit sustentari. In cuius rei testimonium hanc fieri et sigillo nostro pendenti jussimus comuniri. Data in Montesono XX.ª die aprilis, anno a Nativitate Domini millesimo CCC.º LXXX.º IX.º regnique nostri tercio. Rex Johannes.

Cumque dicta carta et contenta in ea sint multum vobis preiudicialia et dicto privilegio per vos tam solemniter obtento derogantica, parte non vocata et minus audita concessa, et alias iniuste, ut eius tenore clarius elucescit, dignaremus preinsertam et omnia et singula in ea contenta ex debito iustitie revocare, dictumque privilegium servari mandare iuxta eius seriem et tenorem,

nosque viso dicto privilegio, sic partibus vocatis ut pertangitur, pro utilitate rei publice obtento et eius usu qui in carta preinserta eciam profitetur, attento habitoque sub predictis digesto et maturo consilio cum peritis in jure, quia carta predicta fuit parte non vocata et minus audita obtenta, in lesionem dicti privilegii et vestri dampnum non modicum et iacturam. Tenore presentium cartam nostram preinsertam et omnia et singula in ea contenta de certa scientia ex debito justitie revocamus et anullamus et pro revocatis et nullis ac non factis haberi volumus, et mandamus, inungentes dictis hominibus locorum et parrochie de Hix, de Duro et de Flori inibi habitantibus et habitaturis et eciam universis et singulis officialibus et subditis nostris, quod habendo presentem nostram revocacionem ratam et firmam, dictum privilegium teneant et observent, teneri et observari faciant et non contraveniant nec aliquem contravenire permittant aliqua racione. In cuius rei testimonium presentem fieri jussimus nostro sigillo pendenti munitam.

Data Barchinone vicesima die januarii, anno a nativitate Domini millesimo ccc.° nonagesimo regnique nostri quarto. — Petrus Çacalm.

29

Perpinyà, 8 maig 1396

El rei Joan I condona als cònsols i prohoms de Llívia els deutes que haguessin pogut contreure amb la corona per qualsevol motiu o pretext i els concedeix de poder imposar contribucions sobre aliments, bestiar i mercaderies, a llur albir i sense haver-ne de donar compte a ningú, per espai de deu anys.

ACA, Canc. Reg. 1911, f. 52^{r-v}.

Nos Johannes etc. Volentes erga vos fideles nostros consules et probos homines ac universitatem loci et parrochie de Livia, terre Ceritanie, graciosius nos habere et ab inquietacionibus et molestiis que pro subscriptis per nos et officiales ac comissarios nostros vobis inferri possent penitus liberare, eo maxime attento quod locus ipse existit in confinibus dominacionis nostre, cum presenti carta nostra diffinimus, remittimus et penitus relaxamus vobis dictis consulibus et probis hominibus et toti universitati et singularibus loci et parrochie pretactis habitantibus tam in eodem loco quam eius parrochia omnem accionem, questionem, peticionem et demandam et omnem penam civilem et criminalem et aliam quamlibet quam nos seu quivis officiales et comissarii nostri possemus seu possent vobis, universitati et singularibus iamdictis facere, infligere, proponere seu monere in judicio vel extra pretextu seu occasione sisarum, imposicionum, adiutarum, barrarum et quorumvis aliorum vectigalium et exactionum que in iamdictis loco et parrochia et eorum terminis fuerint usque in hunc presentem diem vel dicerentur in dictis statue, imposite et exacte ex propria ordinacione consulum aut concilii universitatis prefixe vel alias sine licencia nostri vel predecessorum nostrorum, aut contra et preter formam concessionum per nos aut per ipsos nostros predecessores eis indultarum vel eo quia peccunia que ex ipsis imposicionibus, barris seu vectigalibus provenit non fuerit conversa in illos usus seu actus in quos converti debebat seu alias qualicumque racione seu causa ex dictis imposicionbus, barris, sisis, adiutis seu vectigalibus quomodolibet descendentes, ita quod sive in predictis culpabiles fuistis sive non numquam per nos seu quosvis officiales et comissarios nostros possitis premissorum occasione impeti, demandari, conve-

niri, molestari, inquietari seu pena aliqua condempnari in judicio vel extra, imo si aliquid penes vos seu dictam universitatem aut aliquos singulares eiusdem superfuerit seu remanserit totum illud vobis graciose remittimus et perdonamus et inde sitis generaliter singuli et singulariter universi loci et parrochie prelibatis et eorum terminorum a predictis omnibus et singulis cum omnibus bonis vestris liberi et quiti et perpetuo absoluti; nec possitis compelli per nos seu dictos officiales et comissarios nostros ad reddendum seu exhibendum compotum de predictis vobis tamen facientibus querelantibus de vobis civiliter dumtaxat justicie complementum. Ceterum volentes vos prelibatos consules et probos homines ac universitatem et singulares loci et parrochie iamdicte ampliori gratia confoveri, ut melius supportare valeatis nonnulla onera que tam pro succurrendo nostris necessitatibus quam ratione guerrarum preteritarum quam etiam aliis pluribus rationibus sive causis vos sustinere opportuit et opportet, presentis serie concedimus vobis memoratis consulibus et probis hominibus ac toti universitati sepedicti loci de Livia et parrochie eiusdem ac plenariam facultatem etiam impartimur, quod absque metu et alicuius pene incursu possitis et liceat vobis imponere, statuere ac etiam ordinare semel et plures quociens vobis visum fuerit intus dictum locum de Livia et terminos ac parrochiam eiusdem imposiciones, sisas sive adiutas vintena et retrodecima generales tam in et super victualibus, expletis, lucris, bestiariis et mercibus quam aliis bonis et rebus quibuscumque exigendas, habendas et levandas a quibuscumque personis tam privatis quam extraneis in dicto loco et parrochia eiusdem comorantibus seu illuc declinantibus prout et quociens vobis videbitur expedire. Quas quidem imposiciones, sisas sive adiutas possitis et valeatis imponere, augmentare, minuere et mutare ad vestri libitum voluntatis et quociens vobis fuerit benevisum et ipsas adiutas, sisas sive imposiciones colligere et levare colligique et levari facere aut eas distrahere, vendere et arrendare plus offerenti seu offerentibus et pecunia eorum vestris utilitatibus applicare ad vestram omnimodam voluntatem, et de pretiis seu peccuniis inde habendis nullan teneamini nobis nec alicui officiali seu comissario nostro reddere rationem. Mandantes per presentem universis et singulis officialibus, comissariis et subditis nostris vel dictorum officialium locatenentibus presentibus et futuris, quatenus nostram huiusmodi remissionem ac novam licenciam et concessionem, quam licenciam durare volumus tamen per decem annos, finito tempore aliarum concessionum nostrarum ac omnia et singula supradicta teneant firmiter et observent tenerique et observari inviolabiliter faciant et non contraveniant nec aliquem contravenire permitant aliquo jure, causa vel etiam ratione. Pro huiusmodi autem remissione et nova concessione fatemur habuisse a vobis viginti florenorum auri de Aragonia quos nostro thesaurario integer persolvistis. In cuius rei testimonium presentem vobis fieri et sigillo nostro pendenti jussimus communiri.

Data in villa Perpiniani VIII. die marcii, anno a nativitate Domini M.°CCC.°XC.°VI.° regnique nostri decimo.

30

Barcelona, 12 juny 1405

El rei Martí l'Humà disposa que, segons el costum antic, siguin elegits procuradors o síndics que tinguin cura de defensar els drets del castell de Llívia i proveeixin a la seva reparació i defensa.

ACA, Canc. Reg. 2143, f. 190^{r-v}.

Martinus rex etc. Fidelibus nostris juratis et probis hominibus castellanie et recollecte castri et suburbii loci de Livia, terre Ceritanie, salutem et gratiam. Sicut fuimus plenarie informati ab antiquo citra tempore consueverunt per vestros predecessores elegi certi procuratores et sindici qui onus et curam gerebant deffendendi jura castri predicti, faciendi vel fieri faciendi opera dicto suburbio necessaria, exploratores seu excubias guerre tempore transmittendi ac multa alia faciendi que conservacione nostrarum regaliarum et jurium reique publice dictarum partium statum prosperum concernebant. Cumque ex quo a quodam citra tempore dicti procuratores et sindici eligi cessaverunt non sint pro nunc aliqui qui faciendi predicta et alia que dictorum procuratorum incumbebant officio onus gerant, propter quod res publice plurimum leditur nostreque regalie et jura non modicum suscipiunt detrimentum, volentes vestri predicte rei publice providere incomodis in hac parte vobis dicimus et mandamus expresse et de certa scientia et, sub pena centum florenorum auri de bonis vestris irremisibiliter habendorum ac nostro applicandorum erario, quatenus si ita sit et dicti procuratores ac sindici elegi consueverunt ut prefertur, insequendo antiquorum in dicta parte vestigium procuratores vel sindicos prout consueverunt elegi antiquitus vobis presentibus eligatis, qui faciendi predicta et alia que solent officio eorum incumbere habeant potestatem, ut sic incomodis nostri et rei publice huius nostre provisonis remedio consulatur. Nos enim mandamus castellano castri predicti qui est et qui pro tempore fuerit quod si vos in eligendo dictos procuratores vel sindicos fueritis negligentes, desides aut remissi penam predictam de bonis vestris seu illorum ex vobis qui in predictis negligentes fuerint exhigant irremisibiliter atque levent, comittentes dicto castellano super exactionem dicte pene et aliis inde deppendentibus seu emergentibus et connexis plenarie vices nostras.

Data Barchinone duodecima die junii, anno a nativitate Domini millesimo quadrigentesimo quinto.

31

5 abril 1408

El rei Martí l'Humà confirma el privilegi de Pere III referent a la pertinença dels pobles d'Oceja, Ix i Palau a la recollita del castell de Llívia (n.° 20) *i hi anexa també els pobles d'Odellò i Vià.*

AMLl, pergamí original, fragment de segell en cera vermella (perdut). Numeració antiga, n.° 30. Esmentat en el document següent de la reina Maria (n.° 32).

32

Barcelona, 24 març 1438

La reina Maria, muller d'Alfons el Magnànim, confirma per sentència judicial la pertinença dels pobles d'Oceja, Ix i Palau a la recollita de Llívia, tal com havien ordenat els reis Pere III i Martí l'Humà, dels quals són reportades les respectives disposicions que justifiquen la decisió.

AMLl, pergamí original, segell penjant amb les quatre barres, en cera vermella, numeració antiga n.° 35, actual n.° 30.

In nomine eius qui recte judicare precepit. Pateat universis, quod nos Maria, Dei gratia regina Aragonum, Sicilie, Valentie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comitissa Barchinone, ducissa Athenarum et Neopatrie ac etiam comitissa Rossilionis et Ceritanie, locumtenens generalis serenissimi domini regis viri et domini nostri carissimi, visa quadam apellatione in curia vicarii ville Podiiceritani coram Guillelmo Raymundo de Vilafrancha milite vicario et aliquibus ex consulibus et nonnullis aliis auctenticis personis dicte ville ad nos interposita per Gillelmum Rayrich, assertum sindicum locorum de Ocigia, de Palacio et de Hix et parrochiarum eorumdem, sub kalendario de vicesima marcii, anno Domini millesimo quadringentesimo tricesimo septimo, a nonnullis anantamentis seu procedimentis ac exequcione per Guillelmum Ros, assertum porterium gubernationis comitatuum Rossillionis et Ceritanie, virtute quarumdam literarum sive provisionum a curia dicte gubernationis sive a locumtenente gubernatoris emanata, que quidem appellatio denuo presentata fuit dicto locumtenente in villa Perpiniani per Bernardum Capdevila scriptorem a dicto Guillelmo Rayrich substitutum, cui appellationi non videtur fuisse delatum per dictum locumtenentem gubernatoris. Visa ulterius sindicorum seu sindici de Livia et catlani dicti castri qui presentes erant in curia citatione ad omnes et singulos actus dicte cause usque ad sententiam inclusive, visis inquam utriusque partis libellis appellatoriis et multiplicatis supplicationibus, visa etiam quedam sententia precedente quodam processu per Raymundum Çagarriga militem tunc dictorum comitatuum gubernatorem lata, virtute cuiusdam comissionis sibi et Poncio deç Callar domicello, tunc callano dicti castri, et utrique ipsorum facte per dominum regem Martinum celebris memorie, sub kalendario de vicesima die junii anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo septimo, in et cum qua sententia pronunciavit inter cetera homines locorum de Ocigia de Palatio et de Hix francos sive inmunes fore amodo a recollecta dicti castri de Livia, si in dicto castro se recollegere noluerint, ita tamen et non alias quod dicti homines tenerentur solvere et contribuere in operibus seu opere quod fiet in muro dicti castri et hoc prorata eos tangente in dicto opere ad tempus quinquaginta dierum, qui currere incipiebant in festo Pasce Resurreccionis Domini, inmediate post dictam sententiam de proximo venturo et non ultra, qui quidem processus et sententia fuerunt denuo per dominum (*tacat, illegible*) confirmati. Visa etiam quadam littera seu provisione dicti domini regis Martini cum qua dictos homines de Ocigia, de Palatio et de Hix, tempore necessitatis faciebant de recollecti dicte ville Podiiceritani, visa insuper quadam alia littera seu provisione comissionis facte, longe post processum et sententiam dicti Raymundi Çagarriga et eorum confirmationem per dictum dominum regem Martinum dicto Raymundo Çagarriga gubernatori et Dalmacio de Biert tunc dictorum comitatum regio procuratori et unique ipsorum, visa insuper quadam alia littera Bernardi de Vilacorba domicelli locumtenenti gubernatoris in dictis comitatibus, que per dictum dominum regem Martinum extitit confirmata, visa alterius quadam alia littera domini regis Petri cum qua certis modo tamen et forma, mandavit homines loci de Palacio, qui erat abbatis sive monasterii Sanctarum Crucum, esse de recollecta dicte ville Podiiceritani, que omnia producta fuere pro parte hominum dictorum locorum de Ocigia, de Palacio et de Hix, non solum ad probandum et mostrandum bene per eos appellatum fuisse, sed etiam a recollecta et contribucione operum dicti castri de Livia se francos esse, quitios et inmunes. Viso ulterius quodam privilegio domini regis Petri, memorie recolende, dato Ilerde quinta madii, anno M.°CCC.° septuagesimo[quinto] ad supplicationem hominum recollecte et forcie dicti castri de Livia, impetrato et concesso in et cum quo causa cognita multis urgentibus et necesariis racionibus

voluit et decrevit quod de cetero essent et esse deberent nonnulli homines diversorum locorum et parrochiarum, fere novem numero, inter quos sunt homines dictorum locorum de Ocigia, de Palacio et de Hix de recollecta et deffensione dicte forcie de Livia, et homines ac personas dictorum locorum et cuiuslibet ipsorum et habitantes et habitaturos in eisdem et dicta loca de sue plenitudinis potestate univit, aplicavit et agregavit, submisit ac perpetuo incorporavit recollecte et defensioni dicti castri et barri de Livia, et a recollecta ac defensione et contribucione ville Podiiceritani removit et segregavit, rejectis racionibus et opposicionibus nonnullis per sindicos universitatis dicte ville necnon per sindicum sive procuratorem dictorum locorum coram dicto domino rege Petro et in suo consilio positis et allegatis, et cum quo etiam privilegio, decrevit, voluit et ordinavit ut dicti homines dictorum locorum de Ocigia, de Palacio et de Hix tenerentur operari in fortalicio et vallis dicti castri. Visa insuper quadam confirmacione cum insercione dicti privilegii facta ad supplicationem hominum populatorum in castlania dicti castri de dicto privilegio per dominum regem Martinum, longe post processum et sentenciam dicti Raymundi Çagarriga et eorum confirmacionem. Viso insuper quodam publico instrumento presentacionis facte de dicto privilegio, per assertos sindicos hominum callanie dicti castri de Livia ac tocius recollecte eiusdem, tunc vicario et judici ordinario dicte ville Podiiceritani, necnon callano dicti castri et hominibus dictorum locorum de Ocigia, de Hix et de Palacio, diversis diebus et oris ac in diversis locis insimul congregatis mandato dicti vicarii, in quo eciam instrumento continentur requisiciones facte per dictos sindicos dictis vicario et judici ordinario ac callano et mandata per eosdem facta hominibus dictorum locorum de se recolligendo tempore necessitatis requisiti in dicto castro et barrio de Livia juxta formam dicti privilegii, que omnia allegata et producta fuerunt pro parte sindici hominum et callanii dicti castri de Livia et recollecte eiusdem, non solum ad mostrandum et probandum male per homines dictorum locorum de Ocigia et de Hix et de Palacio fuisse appellatum, sed eciam dictos homines virtute privilegii dicti domini regis Petri, cui derogatum non fuerat, fore et esse de recollecta dicti castri et barri de Livia et contribucione operum eiusdem. Visis eciam potestatibus tam Johannis Ros quam Johannis de Campis, assertis sindicis dictarum partium et aliis omnibus et singulis que dicte partes dicere, proponere et allegare voluerunt et allegarunt verbo pariter et scriptis, facta in nostra audientia relacione et parcium advocatis ad plenum auditis, exactis votis a nonnullis doctoribus et in jure peritis de consensu parcium ad investigandam veritatem et justiciam dicte cause electis et deputatis, solum Deum habentes pre oculis sacro sanctis Evangelis coram nobis positis et per nos quibus decet reverencia et humilitate inspectis, die et hora presentibus ad audiendam hanc nostram deffinitivam setenciam in hac causa dictis partibus praecise et peremptorie asignatis, quas eciam ad cautelam nunc assignamus, ad eam in hiis scriptis proferendam procedimus finaliter prout ecce: Cum ex meritis processus huismodi non constet nobis intencionem hominum dictorum locorum de Ocigia, de Palacio et de Hix fuisse fundatam, quinimo attentis forma scripture ac mente comissionis facte per dominum regem Martinum dicto Raymundo Çagarriga, virtute cuius processit et sentenciavit, constet nobis omnia per eum processa et firmata quantum tangit extraccionem hominum dictorum locorum a recolecta et operum contribucione dicti castri de Livia, tamquam contra formam dicte comissionis processa et sentenciata, fuisse nulla, dictumque Raymundum, quantum ad ea nulliter processisse et consequenter privilegio dicti domini regis Petri preiudicatum in aliquo non fuisse, presertim attenta confirmacione, longe post dictum processum et sentenciam ac eorum confirmacionem facta per dictum dominum

regem Martinum, de privilegio dicti domini regis Petri, sub kalendario de quinta aprilis, anno Domini millesimo quadringentesmo octavo, postquam quidem confirmacionem idem dominus rex Martinus, de causa in qua dictus Raymundus Çagarriga pronunciaverat, scilicet recollecte et contribucionis dictorum hominum de Ocigia, de Palacio et de Hix que in sui audiencia suscitata extiterat, novissime comissionem fecit, sub kalendario de decima die novembris dicti anni millesimi quadringentesimi octavi, que omnia subrepcionem confirmacionis facte per dictum dominum regem Martinum de processu et sentencia dicti Raymundi Çagarriga videntur innuere et arguere et dictum dominum regem Martinum a dictis processu et sentencia recessisse, attentis eciam racionibus et motivis quibus idem dominus rex Petrus motus fuit in concessione dicti privilegii, que bonum publicum et utilitatem tocius illius terre videntur concernere, et revocacionibus privilegiorum quibus ut plurimum jura patrie videntur obstare, hac nostra diffinitiva sentencia pronunciamus, firmamus, diffinimus et declaramus per producta et allegata pro parte dictorum hominum de Ocigia, de Palacio et de Hix, privilegium dicti domini regis Petri minime fuisse revocatum neque eidem in aliquo preiudicatum, imo homines dictorum locorum ad recollectam dicti castri et contribucionem operum eiusdem, juxta formam, seriem et tenorem privilegii dicti domini regis Petri teneri et obligatos fore, et consequenter per dictos homines de Ocigia, de Palacio et de Hix male apellatum fuisse, proviso tamen quod si per dictos homines actenus aliquid virtute sentencie dicti Raymundi Çagarriga, in operibus seu racione operum dicti castri de Livia, monstratum seu probatum fuerit exsolutum fuisse, quod totum illud recipiatur eis in compotum suo casu neutram parcium in expensis condempnantes et ex causa. Lata fuit hec sentencia per nos seu in nostri personam per fidelem consiliarium et cancellariam regiam regentem Jauffridum de Ortiges legum doctorem, et lecta de nostro seu ipsius mandato per fidelem locumtenentem prothonotarium dicti domini regis et nostrum Raymundum Baiuli in aula beate Eulalie regii majoris palacii civitatis Barchinone, in qua audiencia regia more solito celebrabatur, die lune vicesima quarta die marcii, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo tricesimo octavo, regnique dicti domini regis vicesimo tercio, ad quam fuerat ad audiendum dictam sentenciam assignata. Presentibus et dictam sentenciam ferri et promulgari supplicantibus Johanne de Campis notario, sindico castri de Livia pro una parte, et Johanne Ros causidico, sindico dictorum locorum de Ocigia, de Palacio et de Hix parte ex altera, et presentibus eciam pro testibus Ffrancisco Castilionis, Bernardo Micaelis et Bernardo Cases legum doctoribus, Berengario Spigoler et Petro Bartholomeo Valls scriptoribus regiis et pluribus aliis in multitudine affluenti. — De Ortiges.

Sig(*s. man.*)num Marie Dei gratia regina Aragonum, Sicilie, Valentie, Maioricarum Sardinie et Corsice, comitisse Barchinone, ducisse Athenarum [et Neopatrie et] etiam comitisse Rossilionis et Ceritanie, locumtenens generalis serenissimi domini regis viri et domini nostri carissimi, que hanc sententiam tulimus eidemque sigillum huius regium in[pendentem] jussimus aponendum.

33

Llívia, 1580-1581

Petició adreçada al virrei de Catalunya i dels comtats de Rosselló i de Cerdanya, Francesc de Montcada i Folc de Cardona, comte d'Aitona, a fi d'obtenir que el nombre de sis persones insaculades fos augmentat fins a dotze

i evitar així que el càrrec de cònsol recaigués massa sovint sobre els mateixos individus.

AMLl, original, en paper, secció IX, 1, Insaculació.

Serenísim Senyor: Lo síndich de la vila de Lívia diu que ab lo privilegi concedit per lo prior don Fernando de Toledo antecessor de V. Altesa, a 26 de juny 1579,[1] fonch ordenat que per lo bon govern de dita vila fossen fetes tres bolsas y en quiscuna dellas fossen insiculades sis personas y que una bolsa se intitulàs de mà maior, l'altra de mà mijana y d'altra de mà menor, y que totes las dites personas fossen catalanes, domiciliades en dita vila o en les parròchias de Sereja y Gorguya com és de veurer en dit privilegi al qual se a relatió, de les quals quiscun any lo die de sant Joan Baptista se fahés extractió de cònsols traent de cada bolsa a sort de rodolí hu, y així és estat fet y observat. E com dita vila hage crescut en número de habitants y per ésser tant pochs los inseculats en dites tres bolsas lo pes del càrrech de cònsols recau sobre unas mateixas personas, y se considera seria de gran convenièntia augmentar lo número dels inseculats en dites tres bolsas. Per so y altrament lo dit síndich en nom de dita vila suplica humilment a V. Altesa sie servit, ampliant dit privilegi, concedir que.s aiusten en la bolsa de mà maior tres persones y en la bolsa de mà mijana altres tres persones, de manera que sian nou las personas inseculades en cada una de les propdites bolsas, y en la bolsa de mà menor se ajusten altres sis personas de manera que sien dotse los inseculats en dita bolsa de mà menor, restant totes les demés cosas ordenades ab lo sobrereferit privilegi del prior don Fernando en sa forsa y valor, y per aquest effecte ésser-los otorgat privilegi y despatxat aquell per a que se puga fer dita inseculatió destes dotse personas, que.s han de ajustar a las que estan ja inseculades en ditas tres bolsas, y aprés se puga fer la extractió de cònsols en la forma acostumada lo dia o festa de sant Joan Baptista prop vinent, que dita vila rebrà en assò singular gràtia y mercè de V. Altesa.

1. Vegeu LLF, n.° 15.

34

Montsó, 30 novembre 1585

El rei Felip II d'Espanya, a petició del síndic Guillem de Maranges, representant dels cònsols i de la universitat de Llívia, confirma als seus habitants tots els privilegis, usos i llibertats que els havien atorgat els seus predecessors i ordena als oficials reials que els observin i els facin observar.

AMLl, pergamí original, senyal d'haver-hi hagut un segell penjant desaparegut, numeració antiga n.° 31, actual n.° 52; còpia, en pergamí, mutilada, numeració actual n.° 53; ACA, Canc. Reg. 4312, f. 118^{r-v}.

Nos Philipus, Dei gratia rex Castellae, Aragonum, Legionis, utriusque Siciliae, Hierusalem, Portugalliae, Ungariae, Dalmatiae, Croatiae, Navarrae, Granatae, Toleti, Valentiae, Galletiae, Maioricarum Hispalis, Sardiniae, Cordubae, Corsicae, Murtiae, Giennis, Algarby, Algessirae, Gibraltaris, insularum Canariae, necnon Indiarum orientalium et occidentalium ac terrae firmae maris occeani, archidux Austriae, dux Burgundiae, Brabantiae, Mediolani, Athenarum et Neo-

Biblioteca Puigcerdà

patriae, comes Habspurgii, Flandriae, Tirolis, Barcinonae, Rossilionis et Ceritaniae, marchio Oristani et Gociani. Licet adiectione plenitudo non egeat nec firmitate quod est firmum confirmantia, tamen interdum quod robur obtinet non quod necesitas id exposcat, sed ut confirmantis sincera benignitas pateat et rei geste abundantioris cautelae robur accedat. Sane magestati nostre fuit expositum pro parte Guillermi Maranges sindici, consulum, universitatis et singularium nostre villae et parrochiae de Livia, comittatus Ceritaniae, quod per retro reges predecessores nostros indelibilis memoriae fuerunt eis concessa et indulta nonnulla privilegia, gratiae, libertates, franquitates et immunitates prout in illorum privilegiis et concessionibus, ad que habeatur relatio seriosius enarratur, fuitque per eundem sindicum magestati nostrae humiliter supplicatum ut ipsa omnia privilegia et concessiones per eosdem retro reges dictis universitati et singularibus concessa laudare, approbare, ratificare, confirmare ac quatenus opus sit de novo concedere de nostra solita benignitate dignaremur. Nos vero dicta supplicatione benigne suscepta, attenta fidelitate dicte universitatis, parrochie et hominum eiusdem erga serenissimos reges Aragonum predecessores nostros et nos semper habita et continuata vobis eorum duximus annuendum. Tenore igitur presenti, deque nostra certa scientia regiaque aucthoritate deliberate et consulto ac matura nostri sacri supremi regii Aragonum consilii accedente deliberatione, eisdem universitati, parrochie et singularibus nostrae villae de Livia presentibus et futuris omnia privilegia, gratias et concessiones per eosdem retro reges predecessores nostros praefatae universitati et illius hominibus concessa et concessas, que licet in presenti non inserantur pro insertis haberi volumus et habemus ac si de verbo ad verbum essent inserta, laudamus, approbamus, ratificamus et confirmamus ac si et quatenus opus sit de novo concedimus, nostreque huiusmodi laudationis, approbationis, ratificationis et confirmationis ac quatenus opus sit nove concessionis munimine seu presidio roboramus et validamus prout melius et plenius hactemus in possessione eorum fuerunt et in presentiarum existunt. Volentes et expresse decernentes, quod huiusmodi nostra laudatio, approbatio, ratificatio et confirmatio ac quatenus opus sit nova concessio sit et esse debeat dicte universitati, parrochiae et singularibus nostrae villae de Livia modo quo supra stabilis, realis, valida atque firma, nullumque in judiis aut extra sentiat dubietatis obiectum, deffectus incommodum aut noxe alterius detrimentum sed in suo semper robore et valore persistat. Serenissimo propterea Philippo principe Astuariarum et Gerundae ducique Calabriae et Montisalbi, filio primogenito nostro charissimo et post felices et longevos dies nostros in omnibus regnis et dominiis nostris Deo propitio immediato heredi et legitimo successori, intentum aperientes nostrum sub paterna benedictionis obtentu dicimus eumque rogamus, illi vero venerabili magnificis et dilectis consiliariis, futuro locumtenenti et capitaneo generali nostro, cancellario, vicecancellario regente cancellariam et doctoribus nostrae regiae audientiae, gerentibus vices nostri generalis gubernatoris in dictis principatus et comitatibus, magistro rationali domus et curiae nostrae et eius locumtenenti, bajulo generali, regiis procuratoribus, vicariis, bajulis, subvicariis, subbajulis, alguaziriis, virgariis, portariis ceterisque demum universis et singulis officialibus et subditis nostris maioribus et minoribus in nostro principatu Cathalonie et comitatibus Rossilionis et Ceritaniae constitutis et constituendis dictorumque officialium locumtenetibus seu officia ipsa regentibus et subrogatis dicimus, precipimus et jubemus ad incursum nostrae regiae indignationis et ire peneque florenorum auri Aragonum mille nostris inferendorum erariis, quatenus huiusmodi nostram confirmationem et quatenus opus sit novam concessionem ceteraque omnia et singula precontenta et expressata, eis-

dem universitati parrochiae et singularibus nostrae villae de Livia presentibus et futuris teneant firmiter et observent tenerique et inviolabiliter observari faciant per quoscumque, cauti secus agere, fieri vel permitere ratione aliqua sive causa si dictus serenissimus princeps nobis morem gerere, ceteri vero officiales et subditi nostri predicti gratiam nostram charam habent et preter ire et indignationis nostre incursum penam preapositam cupiunt evitare. In cuius rei testimonium presentem fieri jussimus nostro regio communi sigillo impendenti munitam.

Data in oppido Montissoni, die trigesimo mensis novembri, anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, regnorum autem nostrorum videlicet citerioris Siciliae et Hierusalem vigesimo secundo, Castellae autem, Aragonum, ulterioris Siciliae et aliorum trigesimo, Portugalliae tamen sexto. — Yo el Rey (*autògraf*).

Vidit Frigola vicescomes generalis thesaurarius. Vidit Campi regens.

Dominus rex mandavit mihi Hieronimo Gassol. Visum per Frigola vicemcomitem generalem thesaurarium. Sapena, Campi, Terça et Quintana regentes cancellariam. In diversorum XVII.° fol. CXVIII.°.

35

Llívia, 1604

Capítols acordats pels diferents estaments de Llívia sobre la insaculació dels càrrecs municipals, jurats, cònsols, oïdors de comptes, síndic, clavari, obrer, mostassà i membres del consell general, aprovats pel virrei de Catalunya i dels comtats del Rosselló i de Cerdanya, Hector Pignatelli.

AMLl, original, en paper, secció IX, 1, insaculació.

Die lune quinta mensis januarii, anno a nativitate Domini millessimo sexcentessimo quarto, in villa de Livia.

Com en la real Audiència del principat de Cathalunya y comptats de Rosselló y Cerdanya fos estada moguda lite y controvèrsia per y entre lo síndich de les confraries de la vila de Llívia, terra de Cerdanya, bisbat d'Urgell, en nom de dites confraries de una part y los cònsols y síndich de dita vila de Llívia de part altra de e sobre la admissió y concurrèntia en los officis públichs de dita vila de Llívia, govern de aquella y altrament, com en lo procés o processos de dita causa o causes apar, volent que las pretencions de quiscuna de dites parts en dits processos allegades ésser assí agudes per expressades y especificades com si quiscuna de aquellas de per si hi fossen specificades, per rahó dels quals plets y causes està suspesa al present la extractió dels officis públichs de dita vila de Llívia y axí bé alterats los ànimos dels habitants de dita vila y parròchia de Llívia, y per so entre ells en alguns discidis y controvèrsies. De hont trobant-se en lo present comtat de Cerdanya lo molt illtre. senyor Onofre Canter, portantveus de general governador en los comtats de Rosselló y Cerdanya, havent antés dits descidis y controvèrsies se conferien en dita vila de Llívia, allí cridà les dites parts y entengué y oy les pretensions de cada una dellas, les quals oydes, ab intervenció del illtre. senyor micer Martí Soler assesor seu, féu alguns apuntaments sobre les pretensions de les dites parts. E per què lo dit senyor Governador ni sa cort, per offerir-se negocis importants en la vila de Perpinyà los quals neces-

sitaven de sa presèntia, de paraula cometé, encomanà i encarregà la effectuatió del consert de dits discidis i discòrdies als illtres. senyors Joan Morer de Toses donsell, Domingo Soldevila burgés, micer Joan Maranges doctor en drets y Hyerònim Costa notari baix escrit per a que los dits quatre ab tot llur dit ànimo posible procurassen la effectuatió y resulatió del dit consert, per a que dita vila de Llívia restàs amb la quietud, tranquillitat, pau y concòrdia convenients. Per hont los dits illtres. senyors Joan Morer de Toses, Domingo Soldevila, micer Joan Maranges y notari baix escrit conferint-se en dita vila de Llívia convocaren als senyors cònsols, síndich y proms y confraries de dita vila de Llívia, los quals convocats tots junts en la casa del consolat de dita vila de Llívia, consell general aquí tenint, celebrant y representant, refferian lo quant convenient era que dites causes y plets, discidis y qüestions que entre si tenian vinguessan a concòrdia per quietut de dita universitat. Les quals coses refferides y així bé llegits los apuntaments per dit senyor Governador, iuntament ab les persones leshores per dita vila de Llívia y confraries de aquella respectivament elegides, fets en dit consell general, foren elegidas, assignades y nomenades sis persones, so és per part de dita vila de Llívia lo honorable micer Joan Maranges cònsol en tercer grau, Joan Campanyà síndic y Joan Bada de la Font, i per part de les confraries, menestrals y altres anteresats en dita causa mossèn Ramon dels Castanys notari, Francesc Capdevila sabater y Francesc Pere Malasanya, donant-los poder, facultat y potestat necessàries per fer, ab interventió dels predits per dit senyor Governador nomenats, concert y concòrdia sobre dites coses, plets y descidis llargament, com de dites coses apar ab acte pres lo dia de ayr per mossèn Joan Ricart notari, al present scribà dels negocis de dita vila de Llívia. E per tant los dits mossèn Joan Francesch Maranges cònsol en tercer grau, Joan Campanyà síndich, Joan Bada de la Font pagès per part de dita universitat de una part y mossèn Ramon dels Castanys notari, Francesch Capdevila sabater y Francesch Pere Malasanya per part de dites confraries, menestrals y altres enteressats en dita causa de part altra, inseguint lo poder, facultat y potestat a ells lo dia de ayr ab lo dit consell general donats, ab interventió y medi dels dits senyors Joan Morer de Toses, Domingo Soldevila y micer Juan Maranges desityant evitar rixes y scàndols, per donar a treballs, fugir a plets y questions iuntament y gastos que ordinàriament los plets aporten en les universitats, per ser lo fi de dits plets incerts y los gastos molt certs y principalment tenir, posar y reduhir la dita vila en bona, sana y quieta pau, fent aquestes coses ab auctoritat y decret del Exm. Sr. Lochtinent i capità general en lo principat de Cataluña y comtats de Roselló y Cerdaña baix autoritzant y decretant, renunciant primerament a dits plets y causes així civils com criminals y a la prossecutió de aquelles y a les actions a quiscuna de dites parts per rahó de dits plets y causes competents, són vingudes a la transactió, concòrdia y avinensa següent:

Et primo que los francesos y fills de aquells no puguen ésser insaculats ni concórrer a ninguns officis públichs de dita vila de Llívia exceptat los fills de francesos que són cathalans, si alguns són al present estiguen ya ensaculats en los oficis de dita vila, los quals valent-los o tocant-los la sort puguen concórrer y ser extrets allí tant solament en los officis en los quals al present com està dit estan ensaculats y la sort los acompanyarà y no en altres officis ni honors, y que també puguen ésser insaculats, concórrer y extrets en los officis y honors de dita vila mossèn Ramon dels Castanys notari, Ramon Peguillem, Joan Peguillem, Miquel Bardo y Guillem Bardo, los quals no obstant-los lo ser fills de francesos ni la dispositió del privilegi concedit a la dita vila parlant de aquells ni lo ser o no ser al present insa-

culats a dits officis y honors, concorrent ab aquells les qualitats en lo tercer capítol de la present capitulació mentionades y descrites puguen a alvedrio y voluntat dels ensaculadors y consell ser insaculats, y insaculats concórrer y ser extrets etiam fins a cònsols en cap y altres honors y officis de dita vila de Llívia.

2. Item que per a tenir consell general en dita vila sient vint-y-quatre persones, les quals ahian de ser insaculades totes les persones de mà mayor y de mà menor y altres persones que aparexerà als cònsols y consell aptes per aconsellar lo que convinga per al bé de la universitat y per ço se haia de fer una bolsa y en dita bolsa sien insaculades fins en número de trenta-sis persones y no menys; ab les quals vint-y-quatre persones de consell general sien compresos los tres sobreposats, ço és los sobreposats mayor de cada offici que quiscun any seran y los cònsols que quiscun any exiran de cònsols restants jurats, així que sien extretes quiscun any de dita bolsa de jurats divuyt persones.

3. Item que en la bolsa de cònsols en cap pugan concórrer tant solament sis persones, les quals haian de ser o capmasats o mercaders o artistes o altrament tinguen patrimoni que perdrer en dita vila, y estos així insaculats haian de tenir coranta anys y no manco, y tots los sobredits haian de tenir dit patrimoni sufficient de camps y terres en dita vila y terme ; y en cas que falte en la present vila persona que tingue dites qualitats y edat, en est cars haia de ser insaculat home de la bolsa de cònsols terços que tinga dita edat y patrimoni, a coneguda del consell, encara que sie menestral.

4. Item que se haia de fer quiscun any extractió de tres oydors de comptes ço és un de cada bolsa de cònsols y aquestos haian de oyr los comptes dels cònsols, clavari y síndinch y altres officis que hauran tinguda administració de coses de la universitat lo any abans, dins quinze dies aprés que seran extrets en llur offici, y lo que trobaran deurer-se a dita universitat se haia de fer pagar ad aquella dins dos mesos aprés llur extractió y en cars no.u fassen cobrar dins dit termini, que los cònsols y oydors de comptes que leshores se trobaran ho haian de pagar de llurs pròpries bolses encontinent, y per ço sien executats com a deute real y fiscal. La qual executió puga instar qualsevol dels homes del consell.

5. Item que se haia de fer un llibre de insaculacions a hont estigan continuats los noms y cognoms de totes les persones estaran ensaculades en tots los officis de dita vila per son orde, lo qual libre haia de estar dins la caxa a hont estaran les bolses dels insaculats.

6. Item que ninguna persona no sie admesa a clavari y obrer que no done idòneas seguretats sobre la administratió de llur offici a dita vila a coneguda dels cònsols, dins dos dies aprés seran extrets en llurs officis, y no donant-les dins dit termini o altrament les fermanses se donaran per dit effecte no tindran què pagar, els cònsols que.ls hauran abonats sien obligats de llurs propis béns a pagar allò que·s deurà a dita vila, si ja dites fermanses no eran abonades per lo consell general, y en est cars los cònsols sien exemps de dita obligatió.

7. Item que en las bolsas de clavari, obrer y síndich sien insaculades sis persones a quiscuna bolsa de dits officis, les quals sien les persones seran insaculades a cònsols en cap.

8. Item que se haia de fer una bolsa per a mostaçaphs en la qual sien insaculades dotze persones, ço és sis persones de cònsols en cap i sis persones de cònsols terç, y que lo qui exirà mostasaph dels profits de dit son offici haia quiscun any a pagar los gastos de menjar y beurer als capellans desta vila y a sos scholans quant aniran a les professons de Nostra Senyora de Belloch, de

Sant Martí d'Envalls y de Nostra Senyora de Font Romeu, y així bé haia de pagar un ducat al qui toca la squelleta de les ànimes.

9. Item que los cònsols y consell general haian de fer nominatió de dotze persones per a fer la ensaculació dels officis de dita vila, los quals així elegits abans de ensacular haian de prestar jurament en poder del balle de portar-se ab lo secret degut i descarregar llurs consciènties en dita insaculatió.

Suplicant a sa Excellència se servesca a la present transactió y concòrdia, per quietut de dita universitat, interposar auctoritat y decrets restant los privilegis de dita universitat en lo demés en sa força y valor. Volent que los gastos fets per occasió desta concòrdia y los demés se faran per a donar compliment a aquella sien fets y se fassen a gasto de dita universitat.

Et ideo dictae partes nominibus quibus supra respective laudantes aprobantes, ratifficantes et confirmantes praeinserta capitula et conventiones praedictas ac omnia et singula in eis et eorum quolibet contenta, singula singulis refferendo, convenimus et promittimus dictis nominibus dictae universitati ac confratriis iusdem ac singularibus personis dictae villae de Livia ac nobis invicem nominibus praedictis necnon notario infra scripto, quod contra praedicta nec aliquod de contentis in eis dicta universitas, confratriae praedictae nec singulares eiusdem villae de Livia non contrafaciet nec contrafacient etcetera, ratione cuiusvis legis sive juris quibus, quo ad haec, de certa scientia dictis nominibus renuntiamus ac legi dicenti pactum factum de futuro eventu non valere et omni alii juri. Et ut praedicta juramus dictis nominibus, etcetera. Fiat ut in forma.

Testes sunt illustris Joannes Morer de Toses, domicellus, Dominicus Soldevila burgensis, Johannes Maranges juris doctor, Joannes Ricart notarius villae Podiiceritani et honorabilis Franciscus Barioan baiulus loci de Stavar terrae Ceritaniae.

Signum (*s. man.*) nostri don Hectoris Pignatello ducis Montisleonis comitisque Burrelli ac Sancti Angeli Lombardorum, S. C. et regiae maiestatis consiliarii, locumtetentis et capitanei generalis in principatu Cathaloniae et comitatibus Rossilionis et Ceritaniae qui huiusmodi transactionis et concordiae [*falta el darrer full amb l'acabament de l'aprovació i la signatura del virrei*].

36

Barcelona, 25 febrer 1608

Hector Pignatelli, virrei de Catalunya i governador general dels comtats del Rosselló y de Cerdanya pel rei Felip III d'Espanya, concedeix als cònsols i prohoms de Llívia la facultat d'imposar contribucions sobre aliments, béns i mercaderies, tant als naturals del lloc com als estrangers, llevat dels clergues i religiosos, durant vint anys. Del diner així recaudat una cinquena part serà per al rei i del seu ús n'hauran de rendir comptes cada trienni al mestre racional de la casa i de la cort reials.

AMLl, pergamí original, segell penjant desaparegut, numeració actual n.º 61.

Nos Philippus, Dei gratia rex Castellae, Aragonum etc., comes Barcinonae etc.

Nos Hector Pignatellus, dux Montisleonis comesque Burrelli ac Sancti Angeli lombardorum S. C. et regiae Magestatis consiliarius, locumtenens ge-

neralis in principatu Cathaloniae et comitatibus Rossilionis et Ceritaniae. Ut vos dilecti et fideles regii consules et probi homines universitatis villae de Llivia terrae Ceritanie, Urgellensis diocesis, sufficere valeatis in sumptibus et expensis vobis solvere occurrentibus tam in solvendo seu in fabricando ecclesiam parrochialem dictae villae, prosequendo et deffendendo aliquas littes sive causas pro conservatione regii patrimonii in regia audientia dicti principatus Cathaloniae vertentes, quam etiam solvendo diversas pentiones censualium in quibus dicta universitas annuatim tenetur, ad humilem idcirco vestri pro parte nobis oblatam supplicationem insequentes, deliberationem in regio patrimoniali consilio super his factam, tenore presentis, de nostra certa scientia deliberate et consulto ac regia qua fungimur auctoritate, vobis dictis consulibus et universitati villae de Livia presentibus et futuris licentiam et facultatem concedimus et impartimur, quatenus per tempus viginti annorum a die datae presentis et infrascripta in antea computandorum possitis et libere valeatis imponere, indicere et statuere impositiones sive cisas tam im pane, vino, oleo, carnibus, piscibus quam in aliis quibuscumque victualibus, rebus et mercibus que in dicta villa et eius termino ementur, vendentur aut alias quomodolibet contractabuntur illasque augere et minuere semel et pluries pro libito voluntatis, sic et prout vobis et consilio dicte villae expedire videbitur, et circa illarum recuperationem et debitam exactionem ordinationes quascumque etiam cum penarum adiectione quas contra renitentes ac solvere recusantes et fraudes committentes exequi valeatis, facere et statuere. Possitis inquam dictas impositiones sive cisas per vos imponendas et statuendas per personas ad id deputandas exigere, colligere et levare seu exigi, colligi et levari facere aut vendere seu arrendare in encantu tamen publico plus dantibus et offerentibus. In quibus quidem impositionibus sive cisis, cum impositae fuerint, contribuere teneantur nedum incole et habitatores dictae villae et eius termini verum etiam extranei ad easdem declinantes et inibi quomodolibet contractantes, clericis, religiosis et aliis personis per sacros canones exemptis tantummodo exceptis. Pecunias vero ex ipsis impositionibus sive cisis proventuras in usus supracontentos et alios proprios dictae universitatis et non alias mittere et convertere teneamini, excepta quinta parte de in fine cuiuslibet triennii dictorum viginti annorum magnifico et dilecto consiliario regio regiam thesaurariam regenti in dictis principatu et comitatibus teneamini respondere. Volumus tamen, quod similiter de triennio in triennium habeatis et teneamini computum et rationem dare illustri magistro rationali domus et curiae regiae seu in eius officio de exactione dictarum pecuniarum et distributione illarum cum debitis et opportunis cauthelis ad huiusmodi rationum discutionem necessariis. Volumus insuper ac expresse jubemus quod ante quam privilegio huiusmodi utamini illud registrare faciatis in dicto officio magistri rationalis, alias gracia et concessio huiusmodi viribus careat et effectu. Quo circa spectabili nobilibus magnificis, dilectisque consiliariis et fidelibus regiis gerentibus vices generalis in dictis principatu Cathaloniae et comitatibus Rossilionis et Ceritanie, cancellario, regentibus cancellariam et thesaurariam, magistro rationali, baiulo generali, procuratoribus regiis, vicariis, baiulis, subvicariis, subbaiulis ceterisque universis et singulis officialibus et subditis regiis in dictis principatu et comitatibus constitutis et constituendis dicimus et districte precipiendo mandamus, sub incursu regiae indignationis et irae penaeque florennorum auri Aragonum mille regiis inferendorum erariis, requirendos tamen requirentes, quatenus huiusmodi nostram licentiam, gratiam et concessionem et omnia et singula supracontenta vobis teneant firmiter et observent tenerique et observari faciant et in nullo contra faciant vel veniant seu aliquem contra facere vel venire permittant ratione aliqua sive causa, si gratia regia eis chara est et

preter irae et indignationis regiae incursum penam preapositam cupiunt evitare. In cuius rei testhimonium presentem fieri jussimus regio communi sigillo impendenti munitam.

Data Barcinonae die vigesima quinta mensis februarii, anno a nativitate Domini millesimo sexcentesimo octavo, regnorumque regiorum undecimo. — El duque de Monteleón (*autògraf*).

Vidit Torner regens. Vidit don Francisco de Agullana et Calders regens thesaurariam. Vidit Astor fisci advocatus.

Està registrat en lo registre seté de temps del Exm. don Gastó de Montcada marquès de Aytona, mestre racional de la casa y cort de S. C. Magestad del rey nostre señor en los regnes de la corona de Aragó, fol. LXXXVIIII.°.

V. Exa. haze merced a la villa de Livia de concederle licencia para imponer cisas e imposiciones de xx. años pagando el quinto a su Magestad y con que den cuenta al racional de tres en tres años.

37

Barcelona, 21 maig 1614

Francisco Hurtado de Mendoza, virrei de Catalunya i dels comtats de Rosselló i Cerdanya pel rei Felip III d'Espanya, a petició del síndic, dels cònsols i prohoms de Llívia, aprova uns capítols relatius a l'elecció del clavari i altres càrrecs públics, dels quals són exclosos els deutors al municipi fins que no hagin pagat el que deuen.

AMLl, pergamí original, segell penjant desaparegut, numeració antiga n.° 55, actual n.° 65.

Nos Philippus, Dei gratia rex Castellae, Aragonum, etc. comes Barcinonae, etc.

Nos Franciscus Hurtado de Mandoça marchio de Almaçan, comes Montisacuti, S.C.R. maiestatis consiliarius, locumtenens et capitaneus generalis in principatu Catalonie et comitatibus Rosilionis et Ceritaniae, conspicientes quod respublicae decorantur cum pro administratione ipsarum ordinationes, et statuta regiis largitionibus stabiliuntur et sanciutur; sane cum per syndicum vestrum fidelium regiorum consulum et proborum hominum universitatis villae Liviae, in comitatu Ceritaniae, sitae, plena potestate suffultum ad nos destinatum, fuerint nobis oblata et in viam supplicationis presentata capitula inferius inserta bonum publicum dictae villae concernentia, in quorum quidem capitulorum et cuiuslibet eorum calce fuerunt per nos factae decretationes, prout in fine cuiuslibet eorum descripta cernuntur, quorum quidem capitulorum et decretationum tenores unus post alium sequuntur in hunc modum:

Excellentíssim Senyor: Ab experiència de molts anys se troban grandíssims inconvenients en que los cònsols y personas de consell de la vila de Lívia en Cerdanya tingan las mans en la exacció de les rendas y emoluments de aquella, y en particular lo dia de sanct Joan de juny proppasat solament se trobaren en las bossas, de las quals se havia de fer extracció de cònsols, una persona hàbil per a cònsol en terçer grau, que fonc Johan Anglès, y de primer ni segon no se'n pogué traure per star tots los demés obligats a dita vila, y ningú d'ells haver volgut acudir en donar legítim compte del que han admi-

nistrat. Y perquè en esdevenidor no se segescan semblants o maiors inconvenients, lo syndich de dita vila fent fe de son poder, prout ecce, suplica a V. Excellència sia de son real servey ab real privilegi concedir a dita vila lo següent.

Primo, que quiscun any en dit dia de sanct Johan de juny, feta extracció de cònsols en la forma acostumada, a veus se faça elecció de clavari, de manera que la persona que tindrà la major part de les veus reste elegida, la qual en lo introit de son offici ab acte y obligacions de scriptura de terç i altras clàusulas executivas, eo ab caució idònea, se obligue en que se aportarà bé y lealment en lo exercici de son offici, y donarà legítim compte del que haurà administrat, manant que los arrendaments dels emoluments y rendas reb dita vila digan, y entren en mà y poder de dit clavari y vinga a son càrrec assegurar aquells, y a la fi del any o vuyt dies aprés donar-ne compte liurant lo que li restarà en poder del clavari que entrarà; y en cas entre any succeís morir dit clavari, dins vuit dias aprés de dita mort se faça altra elecció per lo que restarà del any. Manant també y ordenant que lo clavari no puga gastar cosa alguna dels emoluments y rendas de dita vila, si no és ab pòlysas fermadas almanco per dos que són la maior part dels cònsols, y si gasta altrament en lo donar dels comptes no li sia pagat. — Plau a sa Excellència.

Secundo, las personas ensaculadas que vuyt dias abans de la extracció no hauran donat legítim compte y pagat lo que se trobarà que deuen a dita vila, sian inhàbils per a concórer en dit any, y aprés fins que hajan comptat y pagat a cònsols, mostaçaph y a tots y qualssevol altres officis y beneficis de dita vila, y axí matex que no pugan ésser elegits clavaris, y que lo present capítol se entenga y tinga loc no solament per lo esdevenidor, però encara al respecte dels que de anys passats se troban ab comptes ab dita vila; que a més del benefici ne resultarà per lo esdevenidor, serà medi que los qui se troban ab comptes y obligats a dita vila, perduda la confiança que ara tenen de concórer a mostaçaph y altres officis que són de alguna utilitat encara que stigan ab comptes y se troben debitors, per a trobar-se hàbils y poder concórer donaran compte y pagaran, y estarà dita vila administrada en deguda forma, rebent-ho de mà de V. Excellència a molt gran benefici i mercè lo real offici, etc. Et licet, etc. Altissimus, etc. — Plau a sa Excellència, durant la mera y líbera voluntat de sa Magestat, de sa Excellència y sos successors.

Fueritque propterea per dictum syndicum vestrum nobis humiliter supplicatum, ut preinserta capitula et unumquodque illorum vobis predictis consulibus pro eiusdem villae utilitate et comodo concedere, et in omnibus de opportuno remedio de solita benignitate et regia liberalitate providere dignaremur. Nos vero ipsius supplicatione benigne exaudita, cupientes conservationi, utilitati et augmento dictae villae intendere, visis primitus et recognitis per magnificum et dilectum consiliarium regium Michaelem de Çalba et de Vallesicca I.V.D. ac regiam cancellariam regentem capitulis preinsertis, proinde in fine cuiuslibet dictorum capitulorum nostras decretationes fecimus continuari et describi suprascriptas. Quo circa, preinserta capitula et unumquodque ipsorum, iuxta prefatas decretationes in fine cuiuslibet dictorum capitulorum appositas et descriptas, prout in eis continetur, tenore presentis de nostra certa scientia, deliberate et consulto ac regia qua fungimur auctoritate, vobis dictis consulibus dictae villae regia atque nostra et futurorum locumtenentium, mera et libera voluntate durante, concedimus, laudamus, approbamus, ratificamus et confirmamus, nostreque huiusmodi concessionis, approbationis, ratificationis et confirmationis munimine roboramus, auctoritatemque regiam atque nostram interponimus pariter et decretum. Mandantes per eandem geren-

tibus vices generalis gubernatoris, vicariis, baiulis, subvicariis, subaiulis ceterisque universis et singulis officialibus et subditis regiis ipsorumque officialium locumtenentibus in eisdem principatu et comitatibus constitutis et constituendis, ad incursum regiae indignationis et irae poenaeque florenorum auri Aragonum mille a bonis cuiuslibet secus agentis irremissibiliter exigendorum regiisque inferendorum aerariis, quatenus preinserta capitula et omnia et singula in eis et unoquoque illorum contenta, iuxta predictas decretationes in fine cuuslibet eorum appositas et contentas, teneant firmiter et observent tenerique et inviolabiliter observari faciant per quos deceat, et non contrafaciant vel veniant aut aliquem contrafacere vel venire permittant aliqua ratione sive causa, si gratia regia eis cara est et praeter irae et indignationis regiae incursum poenam preappositam cupiunt evitare. In cuius rei testimonium presentem fieri jussimus regio communi sigillo inpendenti munitam.

Data Barcinone, die vicesimo primo mensis maii, anno a nativitate Domini millesimo sexcentesimo decimo quarto, regnorumque regiorum decimo septimo. — El Marqués de Almaçán (*autògraf*).

Vidit de Calba et de Vall cancellariam regens. Vidit Don Christophorus Gallart et de Triginer regens thesaurariam.

V. Exa. concede ciertos capítulos para el buen govierno de la villa de Livia.

38

Arfa, 30 setembre 1719

El duc de Berwick, ex-general dels exèrcits de Felip V, atorga als homes de Llivia que puguin continuar elegint els cònsols i els altres oficials del comú segons els usos i costums que havien observat anteriorment en temps del rei Carles II.

AMLl, original, en paper, secció XVIII, 1, lligall privilegis.

[...Fi]tz-James, duque de Fitz-James, de Berwick, de Liria y de Xerica, par y marescal de Francia, grande de España, cavallero de las órdenes de la Jarretiera y del Tozón de Oro, governador y teniente general de la provincia del Alto y Baxo Limozín, general de los exércitos del rey, comendante en jefe por su Majestad en la provincia de Guienna, y de los exércitos de su Majestad en las fronteras de España.

Visto el memorial a nos presentado por parte de los cónsules de la vila y baylía de Libia en el qual suplican de restablasser los cónsules y demás oficios de justicia y política según el costumbre y uso que se preticava en el tiempo del señor rey don Carlos segundo que Dios aya: Nos con la aprobatión de su Magestad permitimos a la villa y baylía de Libia los cónsules y demás officiales de justicia y política según el uso y costumbre que ellos seguían y governaven antasadenmente en el tiempo del señor rey don Carlos segundo y nos darán cuenta de lo que obraren para obtaner nuestra aprobatión. Hecho en el campo de Arffa [*al marge*] a los trienta de setiembre de 1719. — Berwick (*signatura original*). Don Luís de Cheverri.

ÍNDEX DE NOMS I DE MATÈRIES

Adaç (Das), mun. Baixa Cerdanya, a la baga de la Tosa d'Alp, Ap. 23
Agullana i Calders, Francesc, tresorer reial, Ap. 36
Alamany de Cervelló, Gerald, testimoni, LlF 2
Albanell, canceller del rei Ferran II, LlF 12
'Abd al-Rahmãn I, emir de Còrdova, p. 8
Albert, Francesc, escrivà, testimoni, LlF 17
Alemany, Joan, «contrarelatorem generalem», LlF 11
Alfons I, esmentat, LlF 2, Ap. 2
Alfons II, esmentat, LlF 1-2
Alfons III, esmentat, LlF 1-2
Alfons IV el Magnànim, pp. 8, 22
Alp, mun. Baixa Cerdanya, Ap. 23
Alp, Mateu d', jurisperit, Ap. 23
All, poble del municipi d'Isòvol, Baixa Cerdanya, Ap. 23
Alló, v. Llo
Alzina, Maria, habitant de Llívia, LlF 17
Amat, Miquel Joan, escrivà reial i arxiver, Ap. 17
Anglès, Miquel Joan, cònsol en tercer grau de Llívia, Ap. 37
Angostrina, mun. Baixa Cerdanya, de la recollita de Llívia, Ap. 13
Araugiscle, rebellat contra el rei Wamba i fet presoner a Llívia, p. 8
Arenosio, Pere Eiximenis de, testimoni, LlF 1
Arfa, mun. de l'Alt Urgell, privilegi concedit als homes de Llívia pel duc de Berwick (1719), Ap. 38
Arxiu de la Corona d'Aragó (Barcelona), pp. 17, 28, Ap. 4, 13-14, 16, 18-20, 22, 24, 28-30
Arxiu Municipal de Llívia, pp. 26-28, Ap. 1-3, 5-12, 15, 17, 21, 23, 25-27, 31-38
Astor, advocat del fisc, LlF 36

Baceda, Guillem, habitant de Càldegues, LlF 16
Baciners, elecció, LlF 15
Bada, Guillem, habitant de Llívia, Ap. 26; síndic i procurador, LlF 2
Baioles, Pere, castlà i batlle de Llívia, Ap. 16
Bajanda, població del mun. d'Estavar, Alta Cerdanya, LlF 10
Baldiri, Joan, habitant de Llívia, LlF 17
Barcelona, LlF 1 (1387), 2 (1405), 3 (1413), 8 (1447), 10 (1447), 14 (1529), 15 (1579), Ap. 15 (1353), 22 (1375), 24 (1379), 25 (1379), 28 (1390), 30 (1405), 32 (1438), 36 (1608), 37 (1614)
Bardo, Miquel, habitant de Llívia, Ap. 35
Barioan, Francesc, batlle d'Estavar, Ap. 35
Barras, Ap. 29
Batlle, Ramon, lloctinent del protonotari reial, Ap. 32
Batlle, de Llívia LlF 6; nomenaments, Ap. 16-17; ha de donar compte de l'administració del seu càrrec cada tres anys, LlF 11-12; a la fi del seu mandat, Ap. 16-17
Bellera, Guillem de, governador dels comtats de Rosselló i Cerdanya, LlF 16
Bellver, mun. de la Baixa Cerdanya, Ap. 23
Bernat, Guillem, notari, Ap. 1
Biert, Dalmau de, procurador reial dels comtats de Rosselló i Cerdanya, Ap. 32
Biscarra, Bernat, escrivà reial, testimoni, Ap. 23
Blat, tributació, Ap. 2; franquícia de moltura, Ap. 1; facultat de venda fora de Llívia, Ap. 15, 23. Veure, graner
Bolosa, la, pasturatges, Ap. 8
Boneshores, pasturatges, Ap. 8
Bonmacip, Ramon de, «sindico foraneorum», Ap. 23
Bononia, canceller Carles V, LlF 11
Bordó, Montserrat, notari, LlF 16
Brugada, Bernat de, secretari de la reina Maria, LlF 8-10

Cabrera, Berenguer de, comte de Moach, LlF 2
Cabrera, Bernat de, testimoni, Ap. 14

Cabrenys, Guillem Galcerand de, testimoni, Ap. 14
Calba de i de Vall, canceller, Ap. 37
Calçada, pasturatges, Ap. 8
Càldegues, mun. de l'Alta Cerdanya, de la recollita de Llívia, Ap. 13
Calva, Pere, síndic i procurador de Llívia, LlF 3
Cambó, Francesc, LlF 17
Camps, canceller, Ap. 34
Camps, Joan, síndic de Llívia, Ap. 32
Campanyà, Joan, síndic de Llívia, Ap. 35
Canelles, Tomàs de, escrivà reial, testimoni, Ap. 23
Canter, Onofre, portaveu del governador general dels comtats de Rosselló i Cerdanya, Ap. 35
Capdevila, Bernat, escrivà, Ap. 32
Capdevila, Francesc, habitant de Llívia, sabater, Ap. 35
Cardona, Joan, canceller de Carles V, LlF 14
Carles II, esmentat, Ap. 38
Carles V, pp. 17, 9, 21, LlF 11, 13-14
Carlit, massís pirinenc entre el pla de la Perxa i el coll de Pimorent, drets de pasturatge, Ap. 8
Cases, Bernat, doctor en lleis, testimoni, Ap. 32
Castanys, Ramon dels, notari, Ap. 35
Castellnou, Guillem de, testimoni, Ap. 5
Castelló, Jaume de, Ap. 16
Castelló, Francesc, doctor en lleis, testimoni, Ap. 32
Çacalm, Pere, escrivà reial, Ap. 28
Çacosta, Pere, batlle general de Catalunya, testimoni, LlF 1
Çacosta, Francesc, vicecanceller de Joan I, LlF 1
Çafont, Josep, notari i procurador fiscal, LlF 17
Çagarriga, Ramon, governador dels comtats de Rosselló i Cerdanya, Ap. 32
Cendra, Alexandre, notari, LlF 17
Centelles, Bernat de, cavaller, testimoni, LlF 3
Cereja, població del mun. de Llívia, LlF 15, Ap. 33
Cervelló, Berenguer Arnau de, testimoni, LlF 3, 5
Cervelló, Gerald Alamany de, testimoni, LlF 2
Cervera, Ap. 23 (1374), 28 (1388)
Cervià, Francesc de, conseller reial i governador dels comtats de Rosselló i Cerdanya, Ap. 16
Cheverri, Lluís de, Ap. 38
Cisas, imposició aliments, béns i mercaderies, facultat, LlF 9, Ap. 13, 18, 24, 29, 36
Cistelles, pasturatges, Ap. 8
Cisternes, pasturatges, Ap. 8
Clavari, forma d'elecció, LlF 15; condicions que ha de reunir, Ap. 35, 37
Climent, Mateu, doctor en dret, Ap. 23
Codina, tresorer, LlF 15
Coloma, Joan de, protonotari de Ferran II, LlF 12
Colom, notari i jutge, Ap. 1
Colomera, pasturatges, Ap. 8
Comademàs, Pere, habitant de Llívia, Ap. 26
Comes, Ramon des, protonotari reial, LlF 2-3
Confraries, de Llívia, p. 10, Ap. 35
Contijoch, Andreu de, conseller, auditor de la cúria i canceller de Pere III, Ap. 23
Consell general, concessió elegir, Ap. 19; nombre de consellers i forma d'elecció, LlF 15, Ap. 35
Consell particular, nombre de conseller i forma d'elecció, LlF 15
Cònsols, elecció, LlF 15, Ap. 15, 33, 35, 38; ordre, nombre i durada del càrrec, LlF 15, insígnies, LlF 15, p. 24 i nota 42
Cònsols de Llívia, mencionats, LlF 1, 9-11, 15-16, Ap. 18-19, 29
Constança, reina de Mallorca, LlF 16, Ap. 11
Constitucions de Catalunya, pp. 11-12, LlF 12, 14
Corbera, Pere de, síndic diversos pobles de Cerdanya, Ap. 20
Cornellà del Conflent, p. 8
Costa, Jeroni, notari batllia de Llívia, LlF 17
Costa, Joan, lloctinent del batlle de Llívia, LlF 17
Coura, Ex. de, testimoni, Ap. 2

Descatllar, Damià, p. 9
Descatllar, Pere, veguer de Cerdanya, LlF 16
Descatllar, Ponç, p. 11; batlle i castlà de Llívia, Ap. 17, 32
Despont (de Ponte), Ramon, bisbe de València, canceller de Pere III, Ap. 18
Desvall (de Vall), Bertran, vicecanceller de Pere III, LlF 4, Ap. 21, 25

Dídac, F., testimoni, Ap. 2

Esparver, pasturatges, Ap. 8
Espigoler, Berenguer, escrivà reial, testimoni, Ap. 32

Estavar, mun. de l'Alta Cerdanya, al límit de l'enclavament de Llívia, pasturatges, LlF 10, 14; facultat d'imposar sises, Ap. 24
Esteve, Berenguer, escrivà reial, LlF 4, Ap. 20
Estimadors de Danys, elecció, LlF 15
Estornell, pasturatges, Ap. 8
Egiret (Èguet?), lloc i puig de, LlF 14
Èvol, poble del mun. d'Oleta (Conflent), Ap. 12 (1342); vescomte d', LlF 10

Fatica, dret reial, Ap. 5, 27
Felip II, p. 18, Ap. 34
Felip III, esmentat, Ap. 36-37
Fenés, Joan Tassis de, LlF 17
Ferran I, ps. 17-17, 22, LlF 3
Ferran II, ps. 17, 19, LlF 12
Ferrer, B., «proconservatore generali», LlF 12
Ferrera, canceller de Carles V, LlF 11
Ferran, canceller de Pere III, Ap. 27
Fogassot, Francesc Girald, LlF 14
Font, Joan Bada de la, habitant de Llívia, Ap. 35
Foriscapia, tranquícia pagament, Ap. 5, 7, 13, 25-26, 27
Florí, poble del mun. d'Ur, Alta Cerdanya, de la recollita de Llivia, Ap. 20, 28
Frigola, tresorer de Felip II, Ap. 34

Gassol, Jeroni, Ap. 34
Gaucelm, Joan, exclòs del càrrec de batlle i castlà de Llívia, Ap. 16
Gil, Francesc, doctor de l'Audiència reial, LlF 17
Gosterps, Pere de, Ap. 16
Gualbes, de, *vicecanceller* de Ferran I, LlF 3
Guàrdia, Berenguer de, testimoni, Ap. 5
Graner, públic per a la conservació del blat, permís de construcció, LlF 11-12
Granater, ofici municipal, elecció, LlF 15
Guidaticum, LlF 8
Guillem, notari de Jaume I, Ap. 2
Gurguja, poble del mun. de Llívia, LlF 15, Ap. 33

Hugó, bisbe de València, testimoni, Ap. 14

Insaculació, ps. 22, 24-26; procediment, LlF 15, Ap. 33, 35, 37; condicions que han de reunir els insaculats, LlF 15, 33, 35; acceptació dels oficis, LlF 15; jurament, LlF 15; insaculadors, Ap. 36; llibre dels insaculats, Ap. 35. Veure: cònsols, síndic, notari, obrer, clavari, mostassà, granater, sobreposats, baciners, estimadors de danys, oïdors de comptes, jurats, consell general, consell particular.
Isern, Berenguer, jutge del patrimoni reial, LlF 16
Ix, poble i antic cap del municipi de la Guingueta d'Ix (Bourg-Madame), al límit amb el terme de Puigcerdà, de la recollita de Llívia, Ap. 20, 28, 32

Jacint, bisbe, fet presoner a Llívia per l'exèrcit del rei Wamba, p. 8
James Fitz-James, duc de Berwick, p. 63, Ap. 38
Jaume I, ps. 8, 11, 27, esmentat, LlF 1-2; privilegis, Ap. 2-5
Jaume II, esmentat, LlF 1-2
Jaume II de Mallorca, ps. 8, 11, 19, 27, privilegis, LlF 4, Ap. 6-9, 21
Jaume III de Mallorca, ps. 11-12, 20, 28, Ap. 10, 12-13
Joan I, ps. 17-18, 22, 63, privilegis, Ap. 19, 28-29, LlF 1; esmentat, LlF 2-3, 7
Joan II, p. 9
Joan Bernat, habitant de Llívia, Ap. 26
Joan, bisbe de Barcelona, testimoni, LlF 2
Joan, comte de Cardona, testimoni, LlF 2-3
Joan, comte d'Empúries, testimoni, LlF 4, Ap. 20-21
Joan, arquebisbe de Torres (Sardenya), testimoni, LlF 4, Ap. 20-21
Julià, Pere, habitant de Llívia, Ap. 26
Jurats, nombre i elecció, LlF 15; mencionats, Ap. 30, 35
Jutge, obligació intruir procesos judicials i sentenciar-los a Llívia en les causes que afecten als seus habitants, LlF 10-12

Laudimia, franquícia pagament, Ap. 5, 7, 25-26, 27
Lleida, LlF 4 (1375), Ap. 3 (1257), 20 (1375), 21 (1375)
Lleuda (*lezda*), els habitants de Llívia no l'han de pagar als comtats de Rosselló i Cerdanya, LlF 7
Lluís XI rei de França, p. 9, 17
Llibre Ferrat, ps. 10-17, 31-62, LlF nºs. 1-17
LLÍVIA (Livia), antiguitat, p. 7; capital de Cerdanya, ps. 7-8; noms, ps. 7-8; fundació de la població actual, p. 8, Ap. 3; escut, p. 12; arxiu municipal, ps. 26-28; enclavament de, p. 7; *castrum*, LlF 1-10, 15, Ap. 3, 13-14, 16-17, 20, 25-28, 30; *forcia*, Ap. 21, 30; *fortalicii*, LlF 4, Ap. 21-22; *fortitudine*, Ap.

3; *oppidum*, LlF 13; *barrii*, LlF 4, Ap. 20-22, 32; *suburbii*, Ap. 30; *podium*, LlF, 3-5, 7 ,Ap. 3, 9, 13; *recollecta*, LlF 4, 5, 7, Ap. 13, 20-22, 28, 30-32; *parrochia*, LlF 2-3, 6, 11-14, Ap. 5, 8-9, 25, 29, 34; *de Sancta Maria*, Ap. 1; *Sancta Maria de*, Ap. 3, 5; *locus*, LlF 1-3, 8, 10 14, 14, Ap. 31; *villa*, LlF 8, 10, 13, 15, Ap. 4-5, 20, 23, 34-38; *baiulia*, LlF 1, 5, Ap. 16, 18, 38; *castellania*, LlF, 9, 13, 18, 30; *universitas*, LlF 1-3, 11-12, 14, Ap. 9, 19, 27-29, 34, 36-37. — Veure: privilegis, batlle, castlà, veguer, jutge, notari, cònsols, prohoms, obrer, clavari, mostassà, granater, sobreposats, baciners, estimadors de danys, oïdors de comtes, jurats, consell general, consell particular, insaculació, confraries, imposicions (*cisas*), lleuda, pasturatges.

Llívia, Ponç de, testimoni, Ap. 1.

Llo, poble del mun. d'Isòvol, Baixa Cerdanya, Ap. 23

Llosa, vall de, pasturatges, Ap. 8

Llop (Lope), arquebisbe de Saragossa, canceller de Pere III, Ap. 23, testimoni, Ap. 2, 20

Lorà (Llorà ?) poble de la recollita de Llívia, Ap. 20, 28

Madrid, LlF 11 (1525)

Maguerola, Berenguer de, procurador reial als comtats de Rosselló i Cerdanya, Ap. 25

Majoral, Joan Sanç del, jurisperit de Saragossa, Ap. 23.

Malasanya, Francesc Pere, habitant de Llívia, Ap. 35

Mallorca, Ap. 10 (1337)

Manresa, Bernat, síndic de Puigcerdà, Ap. 20

Maranges, Francesc, cònsol en segon grau de Llívia, LlF 16

Maranges, Joan, doctor en lleis, natural de Llívia, ps. 11-12; cònsol en tercer grau de Llívia, Ap. 35

Maranges, Joan, jutge ordinari de la vegueria de Cerdanya, LlF 16

Mari, Gausbert de, testimoni, Ap. 1

Maria de Luna, lloctinent i muller de Martí l'Humà, esmentada, LlF 2

Maria, muller d'Alfons el Magnànim, ps. 8, 17, 19, 27, LlF, 4-10, Ap. 32

Martí, infant, fill de Pere IV, testimoni, LlF 4

Martí, l'Humà, ps. 17-18, 22, 27, LlF 2, Ap. 30-31, esmentat, LlF, 3, 7, Ap. 32

May, canceller de Carles V, LlF 11

Masconi, Domènec, doctor en lleis, testimoni, LlF 1

Mediona, Pere de, LlF 11

Mendoza, Hurtado de, virrei de Catalunya, ps. 10, 27, Ap. 37

Meranges, Guillem de, síndic procurador de Llívia, Ap. 34

Mercades, Pere, conseller i tresorer de Joan I, Ap. 28

Mesa, Antoni de, lloctinent del tresorer, LlF 9

Mesuratico, franquícia pagament, Ap. 13

Miquel, Bernat, audior cúria reial, Ap. 27; testimoni, Ap. 32

Mitjavila, Pere de, síndic de Llívia, LlF 1, Ap. 23

Monacho, Rs. de, testimoni, Ap. 5

Monedes, diners, Ap. 2; sous, Ap. 1-2, 14-22; morabatins, d'or, LlF 1-4, Ap. 21-22; florins, d'or, LlF 7-8, 11-14, Ap. 23, 26-30, 34, 36; lliures, LlF 17, Ap. 20

Montaner, Arnau, LlF 16

Montcada, Gastó de, marquès d'Aitona, mestre racional, Ap. 36

Montcada i Folc de Cardona, Francesc, virrei de Catalunya, Ap. 37

Montcada, Gs. R., testimoni, Ap. 5

Montpeller, Ap. 20

Montsó, LlF 13 (1528), Ap. 23 (1376), 34 (1585), 28 (1389)

Morera, Arnau de, batlle de Llívia, p. 11

Mosseto, Ademar de, testimoni, Ap. 14

Mostassà, elecció i condicions que ha de reunir, LlF 15, Ap. 35, 37

Munusa ('Utman Abu Nasir), capdill musulmà rebel, mort a Llívia per l'exèrcit de 'Abd al-Rahman I, emir de Còrdova, p. 8

Nambad, bisbe, condemnat a la foguera pel governador musulmà de Llívia, Munussa, p. 8

Naüja, mun. de l'Alta Cerdanya, a la capçalera del Rigat, poble de la recollita de Llívia, Ap. 20, 28

Notari, elecció, facultats i durada del càrrec, LlF 15

Nunci (missatger), LlF, 1-3

Obrer, elecció i condicions que ha de reunir, LlF 15, Ap. 35

Oceja, mun. Alta Cerdanya, poble de la recollita de Llívia, Ap. 20, 31-32, participa dels seus privilegis, 21; concessions de Pere III, Ap. 22

Odelló, mun. Alta Cerdanya, al vessant del roc de la Calma, dominant el riu d'Angost i el pla de la Perxa, poble de la recollita de Llívia, Ap. 20, 28, 31

Oficis, acceptació obligatòria dels càrrecs públics, LlF 15; jurament, com s'ha de prestar i davant de qui, LlF 15
Oïdors de comptes, elecció, Ap. 35
Olsina, Gabriel, escrivà reial, p. 15, LlF 15
Oluja, Ramon d', veguer i batlle de Cerdanya, Ap. 20
Oncés, poble del mun. de Càldegues, Alta Cerdanya, de la recollita de Llívia, Ap. 13
Ordi, tributació, Ap. 2
Ortigues, Gaufred, d', conseller, protonotari i canceller de la reina Maria, Ap. 32
Ortigues, Galcerand d', protonotari del rei Joan I, LlF 1
Ortigues de, escrivà de la reina Maria, LlF 4-7, 10
Osca, Eiximenis d', Ap. 23

Palau, mun. de l'Alta Cerdanya, a la dreta de la Llavanera, a l'oest d'Oceja, poble de la recollita de Llívia, Ap. 20, 28, 31-32; posessió del monestir de Santes Creus, Ap. 32
Pasturatges, drets de, LlF 10, 14, Ap. 8
Pau, Flavi, general romà, governador de la Narbonesa, cap de la rebellió contra el rei Wamba, p. 8
Pedagio, franquícia pagament, Ap. 13
Peguillem, Joan, habitant de Llívia, Ap. 35
Penso, franquícia pagament, Ap. 13
Pere II, esmentat, LlF 1-2
Pere III, ps. 8, 11, 18-19, 27-28, Ap. 14-18, 20-27, esmentat, LlF 1-4, 6-7, Ap. 32
Pere, vescomte d'Illa, testimoni, LlF 3
Pere, comte d'Urgell i vescomte d'Ager, testimoni, LlF 4, Ap. 20-21
Pere, abat de St. Joan de les Abadesses, procurador reial, Ap. 1, testimoni, Ap. 2
Pere, arquebisbe de Tarragona, testimoni, LlF 3
Pere, abat de Cuixà, testimoni, Ap. 1
Peres de Banyatos, Josep, visitador reial dels comtats de Rosselló i Cerdanya, LlF 17
Perpinyà, LlF 4(1450), 5(1449), 6(1449), 7(1449), 9(1447), 12(1493), 16(1358), Ap. 6(1289), 7(1296), 11(1342), 13 (1343), 14 (1351), 17(1362), 19(1371), 29(1396)
Pignatelli, Hèctor, virrei de Catalunya, Ap. 35-36
Poblet, monestir de, venda de pasturatges a Puigcerdà, Ap. 8
Pinós, Bartomeu de, Ap. 17
Pirineus, Tractat dels, ps. 7, 18
Ponç, testimoni, Ap. 1
Porter, Bernard de, doctor en lleis, testimoni, LlF 1
Prat, Gerald de, porter reial, Ap. 1
Prats, mun. Baixa Cerdanya, Ap. 23
Privilegis, ps. 14-16; confirmacions, LlF 1-3, 13, Ap. 34; tributs i drets reials (afranquiment), LlF 4, 7, Ap. 1-2, 4, 6-7, 9, 21, 25-27; imposicions (facultat), LlF 6, 9, Ap. 13, 18, 24, 29, 36; consum i venda del blat, LlF 1, 11-12, Ap. 15, 23; pasturatges, LlF 10, 14, Ap. 8; justícia (administració) LlF 4-5, 6, 8, 11-12, Ap. 10-12; veguer (residència), Ap. 14; consell general (nomenament), Ap. 19; síndic (elecció), Ap. 30; insaculació, LlF 15, Ap. 33, 35, 37; 37; protecció reial, LlF 8.—Atorgadors veure: Alfons I, Alfons II, Alfons III. Carles V, emperador d'Alemanya, Constança, reina de Mallorca, Ferran I, Ferran II, Felip II, Felip III, James Fitz-James, duc de Berwick, Jaume I, Jaume II, Jaume II de Mallorca, Jaume III de Mallorca, Joan I, Maria, muller d'Alfons IV el Magnànim, Martí l'Humà, Mendoza, Hurtado de, Pere II, Pere III, Pere, abat de Sant Joan de les Abadesses, Pignatelli, Hèctor, Ramon Berenguer IV, comte de Barcelona, Toledo, Fernando de.—Lloc i data d'expedició, veure: Arfa, Barcelona, Evol, Lleida, Madrid, Mallorca, Montsó, Perpinyà, Ribesaltes, Saragossa, Tamarit, Tarragona, Terol, València.—Procedència dels documents, veure: *Llibre Ferrat*, Arxiu Municipal de Llívia, Arxiu de la Corona d'Aragó de Barcelona.
Prohoms, de Llívia, LlF 1, 6-7, 9-10, 12, 15, Ap. 18-19, 24, 28-30
Puig, Llorenç Benet, notari, LlF 16
Puiggròs, Simó de, «per regentem cancellariam», LlF 4-7, 9
Puigcerdà, fundació, p. 8; veguer i cúria reial, LlF 4, Ap. 14; tributació al rei, Ap. 4; compra de pasturatges al monestir de Poblet, Ap. 8; batlle atribucions com les del batlle de Perpinyà, Ap. 14; la seva defensa depèn del castell de Llívia, Ap. 20; pobles separats de la seva recollita i units a la de Llívia, Ap. 20, 28, 31-32
Puigcerdà, Pere Gerald de, testimoni, Ap. 1

Querimonia debitorum, LlF 4, Ap. 20
Qüèstia, exempció pagament, Ap. 4
Quintana, canceller, Ap. 34

Ram, canceller de Carles V, LlF 11
Ramon, testimoni, Ap. 1

Ramon Berenguer IV, comte de Barcelona, esmentat, LlF 2, Ap. 2
Rayric, Guillem, síndic d'Oceja, Palau i Ix, Ap. 32
Recollita (recollecta), ps. 20-21; homes de la recollita de Llívia, LlF 4-5, 7; pobles que hi pertanyen, Ap. 13, 20-21, 28, 31-32. Veure: Càldegues, Oncés, Angostrina, Odelló, Vià, Naüja, Oceja, Palau, Ix, Ur, Florí, Lorà; recollita de Puigcerdà, veure Puigcerdà
Retroclamum LlF 4, Ap. 5, 9, 21
Retrodecimum LlF 4, Ap. 6, 9, 21
Ribesaltes, LlF 9 (1304)
Ribes, vall de, com. del Ripollès, Ap. 23
Ricart, Joan, notari de Puigcerdà, Ap. 35
Ro, poble del mun. de Sallagosa, Alta Cerdanya, pasturatges, LlF 10
Roda, pasturatges, Ap. 8
Romeu, bisbe de Lleida, testimoni, LlF 4, Ap. 20, 22
Ros, Guillem, porter de la governació dels comtats de Rosselló i Cerdanya, Ap. 32
Ros, Joan, síndic d'Oceja, Palau i Ix, Ap. 32

Sabater, Guillem, habitant i batlle de Llívia, p. 11
Sagarriga, Francesc, lloctinent del governador dels comtats de Rosselló i Cerdanya, LlF 16
Santa Pau, Ponç de, testimoni, Ap. 14
Sant Feliu, Simeó de, escrivà de Jaume I, Ap. 5
Sapena, tresorer reial, Ap. 34
Sànchez, Lluís, tresorer general de Carles V, LlF 11
Saragossa, Ap. 16(1360), 18(1364), 26(1381)
Saragossa, Frances de, conseller i comissari de les fortaleses pel rei Jaume III de Mallorca, Ap. 13
Sègol, tributació, Ap. 1-2
Serre, notari reial, testimoni, Ap. 1
Sobirans, pasturatges, Ap. 8
Simó, Joan, jutge ordinari de la vegueria de Cerdanya, LlF 14
Síndic, nomenament, Ap. 30; procurador, LlF 1-3, 34; elecció, LlF 15; síndics de Llívia, Ap. 25
So, Bernat de, vescomte d'Évol, venda de la batllia de Llívia a Ponç Descatllar, p. 11
Soldevila, Gaspar, lloctinent del jutge ordinari de la vegueria de Cerdanya, LlF 14
Soldevila, Domènec, habitant de Llívia, Ap. 35
Soler, Martí, assessor del portaveu del governador dels comtats de Rosselló i Cerdanya, Ap. 35
Solmons, Guillem de, jutge de Tremp, Ap. 23
Sobreposats, elecció, LlF 15
Soria, Alfons de, canceller de Carles V, LlF 13
Sperendeus, vicecanceller del rei Martí l'Humà, LlF 2
Soriana, Miquel, nunci, LlF 17
Stanger o Stange, riu, terme dels pasturatges de Llívia, LlF 14

Talliis, contribució pagament, LlF 6
Tamarit, Ap. 4 (1263)
Tarragona, Ap. 5 (1268)
Terça, canceller, Ap. 34
Tio, Bernat, habitant de Llívia, Ap. 26
Terol, Ap. 2(1247)
Torner, tresorer (?), Ap. 36
Torrelles, Pere, conseller i camarlenc de Martí l'Humà, testimoni, LlF 2
Toledo, Fernando de, virrei de Catalunya, LlF 15
Toses, Joan Morer de, habitant de Llívia, Ap. 35
Traginer, Cristòfor Gallart de, tresorer, Ap. 37
Tregurà, Gaspar, conseller i jutge reial LlF 16
Trull, Antoni Pau, escrivà, Ap. 17

Valielles, Pere, síndic de Puigcerdà, Ap. 20
Vall, Pere des, conseller i tresorer reial, Ap. 27
Vallespir, Joan, escrivà reial, testimoni, Ap. 23
Valls, Pere Bertomeu, escrivà reial, Ap. 32
Valmerans, pasturatges, Ap. 8
Veguer, de Cerdanya, LlF 8, Ap. 12; de Cerdanya i del Baridà, LlF 5-6
Vià, poble del mun. d'Odelló, al pla de la Perxa, de la recollita de Llívia, Ap. 20, 28, 32
Vidal, Guillem, síndic de Bellver, Ap. 23
Viger, Joan, LlF 17
Vilafranca, Miquel Ramon de, veguer de Puigcerdà, Ap. 23
Vilacorba, Bernat de, lloctinent del governador dels comtats de Rosselló i Cerdanya, Ap. 32
Vilana, canceller, LlF 15
Vilanova, mun. Alta Cerdanya, Ap. 24

Ur, mun. Alta Cerdanya, a la confluència del riu Brangolí i Angostrina, al peu de la muntanya de Bell-lloc, poble de la recollita de Llívia, Ap. 20, 28

Wamba, rei dels visigots, p. 8

IL·LUSTRACIONS

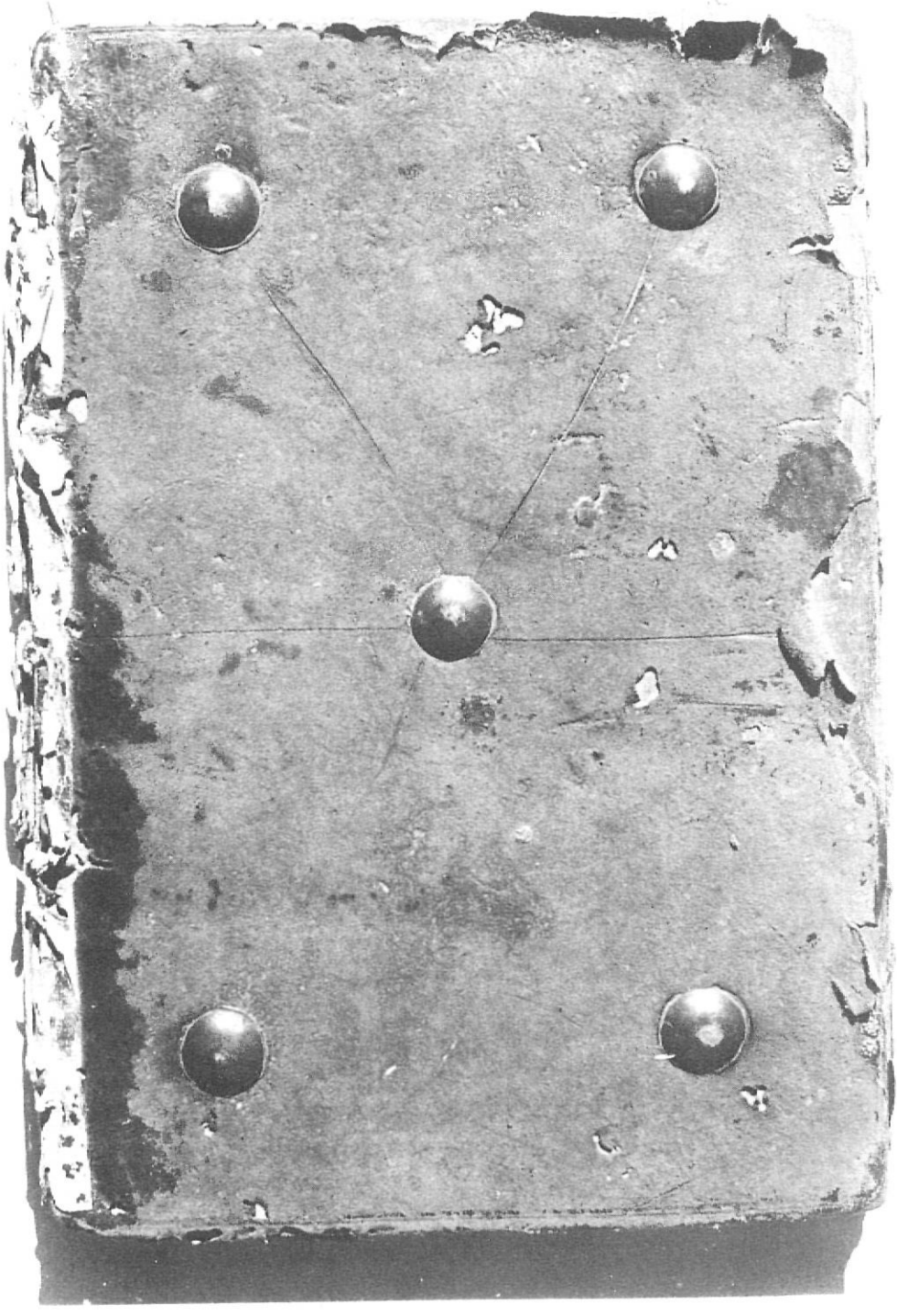

1. Llibre Ferrat. Part exterior de la coberta del davant.

2. Escut de Llívia (Llibre Ferrat, f. 3v.).

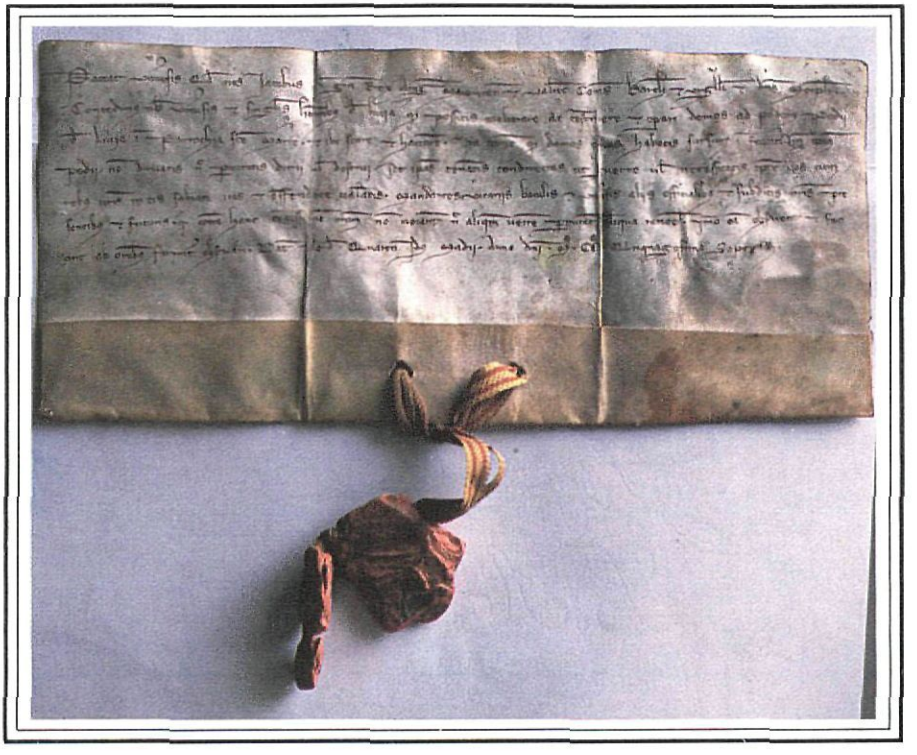

3. Privilegi de Jaume I (1257), ap. n.º 3, considerat justament com la carta de fundació de l'actual vila de Llívia, edificada al peu del puig on era situat l'antic castell.

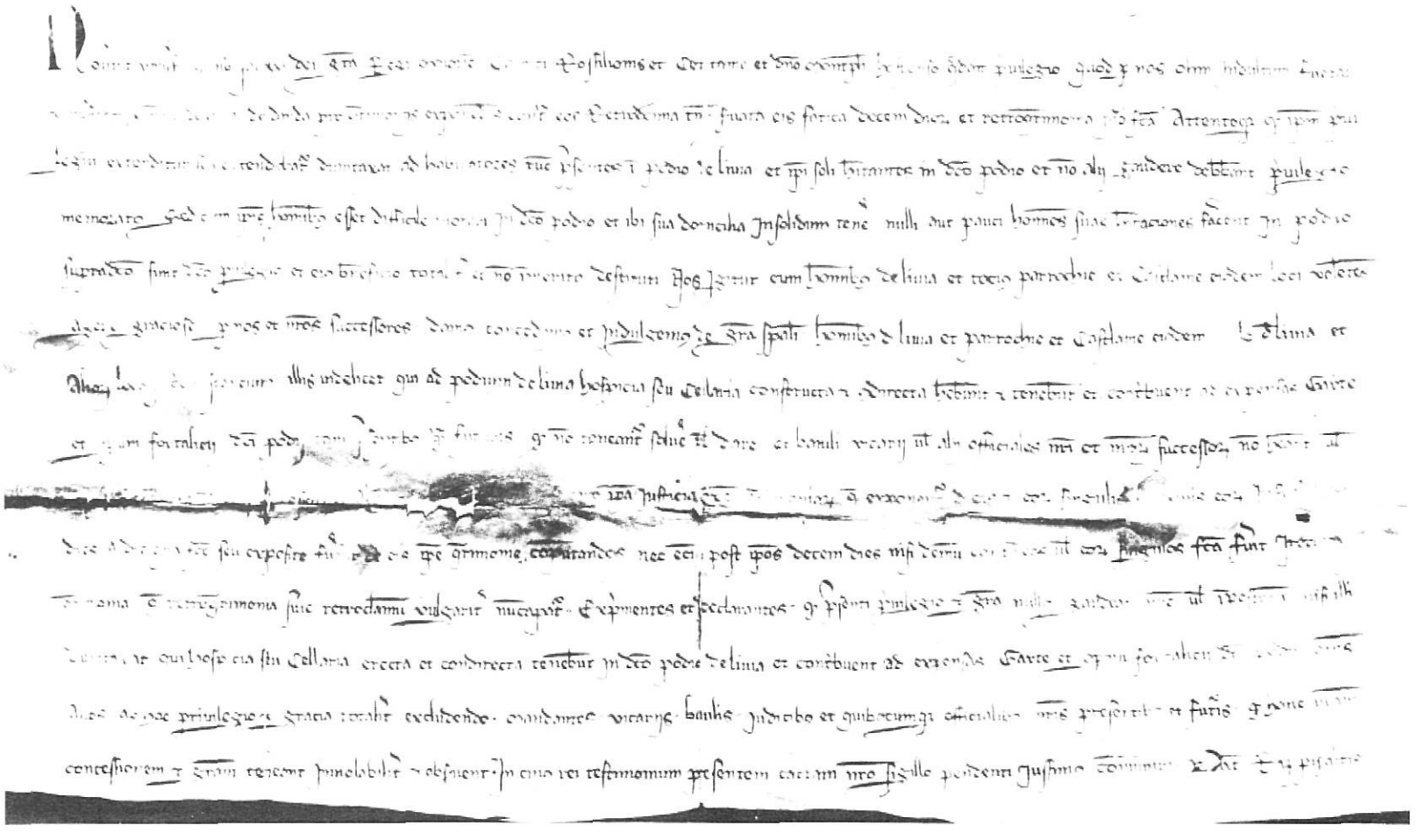

4. Privilegi de Jaume II de Mallorca (1304), ap. n.º 9.

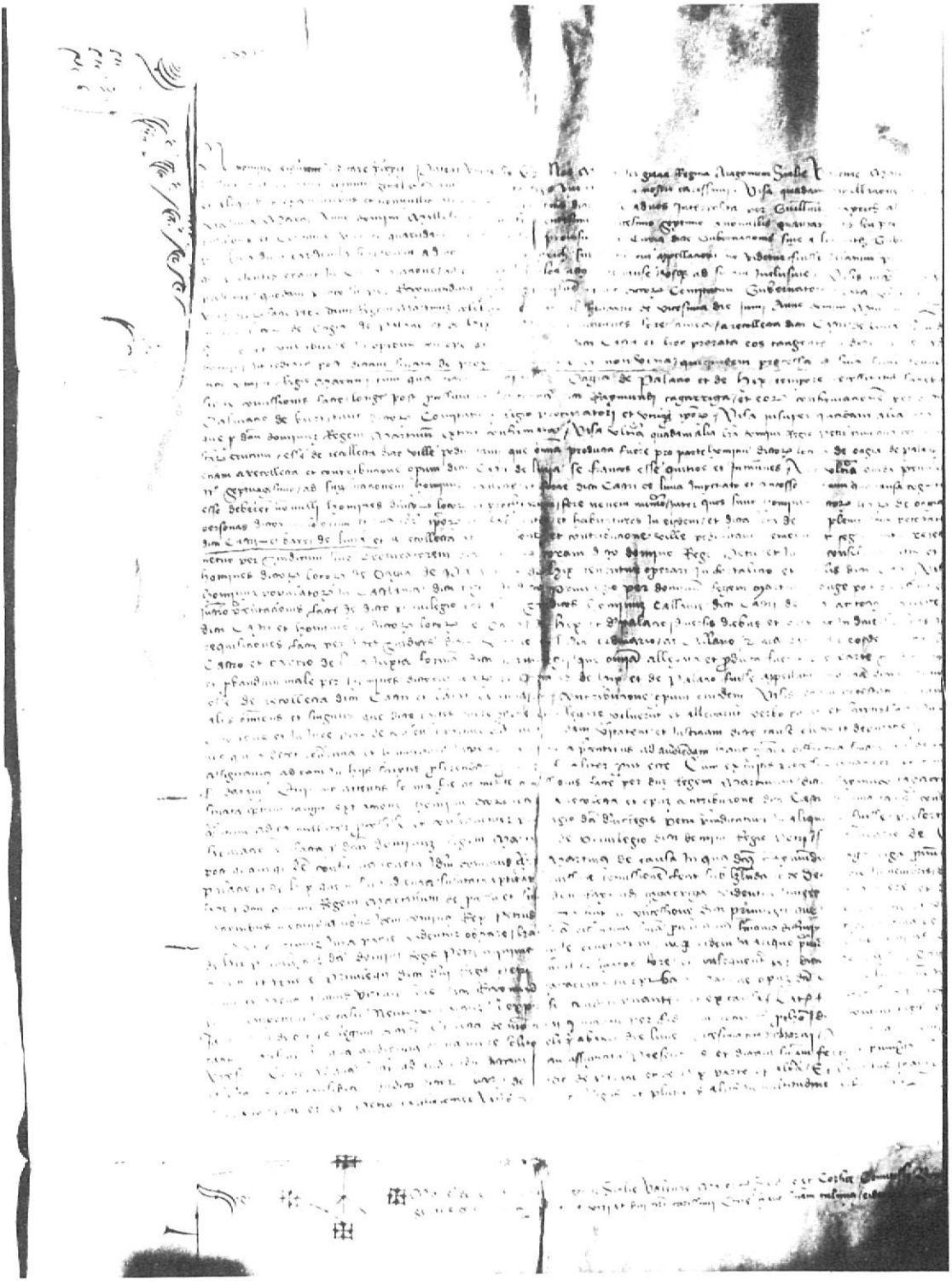

5 Privilegi de la reina Maria (1438), ap. n.º 32

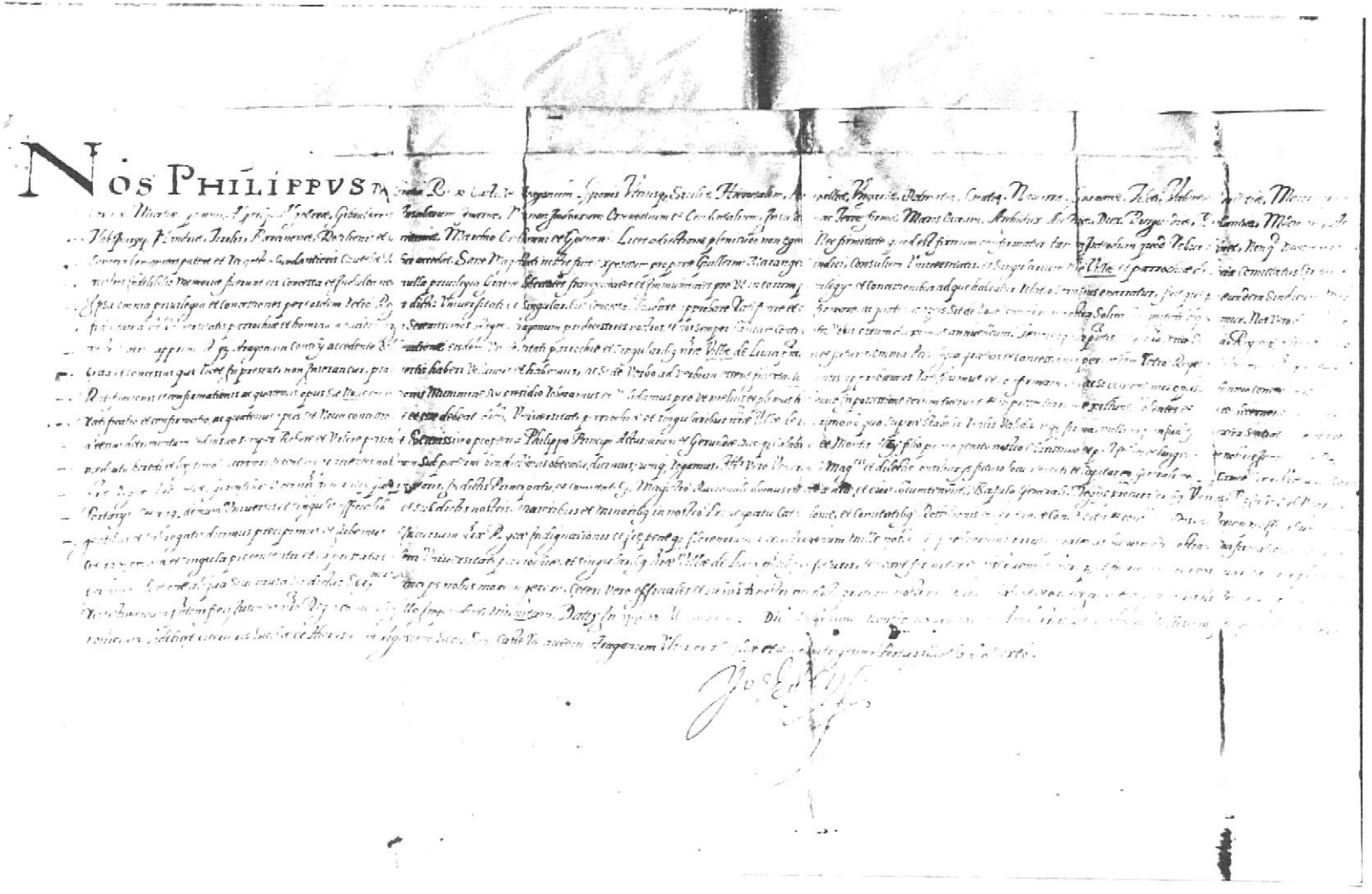

6. Confirmació dels privilegis de Llivia per Felip II (1585), ap. n.º 34.

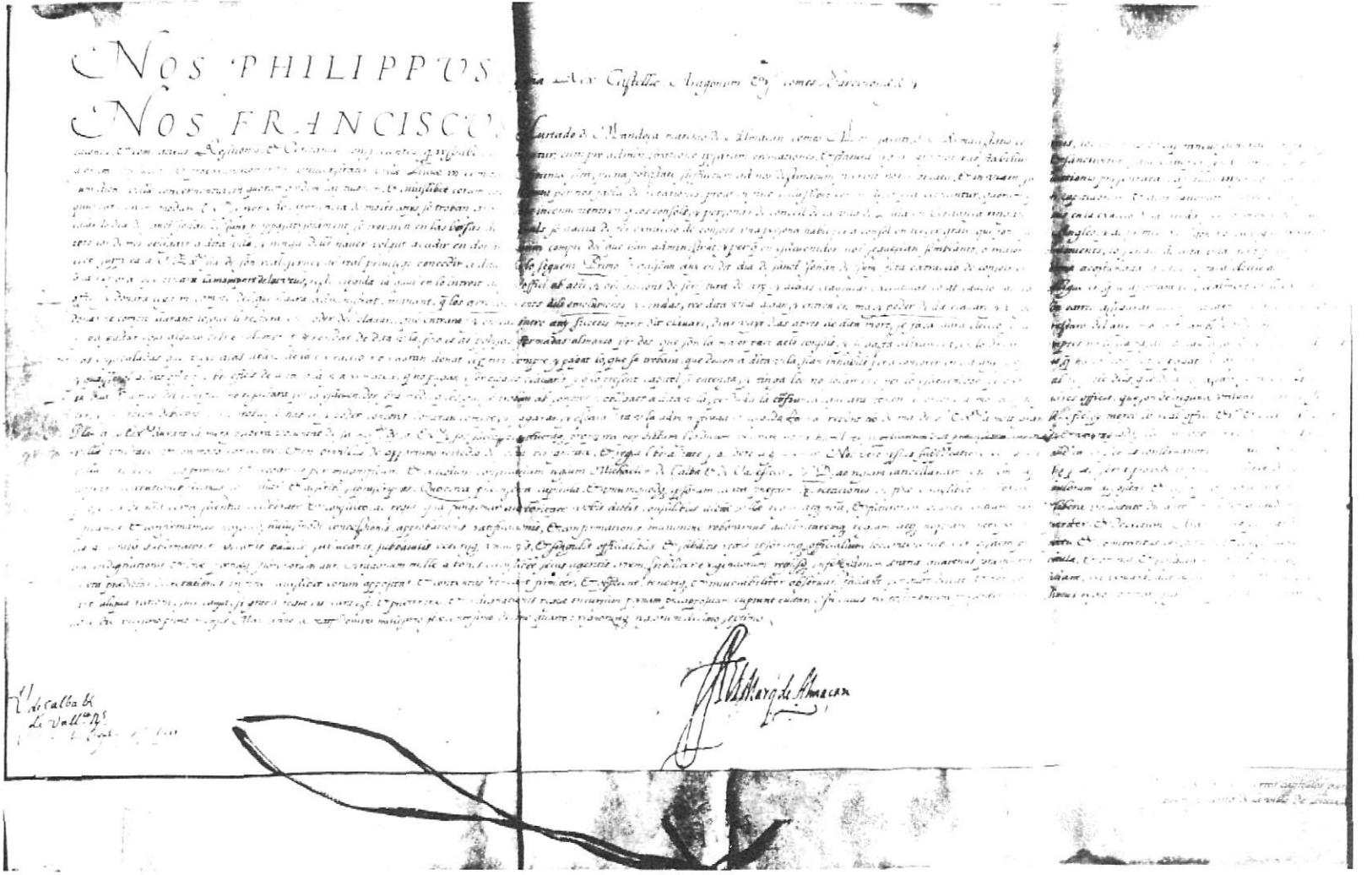

7. Concessió del virrei de Catalunya, Francisco Hurtado de Mendoza (1614), ap. n.º 37.

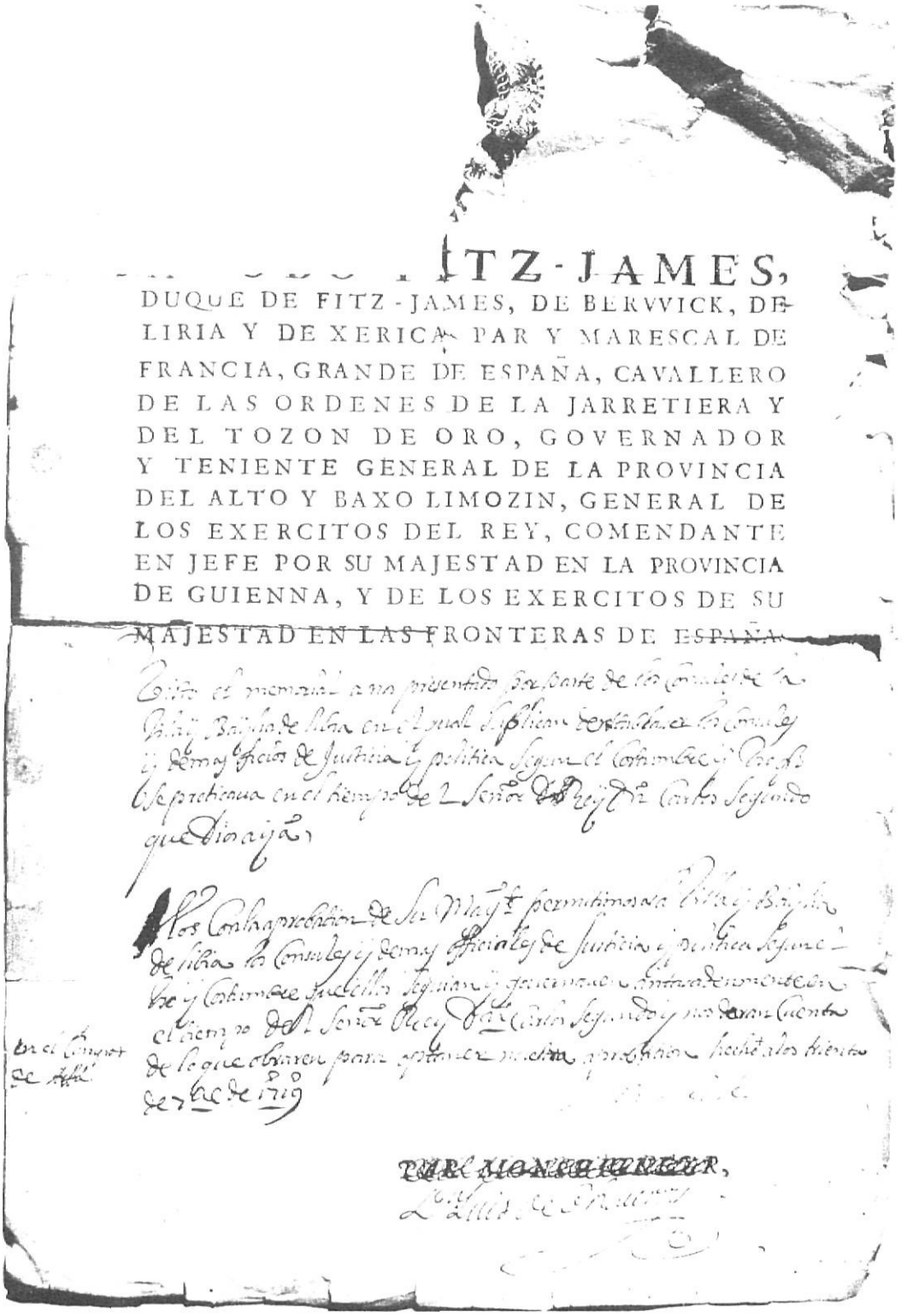

...ITZ-JAMES,
DUQUE DE FITZ-JAMES, DE BERVVICK, DE LIRIA Y DE XERICA PAR Y MARESCAL DE FRANCIA, GRANDE DE ESPAÑA, CAVALLERO DE LAS ORDENES DE LA JARRETIERA Y DEL TOZON DE ORO, GOVERNADOR Y TENIENTE GENERAL DE LA PROVINCIA DEL ALTO Y BAXO LIMOZIN, GENERAL DE LOS EXERCITOS DEL REY, COMENDANTE EN JEFE POR SU MAJESTAD EN LA PROVINCIA DE GUIENNA, Y DE LOS EXERCITOS DE SU MAJESTAD EN LAS FRONTERAS DE ESPAÑA

8. Concessió feta pel duc de Berwick, Fitz James Stuard, als habitants

ÍNDEX GENERAL

INTRODUCCIÓ

1. LA VILA DE LLÍVIA 7
   a) Antiga capital de Cerdanya 7
   b) Castell i plaça forta 8
   c) Una vila reial 9

2. EL «LLIBRE FERRAT» 10
   a) Descripció del manuscrit 10
   b) L'escut de Llívia 12
   c) Data de composició del manuscrit 12
   d) Atorgadors dels privilegis 17
   e) La procedència dels documents 17
   f) El contingut: Confirmacions generals 18
   g) Classes de Privilegis 18
   h) Tributs i administració de béns 18
   i) Administració de la justícia 19
   j) La recollita del castell de Llívia 20
   k) El règim municipal 22
   l) El privilegi de la insaculació 22

3. ALTRES PRIVILEGIS 26
   a) Arxiu municipal de Llívia 26
   b) Arxiu de la Corona d'Aragó 28

EL «LLIBRE FERRAT» (Transcripció) 29

APÈNDIX. Privilegis i ordinacions 65
Índex de noms i de matèries 111
Il·lustracions 117
Índex general 127

Aquest llibre s'ha acabat d'imprimir
als obradors del monestir de Santa Maria
de Montserrat, el 29 de gener de 1985. Se n'ha fet
un tiratge de 1.500 exemplars en paper
Offset extra blanc, i de 125 exemplars,
en paper de fil Guarro, numerats.